

Nr 29.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt; given Stockholms slott den 26 januari 1923.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

GUSTAF.

A. Åkerman.

Förslag

till

Lag

om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Svensk medborgarrätt förvärfvas, på grund av födsel, av

1. barn i äktenskap, vars fader är svensk medborgare;
2. barn i äktenskap, av vars föräldrar allenast modern är svensk medborgare, såframt fadern ej har medborgarrätt i något land;
3. barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare.

Födes barn i äktenskap efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapskillnad, blir barnet svensk medborgare allenast, såframt modern är svensk medborgare, eller ock modern ej har medborgarrätt i något land men fadern vid äktenskapets upplösning var svensk medborgare.

Hittebarn, som anträffas här i riket, anses, intill dess annat utrönes, såsom svensk medborgare.

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist intill uppnådd ålder av tjugutvå år, blir svensk medborgare, såframt han eller hon icke under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarrätt i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder själv begagnat sig av sådan rätt.

Avsägelse, som i första stycket sägs, skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres,

att pröva, huruvida avsägelsen är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

3 §.

Utländsk kvinna, som gifter sig med svensk medborgare, förvärvar genom äktenskapet svensk medborgarrätt.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt aderton år.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat sin svenska medborgarrätt utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svensk medborgarrätt genom att taga sitt hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner svensk medborgarrätt, såframt han, efter förlust av den utländska medborgarrätten, tager sitt hemvist här i riket, eller ock, medan han har sitt hemvist här i riket, går sin utländska medborgarrätt förlustig.

Konungen äger med avseende å viss främmande stat förordna, att medborgare i den staten, som förut, på grund av födseln, varit svensk, och som själv är född här i riket, eller vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född här i riket, skall återvinna svensk medborgarrätt, då han under de fem sista åren oavbrutet haft sitt hemvist här i riket. På grund av vad nu sagts må medborgarrätt dock icke återvinnas av den, som ej fyllt tjugutvå år, eller av kvinna, som är gift med utländsk medborgare, ej heller av änka eller kvinna, vars äktenskap eljest är upplöst, förr än ett år förflutit efter äktenskapets upplösning. Återförvärv av medborgarrätt enligt detta stycke äge ej heller rum för den, som under sista året skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarrätt i annat land. Dylig avsägelse skall ske, om den, varom fråga är, har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, inom vilket han har sitt hemvist. Det åligger den myndighet, hos vilken avsägelse göres, att pröva, huruvida avsägelsen är behörigen gjord, samt att därom meddela beslut.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuuett år;
2. sedan fem år har sitt hemvist här i riket;
3. under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel; samt
4. har utväg att försörja sig och sin familj.

Finnes sökandens upptagande till svensk medborgare medföra gagn för riket, eller har sökanden förut ägt svensk medborgarrätt, eller föreligga eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må svensk medborgarrätt honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Träder ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare ut ur sitt medborgarrättsliga förhållande till det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, såframt ansökningen bifalles och sökanden ej redan styrkt, att sådant medgivande lämnats, som villkor för medborgarrättens förvärvande stadgat, att sökanden skall inom viss tid och inför den Konungens befallningshavande, som Konungen bestämmer, styrka, att dylikt medgivande lämnats. Det åligger befallningshavanden att pröva, huvuvida behörigt bevis företetts, och att därom meddela beslut. Kan sökanden ej förete bevis, som nyss nämnts, må, där synnerliga skäl därtill äro, medborgarrätt honom ändock av Konungen beviljas.

Närmare bestämmelser angående ansökan om medborgarrätt och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, givas av Konungen.

6 §.

Vinner utländsk man svensk medborgarrätt enligt 2 eller 4 §, tillkommer sådan rätt jämväl hans hustru och ogifta barn i äktenskap under aderton år.

Vad i första stycket sägs gälle ej hustru eller barn, som vid den tidpunkt, varom fråga är, icke har sitt hemvist här i riket, ej heller hemskild hustru eller, vid hemskillnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, barn, som står under moderns vårdnad. Tager sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och under aderton år, under faderns livstid sitt hemvist här i riket, eller varder hemskillnaden hävd, vinner hustrun eller barnet svensk medborgarrätt, om mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Varder utländsk man enligt 5 § upptagen till svensk medborgare, medför detta, om därvid ej annorlunda bestämts, svensk medborgarrätt även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under aderton år.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärfvar svensk medborgarrätt tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning

å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern har vårdnaden om barnet och han icke är svensk medborgare;

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka; samt

å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

8 §.

Svensk medborgarrätt förloras av den, som, genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest, blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarrätten tager sitt hemvist. Oberoende av hemvistet förloras svensk medborgarrätt av ogift barn under aderton år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig här haft sitt hemvist, och vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född utom riket, förlorar sin svenska medborgarrätt vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, medgivit, att medborgarrätten ändock må bibehållas. Med hemvist här i landet skall till sin verkan vara likställd vistelse här för fullgörande av värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på samhörighet med Sverige.

Förlust av medborgarrätt enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av sådan rätt även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla medgivande till utträde ur sitt medborgarrättsliga förhållande till Sverige, göra därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansök-

ning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss tid skall hava förvärvat medborgarrätt i annat land.

11 §.

Den, som förlorat svensk medborgarrätt på grund av stadgandet i 7 § av lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, äger, såframt han icke förvärvat medborgarrätt i annan stat samt förutsättningarna för förlust av medborgarrätt enligt 9 § i denna lag icke heller äro för handen, återvinna svensk medborgarrätt genom att i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas, hos svensk beskickning eller svenskt konsulat skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

Genom anmälan, som i första stycket sägs, förvärfvas, under enahanda villkor, som där stadgas, svensk medborgarrätt

dels av kvinna, som förvärvat svensk medborgarrätt genom födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i lagen den 1 oktober 1894 förlorat sin svenska medborgarrätt genom giftermål med den, som ej är svensk medborgare,

dels ock av den, som väl ej förut ägt svensk medborgarrätt, men skulle varit svensk medborgare på grund av födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om utom äktenskap född person, hans moder förlorat sin svenska medborgarrätt enligt 7 § i lagen den 1 oktober 1894.

Person, som ovan i denna paragraf nämns, vinner svensk medborgarrätt jämväl genom att taga sitt hemvist här i riket, även om sådant ej följer av stadgandet i 4 § första stycket.

Anmälan, som i denna paragraf sägs, kan ej med laga verkan göras av den, som ej fyllt aderton år.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skall vad i 6 § första och andra styckena samt 7 § är för där avsedda fall stadgat lända till efterrättelse; dock skall det i 6 § andra stycket stadgade undantaget med avseende å hustru och barn, som icke hava sitt hemvist här i riket, ej gälla för det fall att den svenska medborgarrätten vinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet.

12 §.

Vill någon erhålla förklarande att han är svensk medborgare, må han därom göra ansökan hos Konungen, som, därest förhållandet utredes, meddelar dylikt förklarande.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924, då förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare och lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt skola upphöra att gälla.

För person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1924—1926, skall förlust av medborgarrätten under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1926.

Står bestämmelse i traktat, som Sverige ingått med främmande stat och som vid denna lags ikraftträdande är gällande, i strid med vad i samma lag är stadgat, skall den bestämmelsen lända till efterrättelse.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet i Malmö den 27 september 1922.

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN, LINDERS.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Åkerman, anmäler ärende angående *förslag till ny lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt*. Därvid anför föredraganden följande:

Nu gällande bestämmelser om förvärvande och förlust av svensk medborgarrätt finnas inrymda, förutom i § 33 regeringsformen, dels i lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt och dels i förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare, vilken förordning även den är av lags natur.

Nyssnämnda år 1894 utfärdade medborgarrättslag, som trädde i kraft den 1 januari 1895, utgjorde det svenska resultatet av ett under åren 1888—1890 bedrivet samarbete på nu ifrågavarande lagstiftningsområde mellan kommitterade för Sverige, Norge och Danmark. Frånsett några smärre ändringar, vilka alla kunna betraktas som allenast förtydliganden, överensstämde 1894 års lag i sitt ursprungliga skick helt och hållet med de kommitterades svenska lagförslag. Sedermera har lagen undergått allenast ett par ändringar av mer underordnad betydelse.

Frågan om en mera genomgripande revision av den svenska medborgarrättslagstiftningen har emellertid varit uppe vid olika tillfällen. Sålunda togs initiativet till en betydelsefull ändring av 1894 års medborgarrättslag bland annat av riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t av den 17 maj 1912 (nr 132). I denna skrivelse riktade sig riksdagen i huvudsak mot stadgandet i 7 § av 1894 års lag därom att en utomlands boende svensk i regel förlorar sin svenska medborgarrätt allenast på grund av

tioårigt oavbrutet hemvist utom riket. Riksdagens hemställan i nämnda skrivelse gick ut därpå, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och i vad mån sådan ändring i gällande lagstiftning om förvärvande och förlust av medborgarrätt kunde vidtagas, att såsom regel svensk statsborgare ej utan sin egen vilja och vetskap förlorade sitt svenska statsborgarskap, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Över denna riksdagens skrivelse inhämtades yttranden från Sveriges ministrar och en del svenska generalkonsuler och konsuler i utlandet. De över skrivelsen inkomna utlåtandena överlämnades sedermera till generalkonsul Adolf Berencreutz, vilken chefen för justitiedepartementet, enligt nådigt bemyndigande, den 7 december 1917 tillkallat för att såsom sakkunnig inom departementet biträda med verkställande av en förberedande undersökning för en tillärd revision av lagstiftningen om förvärvande och förlust av medborgarrätt. Resultatet av den Berencreutz sålunda anförtrodda förberedande utredningen, omfattande bland annat en redogörelse för utländsk lagstiftning på ifrågavarande område, blev därefter i juli 1918 av honom avlämnad till chefen för justitiedepartementet.

Därefter fick frågan om ny medborgarrättslagstiftning vila, till dess Kungl. Maj:t den 7 maj 1920, på hemställan av dåvarande chefen för justitiedepartementet, beslöt inbjuda de norska och danska regeringarna att med Sverige deltaga i ett gemensamt arbete för vinnande av en reformerad, i huvudsak ensartad lagstiftning på det medborgarrättsliga området. Sedan de norska och danska regeringarna avgivit jakande svar på denna inbjudan, togo förhandlingar i ämnet mellan delegerade för de tre länderna sin början i februari 1921 samt slutfördes i november månad samma år. Delegerade vid dessa förhandlingar hava varit: för Sverige statssekreteraren och expeditionschefen i justitiedepartementet Sven Hagströmer, för Norge förutvarande expeditionschefen i norska justitiedepartementet, sorenskriver Einar Hanssen samt för Danmark departementschefen i danska inrikesministeriet Fr. Martensen-Larsen. Såsom resultat av sitt arbete framlade de delegerade förslag till särskilda nya lagar för Sverige, Norge och Danmark om förvärvande och förlust av medborgarrätt jämte åtföljande, för alla tre förslagen gemensamma motiv. Det svenska tryckta betänkandet i ämnet överlämnades till Kungl. Maj:t av den svenske delegerade med skrivelse den 15 december 1921.

Över det svenska förslaget till ny medborgarrättslag hava utlåtanden inhämtats från överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser i riket samt från Sveriges ministrar och en del svenska generalkonsuler

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 24 häft. (Nr 29.)

och konsuler i utlandet, varjämte över förslaget inkommit yttranden från styrelserna för Fredrika Bremerförbundet och Nationalföreningen mot emigrationen, från arbetsutskottet inom Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet samt från det trettonde svenska handelskammarmötet i Gävle.

Innan jag närmare ingår på en redogörelse för innebörden av de delegerades lagförslag samt för de smärre ändringar, som jag anser detta böra undergå, torde det tillåtas mig att med några ord beröra nu ifrågakvarande lagstiftningsfrågas ställning i Norge och Danmark.

I Norge är nu gällande lag om statsborgarrätt av den 21 april 1888 och härleder sig alltså från tiden närmast före det tidigare skandinaviska samarbetet på nu förevarande område. I huvudsaklig överensstämmelse med det ur detta samarbete framgångna förslaget avläts till 1900—1901 års norska storting proposition om ny statsborgarrättslag för Norge. Innan vederbörande stortingskommitté hann avgiva utlåtande över denna proposition, inkom emellertid till norska justitiedepartementet från vissa kommitterade, som tillsatts för att utreda spörsmålet om Norges anslutning till fyra av nederländska regeringen föreslagna konventioner om internationell privaträtt, en framställning, i vilken framhölls önskvärdheten därav, att vid den norska medborgarrättslagstiftningens revision toges hänsyn till möjligheten av att dessa konventioner biträdades av Norge. På aumodan av nyssnämnda departement utarbetade dessa kommitterade — i det följande benämnda de norska folkrättssakkunniga — därefter ett motiverat utkast till de förändringar, som de ansågo att det genom propositionen framlagda lagförslaget borde undergå. Avskrift av detta utkast tillställdes sedermera stortinget för att tagas under övervägande av vederbörande stortingsutskott. På förslag av konstitutionskommittén blev emellertid propositionen av odelstinget återsänd till regeringen. Nytt förslag i ämnet framlades sedermera i proposition till 1916 års storting. Denna proposition, som i något större utsträckning än den föregående avvek från det skandinaviska kommittéutkastet, blev dock aldrig föremål för realitetsbehandling under då löpande valperiod (1916—1918). Till 1919 års storting avläts därefter ny proposition i ämnet, vilken, bortsett från en del mindre avvikelser, var lika lydande med 1916 års förslag. Över denna 1919 års proposition avgav stortingets justitiekommitté utlåtande den 20 maj 1920, i vilket utlåtande propositionen med vissa smärre ändringar tillstyrktes. I anledning av det från svensk sida föreslagna samarbetet på nu ifrågakvarande lagstiftningsområde beslöt emellertid odelstinget den 18 november 1920 att uppskjuta behandlingen av

justitiekommitténs utlåtande. Sedan samarbetet därefter påbörjats, beslöt odelstinget den 6 september 1921, att nämnda utlåtande icke skulle upptagas till behandling. I Norge förelåg alltså vid de delegerades påbörjande av sina förhandlingar ett i stortinget redan utskottsbehandlat förslag om ny norsk medborgarrättslagstiftning. Sedan de delegerade avgivit sitt betänkande, blev ny proposition i ämnet avlåten till stortinget den 31 mars 1922. Frånsett några mindre jämkningar överensstämde det genom denna proposition framlagda lagförslaget helt och hållet med de delegerades norska förslag. På hemställan av justitiekommittén har odelstinget emellertid sedermera fattat beslut om att förslaget icke skall upptagas till behandling av innevarande års odelsting.

I Danmark äro gällande regler om medborgarrätt inrymda — förutom i § 50 av 1915 års grundlag, där en regel gives om sättet för förvärv av medborgarrätt genom naturalisation — i en den 19 mars 1898 dagtecknad »Lov om Erhvervelse og Fortabelse af Indfødsret». Denna lag, vilken grundar sig på 1888—1890 års skandinaviska samarbete, är i stort sett lika lydande med 1894 års svenska lag. I ett väsentligt avseende skiljer den sig dock från den svenska lagen. I den danska lagen återfinnas nämligen ej numera några bestämmelser, motsvarande 7 och 8 §§ i den svenska lagen, om förlust av medborgarrätt på grund allenast av viss tids hemvist utom riket (den s. k. tioårslagen) samt om återvinnande av medborgarrätt för den, som på detta sätt gått sin medborgarrätt förlustig. Stadganden, motsvarande dessa bestämmelser, funnos visserligen ursprungligen intagna även i 1898 års danska lag, men redan innan tio år hunnit förflyta från lagens ikraftträdande och således innan bestämmelserna hunnit verka, blevo de upphävda genom en lag av den 23 mars 1908. Någon proposition på grundval av de delegerades danska förslag har ännu ej blivit avlåten till den danska riksdagen.

De av de delegerade framlagda norska och danska förslagen överensstämman i stort sett med det svenska. Mellan dem förefinnas dock en del olikheter. Såsom den väsentligaste av dessa torde vara att betrakta att, på grund av den danska grundlagens föreskrift att ingen utlänning kan erhålla dansk medborgarrätt annat än genom lag, bestämmelserna om naturalisation måst i det danska förslaget begränsas till att i huvudsak innehålla allenast en hänvisning till att dansk medborgarrätt även kan förvärvas genom naturalisation i enlighet med nämnda grundlagsföreskrift. En del andra skiljaktigheter av mera underordnad art får jag tillfälle att beröra i det följande vid behandlingen av det svenska förslagens särskilda stadganden.

Angående det svenska förslaget's huvudsakliga innehåll, dess förhållande till nu gällande svensk rätt, de mot förslaget i avgivna utlåtanden framställda anmärkningarna och de smärre ändringar, som de delegerades svenska förslag på grund härav eller ock eljest enligt min mening bör underkastas, tillåter jag mig anföra följande.

Det svenska förslaget går ut på erhållandet av en lag, som skulle ersätta såväl 1894 års medborgarrättslag som 1858 års naturalisationsförfordning. Att samtliga medborgarrättsstadganden på detta sätt sammanföras i en och samma författning — såsom fallet redan nu är i Norge — torde icke kunna betraktas annat än som en fördel.

I förslaget innefattas bestämmelserna om förvärvande av svensk medborgarrätt i 1—7 §§ och stadgandena om förlust av denna rätt i 8—10 §§.

Grundläggande för *förvärv* av medborgarrätt äro enligt förslaget i huvudsak följande omständigheter, nämligen:

födelse för föräldrar (fader, i vissa fall moder), som själva äga svensk medborgarrätt (1 §);

födelse i Sverige jämte efterföljande oavbrutet hemvist där intill uppnådd tjugutvå års ålder (2 §);

för kvinna: giftermål med svensk man (3 § första stycket);

för minderåriga barn: legitimation genom föräldrarnas äktenskap, då fadern är svensk medborgare (3 § andra stycket);

för förutvarande svenska medborgare under vissa förutsättningar: bosättning i riket, respektive oavbrutet hemvist där under viss tid (4 §); samt

naturalisation (5 §).

De fall, då hustru följer man och då barn följa sina föräldrar vid förvärv av medborgarrätt, äro sammanförda i tvenne särskilda paragrafer, av vilka den ena (6 §) behandlar de fall, då hustru och barn följa mannen-fadern, och den andra (7 §) de fall, då barn i nu förevarande avseende följa modern.

Förlust av svensk medborgarrätt skall enligt förslaget i regel inträda i följande fall, nämligen:

vid förvärv av medborgarrätt i annat land (8 §); och

för den andra utom riket födda generationen svenskar — jämte hustru och barn — vid uppnådd ålder av tjugutvå år (9 §);

varjämte en svensk medborgare skall kunna genom särskilt beslut av Konungen erhålla medgivande till utträde ur sitt medborgarrättsliga förhållande till Sverige (10 §).

Slutligen hava införts bestämmelser rörande återvinnande av svensk

medborgarrätt för sådana personer, som enligt 7 § i 1894 års lag förlorat sin svenska medborgarrätt på grund allenast av viss tids utomlandsvistelse (11 §), samt föreskrivits, vilka författningar skola upphävas genom den nya lagen, varjämte meddelats visst övergångsstadgande rörande 9 § (efter bestämmelsen om lagens ikraftträdande).

Enligt förslaget skulle avhjälpas de olägenheter, med vilka våra nuvarande medborgarrättsstadganden enligt mångårig erfarenhet måste anses vara behäftade. Erforderlig hänsyn har därjämte vid förslagets utarbetande tagits till de förändringar i nu gällande medborgarrättsregler, som böra föranledas av vår nyare lagstiftning främst på familjerättens område samt av den svenska internationella privaträttens anslutning till den s. k. statsborgarskapsprincipen, varför Sveriges tillträdande av vissa s. k. Haagkonventioner är ett uttryck.

Förslaget har också hos de myndigheter och föreningar, som yttrat sig över detsamma, rönt ett synnerligen gynnsamt mottagande. Från flera håll har uttryckligen uttalats tillfredsställelse med förslaget i dess helhet eller i allt fall med dess huvudsakliga delar. Särskilt är detta fallet beträffande de föreslagna stadgandena om skärpning av de normala förutsättningarna för vinnande av naturalisation och — å andra sidan — om ökad möjlighet till medgivande i särskilda fall av dispens från dessa förutsättningar (5 §), om lättad tillgång för förutvarande svenskar att återvinna svensk medborgarrätt (4 och 11 §§) samt om utbyte av de nuvarande stadgandena om förlust av medborgarrätten på grund allenast av viss tids utomlandsvistelse — den s. k. tioårslagen — mot andra betydligt avvikande bestämmelser (9 §). Den förändrade medborgarrättsliga ställning, som förslaget i olika avseenden för särskilda fall tillerkänner en gift kvinna eller änka och hennes barn (främst genom 6, 7 och 8 §§), har i stort sett vunnit gillande bland annat av Fredrika Bremerförbundets styrelse, vilken dock särskilt i visst avseende påkallat ännu en ändring, till vilken jag får tillfälle att återkomma vid behandlingen av 8 §.

Med avseende å förslagets särskilda bestämmelser samt de smärre ändringar, som detta enligt min mening bör undergå, är att nämna följande.

1 §.

I 1 § stadgas de fall, då svensk medborgarrätt förvärfvas genom födseln. Därvid bygger förslaget, liksom nu gällande rätt, på härstammingsprincipen, på det sätt att barn i äktenskap, vars fader, och barn utom äktenskap, vars moder har svensk medborgarrätt, genom

födseln bli svenska medborgare (första stycket första punkten och tredje stycket). Enligt förslaget skola emellertid — i motsats till vad fallet är enligt nuvarande rätt — barn i äktenskap i vissa fall genom födseln förvärva svensk medborgarrätt, ehuru allenast modern är svensk medborgare, nämligen då fadern ej äger medborgarrätt i något land eller ock barnet födes efter faderns död (andra stycket). Sistnämnda stadgande sammanhänger nära med vissa andra bestämmelser i förslaget, nämligen till sin förra del med bestämmelsen i 8 §, enligt vilken en svensk kvinna, vilken gifter sig med en man, som ej äger medborgarrätt i något land, ej skall genom giftermålet förlora sin svenska medborgarrätt, och till sin senare del — beträffande ett postumt barns medborgarrätt — med stadgandet i 7 §, enligt vilket en änkas förvärv av svensk medborgarrätt i regel skall omfatta även hennes minderåriga barn i äktenskap.

Som en naturlig konsekvens av stadgandet i andra stycket om postumt barns förvärv av svensk medborgarrätt genom födseln har (i andra punkten av första stycket) gjorts motsvarande undantag från huvudregeln i första stycket därom att barn i äktenskap genom födseln erhåller faderns svenska medborgarrätt. Detta har skett för att, främst i förhållandet till de två övriga skandinaviska staterna, beträffande vilka föreslagits en regel motsvarande den i andra stycket intagna, undvika uppkomst för ett postumt barn av dubbel medborgarrätt.

Slutligen har som sista stycke i 1 § föreslagits en bestämmelse om hittebarns medborgarrätt, fullständigt motsvarande 10 § i 1894 års lag. Att detta stadgande fått sin plats i 1 § har tydligen sin grund i antagandet, att ett i Sverige anträffat hittebarn är fött under sådana omständigheter, att det enligt förut i 1 § meddelade bestämmelser genom födseln förvärvat svensk medborgarrätt.

I 1 § sådan den avfattats i de delegerades förslag har jag ingen ändring att föreslå. Några av de i ärendet hörda myndigheterna hava ifrågasatt erforderligheten av att meddela särskilda bestämmelser för ett postumt barns medborgarrätt genom födseln. Som skäl för denna sin åsikt hava de huvudsakligen anfört, att det förutsatta fallet skulle vara allt för sällsynt för att kräva särskilda bestämmelser. Denna uppfattning kan jag ej dela. Att t. ex. en svenskfödd änka efter en — vanligen då här i Sverige bosatt — utlänning omedelbart efter mannens död söker vinna svensk medborgarrätt genom naturalisation torde ej förekomma så sällan. Då enligt de delegerades förslag, till vilket jag i denna del ansluter mig, bevis om befrielse från förutvarande medborgarskap endast helt undantagsvis skulle fordras som förutsättning

för förvärv av medborgarrätt genom naturalisation, skulle det lätt kunna inträffa, att en dylik änka vunne svensk medborgarrätt så tidigt efter äktenskapets upplösning genom mannens död, att hon fortfarande då vore havande med barn avlat i äktenskapet. Detta skulle än lättare kunna komma att bli händelsen, om, på sätt jag i det följande kommer att förorda, i den blivande lagen icke kommer att, på sätt de delegerade föreslagit, intagas någon föreskrift om avläggande av trohetslöfte som förutsättning för förvärv av medborgarrätt genom naturalisation. Om ej särskilda bestämmelser meddelas om den medborgarrättsliga ställning ett dylikt postumt barn får genom födseln, skulle stark tvekan kunna uppstå i detta avseende. Detta torde bäst framgå därav, att av de myndigheter, som ifrågasatt nu förevarande bestämmelsers behövlighet, en synes hålla före att, i fall särskilda regler ej meddelas, barnet, på grund av 1 §:s formulering, icke skulle genom födseln förvärva svensk medborgarrätt, under det att två andra av nämnda myndigheter, under åberopande av 7 § i förslaget eller i allt fall av grunderna för detta lagrum, mena, att ett sådant barn skulle genom födseln bli svensk medborgare. För undanrödjande av varje tvekan, hur ett fall sådant som det förevarande bör bedömas, anser jag därför, i likhet med de delegerade, lämpligast, att särskild regel meddelas uti ifrågavarande avseende. En bestämmelse i nu förevarande riktning var också upptagen i det i det norska stortinget redan utskottsbehandlade förslaget. När en utländsk mans änka vid ett postumt barns födelse äger svensk medborgarrätt, torde detta, på sätt de delegerade även framhållit, för närvarande praktiskt taget alltid bero därpå, att hon förvärvat svensk medborgarrätt efter mannens död (enligt de två första styckena av 4 § eller enligt 5 §). Det enda naturliga synes då vara, att det postuma barnet genom födseln blir svensk medborgare och sålunda förvärvat samma medborgarrätt, som innehaves av den enda kvarvarande av dess föräldrar och — enligt 7 § — i regel jämväl av dess äldre minderåriga syskon.

2 §.

Stadgandet i förslagets 2 § återgiver i en i vissa avseenden något förtydligad form bestämmelsen i första stycket av samma paragraf i 1894 års lag. Enligt stadgandet skall, liksom enligt nuvarande rätt, utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i Sverige och oavbrutet här haft sitt hemvist, förvärva svensk medborgarrätt vid fyllda tjugutva år, såframt han eller hon icke under sista året — d. v. s. inom ett år efter uppnåendet av den svenska myndighetsåldern tjuguet

år — hos Kungl. Maj:ts befallningshavande skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare samt därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarrätt i annat land. Emellertid föreskrives tillika, jämväl i nära anslutning till vad nu gäller, att rätt till sådan avsägelse, som nyss sagts, ej skall tillkomma den, vars fader — eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder — själv begagnat sig av sådan rätt. En följd av denna sistnämnda föreskrift blir således den, att förvärvet av svensk medborgarrätt enligt 2 § blir ovillkorligt för den andra här i riket födda generationen utlänningar.

Någon ändring i vad sålunda, i nära överensstämmelse med nu gällande rätt, föreslagits, har jag ej att förorda. Stadgandet vilar på den enligt min mening riktiga åsikten, att man till de av en individs vilja oberoende omständigheter, vilka normalt fästa honom vid staten, bör räkna icke blott härstamning, utan även ett faktiskt inlevande i samhället allt ifrån födelsen.

För Norge, där ett motsvarande stadgande för närvarande ej finnes, har den norske delegerade väl föreslagit en bestämmelse i nu ifrågasvarande riktning, men han har ansett försiktigast att låta ett förvärv av medborgarrätt på nu förevarande grund inträda villkorligt först för den andra och ovillkorligt först för den tredje inom riket födda generationen utlänningar. I det norska förslaget har därför som en ytterligare förutsättning för medborgarrättsförvärvets inträde stadgats, att även vederbörandes fader eller, då fråga är om utom äktenskapet född person, moder är född inom landet.

Ett par av de över det svenska förslaget hörda myndigheterna hava ifrågasatt, huruvida ej en dylik skärpning av villkoren för förvärv av medborgarrätt enligt 2 § borde stadgas även i den svenska lagen. Härtill synas mig dock ej föreligga tillräckliga skäl. Från intet håll har kunnat påvisas, att stadgandet i sin nuvarande avfattning vare sig i Sverige eller i Danmark, där ju motsvarande bestämmelse gäller, medfört några olägenheter. Härtill kommer ännu ett skäl, som jag anser böra tillerkännas en viss betydelse. På sätt redan förut nämnts hyllar Sveriges internationella privaträtt den s. k. statsborgarskapsprincipen, som låter medborgarrätten och icke domicilet bli avgörande för frågan vilken rättsordnings regler vederbörande blir underkastad i flera viktiga hänseenden (se härom närmare de delegerades betänkande sid. 77). Det torde vara klart, att det från nu angivna synpunkt måste vara av en viss vikt, att personer, som allt ifrån sin födelse och till uppnåendet av mogen ålder, helt levt sig in i svenska förhållanden och även i de flesta fall torde i den allmänna uppfattningen gälla som svenskar, ock-

så i verkligheten bliva detta och sålunda tvingas att i nämnda avseenden i allo vara underkastade allenast svenska rättsregler.

3 §.

Stadgandet i första stycket av 3 § därom, att en utländsk kvinna, som gifter sig med svensk man, genom giftermålet förvärvar svensk medborgarrätt, överensstämmer helt och hållet med bestämmelsen i motsvarande lagrum i 1894 års lag. Regeln är också erkänd i, praktiskt taget, all utländsk rätt. Endast en del sydamerikanska stater torde ej — åtminstone ej utan väsentliga modifikationer — omfatta densamma. Den grundar sig på en naturlig hänsyn till den gemenskap makarna emellan, som uppkommer genom äktenskapet, och till de olägenheter i olika riktningar, som skulle bli en följd av att makarna hade medborgarrätt i var sin stat.

Nämnas kan, att nyligen i vissa länder väckts förslag om tillerkännande åt den gifta kvinnan av en mera självständig medborgarrättslig ställning. Dessa förslag hava dock veterligen ännu ej lett till några definitiva resultat. I Amerikas förenta stater har emellertid ett förslag i nu nämnd riktning (den s. k. Cablebillen) framskridit så långt, att det den 20 juni i år antagits av representanternas hus. Enligt detta förslag skulle bl. a. å ena sidan en utländsk kvinna icke endast genom sitt giftermål med en amerikansk medborgare förvärva amerikansk medborgarrätt och å andra sidan ej heller en amerikansk kvinna endast genom sitt giftermål med en utländsk medborgare förlora sin amerikanska medborgarrätt.

I andra stycket av 3 § i förslaget gives en regel om förvärv av svensk medborgarrätt genom legitimation. Det föreslås där i nära överensstämmelse med motsvarande stadgande i andra stycket av 3 § i 1894 års lag att, om vid en utländsk kvinnas giftermål med en svensk medborgare makarna hava barn samman före äktenskapet, även barnet skall bli svensk medborgare, såframt det är ogift och minderårigt. Att enligt min mening detta stadgande bör undergå en jämkning — i det att uttrycket »minderårigt» torde böra utbytas mot »icke fyllt tjuguett år» — får jag tillfälle att närmare omnämna vid behandlingen av ett liknande försmål vid 6 §.

4 §.

I 4 § av förslaget äro sammanförda alla stadganden om automatiskt återvinnande av svensk medborgarrätt för förutvarande svenska medborgare. De enda bestämmelser i denna riktning, som vår nuvarande *Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 24 häft. (Nr 29.)*

rätt känner, äro de, som återfinnas i första och andra styckena av 8 § i 1894 års lag (det senare tillagt genom lagändring den 7 maj 1909). I det förstnämnda av dessa lagrum stadgas, att den, som förlorat sin svenska medborgarrätt enligt 7 § i samma lag — den s. k. tioårslagen — och icke blivit medborgare i annat land, skall återvinna sin svenska medborgarrätt, då han tager hemvist i riket; och i andra stycket av 8 § föreskrives, att — om Konungen överenskommit med främmande stat, att den, som varit svensk medborgare och vunnit medborgarrätt i det främmande landet, skall anses hava avstått från denna rätt, när han ånyo bosatt sig här i riket och härstädes vistats viss tid — den, som på sådan grund upphör att vara utländsk medborgare, skall samtidigt återvinna sin svenska medborgarrätt. Dylika överenskommelser finnas slutna med Amerikas förenta stater (konvention den 26 maj 1869 med dithörande protokoll) och med Argentina (vänskaps-, handels- och sjöfartsfördrag den 17 juli 1885, tilläggsartikel). Enligt dessa konventioner förlorar en ursprungligen svensk medborgare, som blivit naturaliserad i någon av nyssnämnda två stater, sin medborgarrätt därstädes, då han vistats i Sverige oavbrutet under två år.

Enligt vår nuvarande lag är alltså det automatiska återvinnandet av medborgarrätten för förutvarande svenskar, som åter tagit sitt hemvist i Sverige, inskränkt till allenast tvenne särskilda fall, då vederbörande eljest ej skulle äga medborgarrätt i något land. I förslaget åter har regeln utsträckt till att omfatta alla de fall, då en förutvarande svensk medborgare blivit eller eljest skulle bliva medborgarrättslös, detta må nu hava föranletts av bestämmelse i svensk lag, av föreskrift i särskilda traktater eller av stadgande i utländsk lag. Med det fall att vederbörande blivit medborgarrättslös har — såsom förhållandet är även enligt nu gällande rätt, då fråga är om återförvärv enligt första stycket av 8 § i 1894 års lag — likställts det, då han är utländsk medborgare allenast på den grund att han genom födseln förvärvat, jämte den svenska, jämväl utländsk medborgarrätt. Å andra sidan har emellertid stadgandets tillämplighetsområde något inskränkts därigenom, att det begränsats till att gälla allenast sådana förutvarande svenska medborgare, vilka hava den närmare anknytning till Sverige, som måste anses ligga däri, att de förvärvat svensk medborgarrätt genom födseln (jfr 1 §).

Nu ifrågavarande stadganden äro i förslaget upptagna i första och andra styckena av 4 § (jfr även beträffande gift kvinna tredje stycket samt beträffande person, anställd i främmande stats tjänst, sista stycket av samma paragraf). Regeln i första stycket torde i huvudsak få till-

lämpning å personer, som förlorat sin medborgarrätt enligt 7 § i 1894 års lag eller enligt de i förslagets 9 § föreslagna reglerna, och som ej förvärvat medborgarrätt i annat land. Och regeln i andra stycket torde särskilt få betydelse för svenskfödda personer, som förvärvat medborgarrätt i stater, i vilka antingen beträffande alla medborgare eller i allt fall beträffande medborgare, som äro födda utomlands eller förvärvat medborgarerätt genom naturalisation, gäller — det må nu vara på grund av bestämmelse i vederbörande utländska lands lag eller enligt särskilda med Sverige slutna traktater — den regeln, att medborgarrätten går förlorad genom viss tids vistelse antingen i vederbörandes ursprungliga hemland eller i allt fall utom riket (t. ex. Nederländerna, Amerikas förenta stater och Argentina).

Att, på sätt sålunda föreslagits, åt nu ifrågavarande regel givits en mera allmän innebörd, än vad fallet är enligt nu gällande rätt, torde icke kunna betraktas annat än som en given förbättring. Mot ändringsförslaget härutinnan har ej heller framställts annan anmärkning, än att av ett par av de i ärendet hörda myndigheterna hemställts, huruvida ej för den svenska medborgarrättens återvinnande skulle även i nu förevarande fall (jfr fjärde stycket av 4 §) uppställas den fordringen att vederbörande haft sitt hemvist i landet under viss tid, exempelvis två år, eller ock härför krävas, att han gjort viss anmälan om sin önskan att åter bliva svensk medborgare. En dylik modifikation av regeln synes mig dock knappast påkallad. I anslutning till den åsikt, som kommit till uttryck i de delegerades motiv, håller jag nämligen före, att den, som genom födseln blivit svensk medborgare, icke kan, sedan han tagit sitt hemvist inom landet, anses hava något berättigat krav på att få behålla sin ställning som medborgarrättslös. Och det skulle väl även från andra synpunkter icke kunna betraktas annat än som i hög grad oegentligt, att en person, som vore född svensk och tagit sitt hemvist i Sverige, skulle jämväl efter hemvisttagandet här behålla sin statliga hemlöshet.

Den väsentligaste nyheten i 4 § erbjuder emellertid dess fjärde stycke. Där beredes möjlighet att — efter Konungens närmare bestämmande — få återvinningsinstitutet utsträckt till att gälla även förutvarande svenskar, som ej äro medborgarrättslösa, utan förvärvat och fortfarande äga medborgarrätt i annat land. Där stadgas nämligen, att Konungen skall äga »med avseende å viss främmande stat förordna, att medborgare i den staten, som förut, på grund av födseln, varit svensk, och som själv är född här i riket, eller vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskapet född person, moder är född här i riket, skall återvinna svensk medborgarrätt, då han under de sista

fem åren oavbrutet haft sitt hemvist här i riket.» Fordringarna för återvinnande av medborgarrätt i ifrågavarande fall hava således betydligt skärpts i förhållande till bestämmelserna i paragrafens första stycken, en naturlig följd därav att det här i fjärde stycket ej är fråga om medborgarrättslösa, utan om personer, som äga medborgarrätt i annat land. Stadgandet skall sålunda icke, såsom då fråga är om dem som äro medborgarrättslösa, gälla alla svenskfödda personer, utan i regel allenast sådana, vilka själva äro födda här i riket eller vilkas båda föräldrar äro födda här. Återförvärvet av den svenska medborgarrätten skall vidare ej inträda omedelbart i och med hemvisttagandet här i landet, utan först sedan vederbörande haft sitt hemvist här i Sverige oavbrutet under de fem sista åren. Ej heller skall stadgandet gälla medborgare i alla länder, utan endast dem, som äro medborgare i de utländska stater Konungen bestämmer. Härvid förutsättes, att Konungen för undvikande av uppkomst av dubbel medborgarrätt kommer att utfärda förordnande om stadgandets tillämplighet allenast på medborgare i länder, vilkas rätt erkänner ett sådant förvärv av svensk medborgarrätt som det, varom här är fråga, såsom förlustgrund med avseende å den egna medborgarrätten. Stadgandets tillämplighet har ytterligare inskränkts dels genom föreskrift därom, att återförvärvande av medborgarrätt enligt detsamma icke skall äga rum för den, som under sista året i samma ordning som den, vilken finnes stadgad i 2 § för där avsett fall, av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare, dels ock genom vissa bestämmelser, som delvis sammanhånga med nämnda avsägelserätt, nämligen därom, att medborgarrätt ej må på grund av förevarande stadgande återvinnas av den, som ej fyllt tjugutvå år, ej heller av kvinna, som är gift med utländsk man, eller änka eller kvinna, vars äktenskap eljest är upplöst, förr än ett år förflutit efter äktenskapets upplösning.

Den vidgade tillgång till återvinnande av svensk medborgarrätt för förutvarande medborgare, som fjärde stycket av 4 § i de delegerades förslag således erbjuder, är ägnad att fylla en verklig lucka i vår nuvarande rätt. Förslaget i denna del har också vunnit så gott som enstämmigt gillande av de myndigheter och andra, som yttrat sig över förslaget. Särskilt har framhållits den fördel, som genom det förevarande stadgandet vunnas såtillvida, att enligt detsamma svensk medborgarrätt skulle efter viss tids bosättning i Sverige återförvärvas även i de ingalunda sällan förekommande fall, då förutvarande svenska medborgare av okunnighet om gällande bestämmelser eller på grund av den omgång och kostnad, som är förenad med ansökan om naturalisation, underlåtit att själva

vidtaga erforderliga åtgärder för medborgarrättens återvinnande. Att återvinningsstadgandet blir tillämpligt även å dessa kategorier förutvarande medborgare måste, på sätt den svenske delegerade även framhållit, betraktas som en given vinst särskilt med tanke därpå, att Sverige, såsom förut nämnts, i internationellt privaträttsligt hänseende hyllar den så kallade statsborgarskapsprincipen. Det måste från denna synpunkt vara av vikt, att förutvarande svenskar, som återflyttat till Sverige och där tagit sitt stadigvarande hemvist, icke allt framgent hållas utanför varje medborgarrättsligt förhållande till Sverige, utan att de inom rimlig tid återförvärva svensk medborgarrätt. Sin mest praktiska betydelse torde stadgandet måhända komma att få för svenskfödda änkor efter här i riket bosatta utlänningar samt deras minderåriga barn. Såsom stadgandet är formulerat, blir nämligen, då det gäller att avgöra, om en dylik änka haft sitt oavbrutna hemvist här i riket den föreskrivna tiden av fem år, att taga hänsyn även till den tid hon varit bosatt i landet före äktenskapets upplösning genom mannens död. Har hon alltid eller i allt fall under de fyra sista åren före mannens död haft sitt hemvist här i Sverige och äro övriga förutsättningar för återvinnande enligt fjärde stycket av 4 § förhanden, återvinner enligt förslaget en dylik änka och med henne — enligt 7 § — hennes ogifta minderåriga barn i äktenskap svensk medborgarrätt redan ett år efter mannens död. Den ökade möjlighet för en svenskfödd kvinna till ett snabbt återvinnande av svensk medborgarrätt, som det föreslagna stadgandet sålunda erbjuder, har hälsats med tillfredsställelse särskilt av Fredrika Bremerförbundets styrelse.

En anordning sådan som den, till vilket stadgandet i fjärde stycket av 4 § bereder möjlighet, skulle, praktiskt taget, ej komma att stort skilja sig från vad, efter vad förut påpekats, enligt särskilda traktater samt andra stycket av 8 § i 1894 års lag sedan länge gäller med avseende å förutvarande svenskar, som blivit medborgare i Amerikas förenta stater eller Argentina och sedan åter tagit sitt hemvist i Sverige, ehuru den fordrade tiden för vistelsen i hemlandet i dessa sistnämnda två fall satts till allenast två år. Vad i förhållande till Amerikas förenta stater och Argentina vunnits genom traktater och visst stadgande i svensk lag — att en förutvarande svensk, som blivit medborgare i annat land, efter viss tids hemvist i Sverige återvinner sin svenska medborgarrätt samtidigt med det att han går sin utländska medborgarrätt förlustig — skulle enligt den nu föreslagna bestämmelsen kunna med avseende å vissa andra länder uppnås genom ett förordnande av svensk myndighet — Kungl. Maj:t — i förening med det faktum att vederbörande utländska

lands rätt erkänner ett sådant återförvärv av den svenska medborgarrätten som det, varom här är fråga, som förlustgrund med avseende å den egna medborgarrätten.

Av ett par myndigheter har ifrågasatts lämpligheten därav, att i nu förevarande fall medborgarrätten återvinnes automatiskt, samt hemställts, huruvida det ej vore att föredraga, att medborgarrättens återförvärv — i likhet med vad föreslagits i de norska och danska utkasten — gjordes beroende av viss anmälan. Som skäl för denna ståndpunkt anför den ena av dessa myndigheter, svenske ministern i Paris, att det givetvis måste bli ytterligt vanskligt för en person — särskilt om hon befunde sig på resa utomlands och t. ex. behövde hjälp av svensk diplomatisk eller konsulär myndighet — att styrka sin rätt till svensk medborgarrätt enligt förevarande lagrum.

Att en dylik svårighet att konstatera vederbörandes svenska medborgarrätt i vissa fall kan komma att uppstå kan måhända icke helt bestridas. Detta är emellertid en olägenhet, som vidlåder och enligt sakens natur måste vidlåda icke blott förevarande, utan även andra fall, främst kanske då sådana, där det gäller att avgöra, huruvida en person enligt utländsk lagstiftning förvärvat annan medborgarrätt och sålunda gått den svenska medborgarrätten förlustig. Och enligt min mening bör den omständigheten att det i vissa undantagsfall kan bli svårt att konstatera återförvärvet icke leda därtill, att man avstår från nu förevarande återvinningsreglers ordnande just på det sätt, som från förut framhållna synpunkter måste tillerkännas avsevärda företräden. Det automatiska återvinnande av den svenska medborgarrätten för förutvarande svenska medborgare, som, på sätt förut nämnts, redan nu är införlivat med vår rätt, torde ej heller hava visat sig vara förenat med några olägenheter av praktisk art.

En helt motsatt ståndpunkt än den nyssnämnda företrädes också bl. a. av svenske ministern i Berlin, vilken framhåller, att gällande rättsreformer i fråga om återvinningsstadgandena länge tett sig som ett mycket angeläget spörsmål, och menar, att den enda anmärkning, som enligt hans åsikt möjligen kan göras mot förslaget i nu förevarande del, är den, att detsamma icke går nog långt för att tillgodose detta önskemål. Särskilt gör han därvid gällande, att den uppställda fordringen på femårigt oavbrutet hemvist inom landet är för sträng och av natur att onödigtvis försvåra återvinnandet av det förlorade medborgarskapet. När en tvåårsperiod, menar han, ansetts tillräcklig för att skapa en presumtion för att vederbörande amerikanska resp. argentinska medborgare åter önskar inkorporera sig med sin forna hemstat, är det svårt

att inse, varför samma tid ej skulle i allmänhet kunna anses ådagalägga samma viljeriktning, helst som förslaget upptager en garanti mot misstag härutinnan i form av optionsmöjlighet till förmån för adoptivstaten.

Beträffande denna anmärkning vill jag till en början hänvisa till att bestämmelsen i fjärde stycket av 4 § ju kan få tillämpning allenast på medborgare i sådana stater, som Konungen bestämmer. Därvid förutsättes, som förut nämnts, att Konungen kommer att utfärda förordnande om stadgandets tillämplighet allenast på medborgare i länder, vilkas rätt erkänner ett sådant återförvärv av svensk medborgarrätt som det förevarande såsom förlustgrund med avseende å den egna medborgarrätten. En preliminär undersökning, med avseende å vilka länder detta sistnämnda är förhållandet, har givit vid handen, att ett förordnande av nu nämnd art icke kan åtminstone till en början komma till stånd beträffande andra länder än våra grannstater Norge och Danmark samt möjligen Finland och ett par av de övriga nya baltiska staterna. Alldeles fränsett spörsmålet om en tvåårig vistelse i det ursprungliga hemlandet, Sverige, verkligen kan i våra dagar med dess livliga kommunikationer och andra förbindelser olika länder emellan anses utgöra ett säkert bevis för att en svenskamerikan eller en svenskargentinare verkligen ej ämnar snart åter slå sig ned i sitt adoptivland, så torde dock, då det gäller förutvarande svenskar, som förvärvat medborgarrätt i något av våra närmaste grannländer, utan tvekan kunna sägas, att en dylik kort bosättning i Sverige ej alltid kan betraktas som ett tillräckligt starkt bevis för att vederbörande ej inom kort åter tänker taga sitt hemvist i det utländska land, där han förvärvat och fortfarande äger medborgarrätt. Hur lång tids vistelse i landet efter återflyttningen lämpligen bör fordras för medborgarrättens automatiska återvinnande i förevarande fall är givetvis i viss mån en smaksak. I likhet med den svenske delegerade håller jag emellertid före, att med hänsyn till vad nyss sagts försiktigheten bjuder, att man — åtminstone till en början — ej i nu förevarande avseende stadgar kortare tid än fem år eller samma tid, som i 5 § föreskrivits som minimitid för vinnande i vanliga fall av naturalisation.

I 1922 års norska proposition, där 4 § upptagits i huvudsaklig överensstämmelse med de delegerades norska förslag, har emellertid den jämkning i paragrafens avfattning vidtagits, att i dess tredje och fjärde stycken från de i paragrafen givna reglernas tillämpningsområde undantagits, ej — såsom enligt de delegerades förslag — kvinna, som är gift med »utländsk *man*» (»utlænding»), utan kvinna, som är gift med utländsk *medborgare*. Mot att jämväl för Sveriges del göra en motsvarande jämkning i 4 §:s stadganden torde knappast kunna anföras några

avgörande betänkligheter. En dylik ändring, varigenom nu förevarande stadganden om automatiskt återförvärv av den svenska medborgarrätten genom återflyttning till Sverige skulle få självständig tillämpning även på en svenskfödd kvinna, som är gift med en medborgarrättslös man, kan tvärtom anses stå i ganska god principiell överensstämmelse med stadgandet i 8 §, enligt vilket en svensk kvinna ej skulle förlora sin svenska medborgarrätt genom att gifta sig med en man, som ej äger medborgarrätt i något land (jfr nedan sid. 38).

5 §.

Förslagets 5 § är avsedd att ersätta 1858 års naturalisationsförfordning. Därvid har emellertid — enligt min mening med rätta — för det administrativa författningsväsendet förbehållits en del föreskrifter i ämnen av rent förvaltningsrättslig natur, vilka för närvarande delvis hava sin motsvarighet i vissa bestämmelser i 1858 års förordning.

Av nuvarande förutsättningar för vinnande av naturalisation som svensk medborgare har förslaget uti huvudsakligt oförändrad form upptagit dem, som hava avseende å sökandens ålder — tjuguet år — och försörjningsförmåga. Det nuvarande kravet att vederbörande ej är på grund av honom ådömd straffpåföljd utestängd från behörighet och rättigheter, som omförmälas i 2 kap. 19 § strafflagen, har ersatts med den mera allmänt hållna fordringen att sökanden skall hava under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel. Den stadgade tiden för sökandens hemvist här i riket har utsträckts från tre till fem år, därvid bestämmelsen i denna del fått en sådan avfattning, att därav — i motsats till vad fallet är med stadgandet i vår nuvarande lag — otvetydigt framgår, att den fordrade vistelsetiden skall vara oavbruten och förlagd närmast före tidpunkten för naturalisationen. I motiveringen till förslaget har framhållits, att den sålunda föreslagna tiden bör betraktas som en minimitid, vilken synes böra i regel förbehållas för tillämpning allenast å utläningar, tillhörande med det egna landet närbesläktade nationer, under det att en längre tids vistelse i Sverige bör fordras för personer, tillhörande det egna landet mera fjärrstående folk. I förslaget har uttryckligen stadgats, att gift kvinna ej må självständigt upptagas som svensk medborgare, med mindre mannen redan har svensk medborgarrätt. Bevis därom att vederbörande är löst från sitt undersåttliga förhållande till sitt hittillsvarande hemland kräves icke i förslaget, såsom enligt nu gällande rätt, som regel, utan allenast i det mera sällan förekommande fallet att vederbörande utländska lands rätt (såsom t. ex. den schweiziska) för vederbörandes utträde ur sitt medborgarrättsliga förhållande

fordrar uttryckligt medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes. Vidare har möjligheten till dispens icke i förslaget, såsom i 1858 års naturalisationsförordning, inskränkts till att gälla allenast villkoret om viss tids bosättning här i landet, och detta endast i vissa närmare angivna fall, utan utsträckts till att dels gälla samtliga för naturalisation stadgade förutsättningar och dels omfatta alla de fall, då för sökandens upptagande till svensk medborgare kunna anses föreligga synnerliga skäl, därvid såsom ett dylikt skäl särskilt angivits den omständigheten att vederbörande förut varit svensk medborgare. Slutligen har med avseende å naturalisationsbestämmelserna av de delegerade föreslagits, att den nuvarande tro- och huldhetseden måtte utbytas mot ett efter förhållandena lämpat trohetslöfte.

Den skärpning av förutsättningarna för vinnande av naturalisation, som sålunda föreslagits särskilt så tillvida, att den fordrade tiden för vederbörandes hemvist här i riket utsträckts från tre till fem år, synes mig väl motiverad. En utlänning, som varit bosatt här i landet allenast tre år, kan i regel icke anses hava så levt sig in i svenska förhållanden, att hans upptagande till svensk medborgare kan anses naturligt. Ej heller kan denna tid anses tillräckligt lång, för att vederbörande svenska myndigheter skola kunna med säkerhet bedöma lämpligheten av hans naturalisation. Fem års — ej sällan en längre tids — bosättning inom landet stadgas också i nu förevarande avseende i ett flertal andra länder. På sätt redan förut nämnts har av flera av de i ärendet hörda myndigheterna uttryckligen uttalats tillfredsställelse med den sålunda föreslagna skärpningen. Endast på ett håll — av svenske ministern i Kristiania — har ifrågasatts lämpligheten, visserligen icke av tidens utsträckning från tre till fem år, utan därav, att stadgandet formulerats så, att den fordrade minimitiden skall vara oavbruten. Med avseende å denna anmärkning vill jag emellertid dels framhålla att, på sätt också påpekats i de delegerades motiv, vederbörandes hemvist här i landet icke kan anses hava avbrutits allenast därigenom att han tillfälligtvis vistats i annat land, dels ock hänvisa till den vidsträckt rätt till dispens, som stadgats i paragrafens tredje stycke. Och såsom exempel på fall, då dispens från nu förevarande villkor bör kunna medgivas, har i de delegerades betänkande särskilt nämnts det, då vederbörande under föregående period vistats avsevärd tid inom landet.

I motiveringen till förslaget (sid. 57) hava de delegerade framhållit, att förefintligheten hos en naturalisationssökande av kunskap i svenska språket bör vara av den största betydelse vid avgörande av hithörande ärenden. »Då det emellertid är att antaga,» heter det i motiveringen,

»att även om dylik språkkänedom ej uppställles som villkor för naturalisation, nödig hänsyn ändock kommer, fortfarande som hittills, att i praxis tagas härtill av vederbörande myndigheter samt därjämte förekomsten i — — Sverige — — av folkgrupper med annat språk än huvudspråket, nämligen finnar och lappar, i allt fall skulle påkalla vittgående och säkerligen svårformulerbara undantagsbestämmelser, lär det lämpligaste vara, att behärskandet av hemlandets huvudspråk ej i regel uppställles som ett uttryckligt villkor». Till detta de delegerades uttalande ansluter jag mig. Sagnaden av eu uttrycklig föreskrift i själva lagen om kunskap i svenska språket som förutsättning för vinnande av naturalisation har ej hittills visat sig medföra några olägenheter, och varje fara i detta hänseende skulle än mer försvinna, om, på sätt de delegerade också föreslagit, de administrativa bestämmelser, som torde böra utfärdas för att vinna största möjliga garanti för att utredningen i medborgarrättsärenden blir tillfredsställande, avfattas så, att de komma att innehålla erforderlig föreskrift jämväl i syfte att få sökandens språkkänedom behörigen konstaterad. Att, på sätt gjorts gällande i ett par över förslaget avgivna utlåtanden, i vilka hemställts om nu ifrågavarande fordrans uppställande i själva lagen, dispensföreskriften i tredje stycket av 5 § skulle i sin av de delegerade föreslagna formulering vara tillfyllest för att fullt neutralisera de olägenheter, som enligt vad nyss nämnts måste anses vara förenade med en dylik anordning, torde knappast vara riktigt. På detta spörsmål torde jag dock icke behöva nu närmare ingå.

En av de största brister, som, enligt vad erfarenheten giver vid handen, vidlåder de nuvarande naturalisationsreglerna, är den, att dessa ej lämna möjlighet att i den utsträckning, som ofta måste anses önskvärd, dispensera från de för naturalisation stadgade förutsättningarna. Många exempel härpå torde kunna hämtas ej minst från de senaste åren, då till följd av världskriget och de av detta skapade förhållandena en stark tendens gjort sig gällande på många håll att få sin medborgarrättsliga ställning ordnad på det från olika synpunkter mest passande sättet. I de delegerades förslag har dispensfrågan lösts på ett enligt min mening tillfredsställande sätt. Där har, på sätt redan antytts, å ena sidan för meddelande av dispens från de föreskrivna villkoren uttryckligen fordrats, att för vederbörandes upptagande skola föreligga starka — »synnerliga» — skäl, men å andra sidan har åt dispensföreskriften givits en formulering, som skapar möjlighet till meddelande av dispens ej blott från viss förutsättning för vinnande av naturalisation, utan från varje därför uppställt villkor. Härigenom har åt stadgandet skänkts en

smidighet, som skulle möjliggöra för vederbörande myndighet — Kungl. Maj:t — att anpassa sitt handligssätt efter de konkreta förhållandena i varje särskilt fall och sålunda att träffa mer individualiserade och på grund därav materiellt sett mera rättvisa beslut vid naturalisationsansökningarnas avgörande. Att behov av en så allmänt hållen dispensföreskrift som den föreslagna verkligen föreligger torde bäst framgå av de exempel på fall, då dispens från de olika förutsättningarna kan anses vara på sin plats, som de delegerade anfört i sitt betänkande (sid. 51, 53, 55 och 57). Här må endast nämnas, att genom förevarande dispensföreskrift skulle bland annat beredas möjlighet i förekommande fall dels till upptagande till svenska medborgare av här i riket, kanske allt ifrån sin födelse, bosatta utländska ynglingar, som ännu ej uppnått tjuguettt år, något som ej sällan visat sig önskvärt, då vederbörande velat välja ett yrke, för vilket fordras innehav av svensk medborgarrätt, dels ock till återupptagande till svenska medborgare av utomlands bosatta rent svenska element, vilka av en eller annan anledning förvärvat medborgarrätt i annat land och sålunda förlorat sin svenska medborgarrätt.

Dispensföreskriftens formulering i förslaget har också vunnit allmänt gillande hos dem, som yttrat sig över detsamma. Av styrelsen för Nationalföreningen mot emigrationen har särskilt uttalats tillfredsställelse däröver, att som dispensskäl uttryckligen nämnts den omständigheten att vederbörande förut varit svensk medborgare. I anledning av ett påpekande av Fredrika Bremerförbundets styrelse vill jag i detta sammanhang framhålla, att dispensföreskriften såsom placerad efter bestämmelsen i paragrafens andra stycke givetvis har avseende jämväl å det där stadgade villkoret att gift kvinna ej må upptagas till svensk medborgare, med mindre mannen redan har svensk medborgarrätt. Klart torde emellertid vara att, då förslaget ju i allmänhet bygger på principen om makars enhetlighet i medborgarrättsligt avseende, det bör föreligga synnerligen starka skäl för att dispens från detta villkor skall kunna anses motiverad. Såsom ett fall, då dylikt dispensskäl måste anses vara förhanden, torde dock få betraktas det av styrelsen exempelvis anförda, då sammanlevnaden mellan makarna är faktiskt, ehuru ej rättsligt, hävd samt skillnad i äktenskapet ej kan erhållas antingen på den grund att mannen är försvunnen eller ock till följd därav att vederbörande främmande lands lagar lägga hinder i vägen därför. I ett dylikt fall måste givetvis, om fråga är om en svenskfödd här i riket bosatt hustru, starka skäl tala för bitall till en av henne utan samband med mannen gjord ansökan att vinna svensk medborgarrätt.

Nämnas kan, att i 1922 års norska proposition bestämmelsen i

andra stycket av 5 § fått den ändrade avfattningen, att stadgandet om den gifta kvinnans undantagande från att kunna självständigt naturaliseras kommit att gälla endast »kvinne som er gift med en fremmed statsborger». Till att genom en dylik ändring bereda utländsk kvinna, som är gift med en medborgarrättslös man, annan möjlighet att vinna självständig naturalisation än den, som, på sätt nyss anmärkts, finnes stadgad genom dispensbestämmelsen i paragrafens tredje stycke, föreligga emellertid enligt min mening ej tillräckliga skäl.

Att villkoret om företeende av bevis om befrielse från hittillsvarande statsborgarskap, på sätt i förslaget hemställt, inskränkts till att omfatta allenast det jämförelsevis sällan förekommande fallet att sökanden tillhör sådant land, enligt vars rätt för utträde ur medborgarrättsligt förhållande fordras medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, måste enligt min mening betraktas som en avgjord förbättring. Att, såsom förhållandet är enligt nu gällande rätt, fordra dylikt bevis även beträffande medborgare från sådana länder, enligt vilkas rätt naturalisation av en landets undersåte som medborgare i annat land utan vidare medför förlust av hemlandets medborgarrätt, måste anses skäligen onödigt. Den omständigheten att landets rätt som förlustgrund godkänner förvärv av annan medborgarrätt måste anses utgöra tillräckligt bevis för att samma land ej håller på, att en landets undersåte, som vill förvärva medborgarrätt i annat land, dessförinnan skall befrias från sitt inländska medborgarskap. Att i stället, på sätt för visst fall föreskrives i den nuvarande svenska rätten (se § 4 andra stycket i 1858 års förordning), stadga, att sökanden skall skriftligen avsäga sig de politiska förmåner och rättigheter han i det främmande landet innehar, har av de delegerade, såsom det förefaller med fog, ansetts onödigt och betydelselöst. En dylik ensidig förklaring från en undersåte i ett visst land, gjord till ett främmande lands myndighet, måste givetvis fränkännas varje betydelse för denna persons undersåteliga förhållande till det gamla hemlandet. På grund av vad nu sagts torde de delegerades förslag i denna del ej böra undergå annan ändring, än att nu förevarande stadgande förtydligas i den riktningen, att av detsamma kommer att tydligt framgå, att i de fall att medgivande till utträde ur det medborgarrättsliga förhållandet till det främmande landet fordras allenast för viss kategori medborgare, exempelvis för värnpliktiga män, det stadgade villkoret om dylikt medgivande skall äga tillämpning å sökande, som tillhör sådan kategori, men däremot ej å den, med avseende å vilken så ej är förhållandet.

De delegerade hava, såsom nyss omnämnts, föreslagit, att den nu-

varande tro- och huldhetseden måtte ersättas med ett trohetslöfte. Att detta är en reform i rätt riktning synes mig påtagligt och har icke heller från något håll bestritts. Men den frågan synes kunna framställas, om man ej i detta avseende kan gå än längre: om ej steget bör tagas fullt ut, så att man — på sätt länsstyrelsen i Hallands län hemställt — för medborgarrättens förvärvande icke stadgar vare sig avläggande av tro- och huldhetsed eller avgivande av något däremot svarande löfte. Av de delegerades motiv (sid. 64) framgår, att denna tanke ej varit för dem helt främmande. För sitt slutliga förslag om stadgandet av ett trohetslöfte som förutsättning för medborgarrättens slutliga förvärvande genom naturalisation hava de svenska och norska delegerade anfört tvänne skäl, nämligen dels att det måste anses vara av viss vikt, att utlänningar ej alltför formlöst, utan genom iakttagande av en viss mera högtidlig akt få på ett kraftigare sätt, än eljest skulle vara fallet, erfara känslan av att de trätt i undersåtsförhållande till en ny stat, och dels att det av praktiska hänsyn måste anses önskvärt att erhålla en bestämd, för sökanden själv fullt klar tidpunkt för den nya medborgarrättens uppkomst. Dessa skäl torde, om de än icke böra frånkännas all betydelse, dock icke böra överskattas. Särskilt må i sådant avseende framhållas att, om lämpliga åtgärder vidtagas i syfte att den naturalisationsökande fortast möjligt blir underrättad om utgången av sin medborgarrättsansökan, tiden för Kungl. Maj:ts meddelande av sin bifallande resolution i sådant avseende måste betraktas som en för sökanden tillräckligt klar tidpunkt för den nya medborgarrättens uppkomst. Man synes kunna med skäl fråga, om vid nu nämnda förhållande fördelarna av den föreslagna anordningen av ett trohetslöfte verkligen kunna anses uppväga de olägenheter, vilka dock ostridigt måste anses förenade med densamma från andra synpunkter. Till dylika olägenheter räknar jag främst den omgång och de kostnader, som särskilt i de mera glest befolkade trakterna av vårt land ofta måste, hur saken än i detalj ordnas, bliva förknippade med förevarande föreskrifts fullgörande inför vederbörande myndighet. Erfarenheten har också givit vid handen, att stadgandet om avläggande av den nuvarande tro- och huldhetseden såsom förutsättning för medborgarrättens vinnande ofta ej blivit — ehuru besked därom utsatts i resolutionen — av vederbörande uppmärksammat, samt att som en följd härav ej sällan hänt, att sökanden, ehuru han ej avlagt medborgareden, dock levt i den oriktiga föreställningen att han redan blivit svensk medborgare och även av andra blivit så betraktad, allt intill dess — kanske lång tid därefter vid ett tillfälle, då svensk medborgarrätt skulle för honom varit av be-

tydelse — rätta förhållandet blivit upptäckt. En trohetseds eller ett trohetslöftes avläggande kan ej heller, på sätt också framhållits i de delegerades motiv, principiellt sett tillerkännas någon grundläggande betydelse för medborgarrättens uppkomst. Detta framgår bl. a. därav, att man beträffande vissa kategorier av nya medborgare måste eller i allt fall lämpligen bör bortse från varje krav på eds eller löftes avläggande. Så är fallet såväl med dem, som enligt 2 § förvärva medborgarrätt allenast på grund av födsel inom landet och därpå följande oavbruten vistelse härstädes intill tjugutvå års ålder, samt med förutvarande svenskar, som skulle återförvärva medborgarrätten enligt 4 § i förslaget, som ock med dem, vilka som bipersoner följa en viss huvudperson i medborgarrättsligt hänseende (minderåriga barn och hustru). I många andra länder — Danmark, Tyskland m. fl. — saknas också varje föreskrift om trohetseds eller trohetslöftes avläggande.

På grund av vad nu sagts bör enligt min mening näst sista stycket av 5 § i de delegerades förslag undergå den ändring, att de bestämmelser där, som hava avseende å trohetslöftes avläggande, helt och hållet utgå.

6 §.

I 6 § av förslaget äro sammanförda de fall, då hustru och barn följa mannen-fadern vid dennes förvärv av svensk medborgarrätt enligt 2, 4 eller 5 §. Dessa bestämmelser motsvaras i 1894 års lag — i den mån föreskrifter i detta avseende där givas — av stadgandena i andra stycket av 2 §, andra stycket av 4 § och tredje stycket av 8 §.

En jämförelse mellan dessa sistnämnda stadganden och bestämmelserna i 6 § i det nu föreliggande förslaget giver vid handen, att mellan dessa föreligga ganska väsentliga olikheter. De huvudsakligaste nyheter förslaget i denna del erbjuder finnas inryckta i paragrafens andra stycke. Sedan i första stycket för det fall att en man förvärvat medborgarrätt enligt 2 eller 4 § givits den huvudregeln, att sådan rätt då även tillkommer hans hustru och ogifta minderåriga barn i äktenskap, meddelas i andra stycket vissa bestämmelser, som gå ut därpå, att från medborgarrätts förvärvande tillsammans med mannen-fadern skola undantagas hustru och barn i vissa fall, då förhållandena äro sådana, att ett behandlande av dem som bipersoner till denne i medborgarrättsligt avseende måste betraktas såsom föga naturligt. Det stadgas nämligen där undantag dels för hustru och barn, som vid den tidpunkt, varom fråga är, icke hava sitt hemvist här i riket, och dels för hemskild hustru och, vid hemskillnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, barn, som står under moderns vårdnad. Emellertid

föreskrives vidare att, om sedermera hustrun under äktenskapets bestånd eller barn, som ännu är ogift och minderårigt, under faderns livstid tager sitt hemvist här i riket, eller om hemskillnaden blir hävd, hustrun eller barnet skall vinna svensk medborgarrätt, såframt mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Förslaget i nu förevarande del har hos de myndigheter och andra, som avgivit yttrande över detsamma, vunnit så gott som enhälligt gillande. Endast på ett par håll har man föredragit den ståndpunkt, som i detta avseende intages av de norska och danska förslagen, i vilka undantag från huvudregeln i första stycket icke föreslagits för hustru och barn allenast på den grund att de vid mannen-faderns förvärv av medborgarrätt hava sitt hemvist utom riket.

För min del ansluter jag mig obetingat till vad det svenska förslaget innehåller i denna del. De fall, varom här huvudsakligen är fråga, äro ju sådana, då hustru eller barn i 4 §:s fall ej följt mannen, när han tagit hemvist i Sverige, utan förblivit bosatt utomlands, och i dessa fall måste bandet mellan mannen samt hans hustru eller barn faktiskt, ehuru ej rättsligt, betraktas som slitet. Att utomlands bosatta hustru och barn i förevarande fall undantagas överensstämmer också enligt min mening bäst såväl med den ståndpunkt förslaget intager i 8 § vid bestämmandet av förutsättningarna för förlust av inländsk medborgarrätt som följd av förvärv av medborgarrätt i annat land, som ock med vad beträffande ett av de fall, varom här är fråga, redan finnes i svensk rätt stadgat i tredje stycket av 8 § i den svenska medborgarrättslagen, sådant detta lagrum lyder enligt lagen den 7 maj 1909. (Jfr även rörande förutnämnda norska folkrättssakkuunigas ståndpunkt i denna del noten på sid. 70 i de delegerades svenska betänkande.)

Ett par av de i ärendet hörda myndigheterna hava ifrågasatt, att nu ifrågavarande regel måtte undergå viss modifikation. Sålunda påpekar Sveriges minister i London, att nu förevarande bestämmelse ofta skulle kunna leda därtill, att i utlandet kvarlämnade hustru och barn genom mannens återförvärv bleve medborgarrättslösa. Det torde jämväl ofta, säger han, komma att bliva svårt för hustrun, så länge äktenskapet består, och barnen, så länge dessa äro minderåriga, att genom naturalisation återförvärva medborgarrätt i uppehållslandet. Han föreslår därför, att i analogi med den bestämmelse, som finnes intagen i tredje stycket av 8 § i 1894 års lag, i förslagets 6 § andra stycket måtte tilläggas orden »med mindre ifrågavarande personer eljest skulle bliva medborgarrättslösa». Sveriges generalkonsul i London åter hemställer, huruvida man icke skulle kunna råda bot för nu påpekade olägenhet däri-

genom, att man medgäve en dylik hustru rätt att återförvärva svensk medborgarrätt genom att göra anmälan om sin önskan därom inför svensk beskickning eller svenskt konsulat.

Att för ett sådant ytterst sällsynt fall, som det, varom här är fråga, giva en särskild regel om återförvärv av medborgarrätt genom anmälan till svensk beskickning eller svenskt konsulat torde knappast vara lämpligt. Ej heller synes böra till stadgandet göras ett sådant tillägg som det svenske ministern i London ifrågasatt. I anslutning till den uppfattning, som kommit till uttryck i de delegerades betänkande, håller jag nämligen före, att vederbörande — i utlandet kvarboende hustru och barn — i det antagna fallet faktiskt äro närmare knutna till annat land än Sverige. Och nekas kan väl icke därtill, att det för vederbörande själva i de flesta fall måste anses vara att föredraga, att de — i det fall att de icke få behålla sin hittillsvarande utländska medborgarrätt — bliva medborgarrättslösa, än att de skulle med mannen-fadern förvärva medborgarrätt i Sverige, där de kanske aldrig satt eller komma att sätta sin fot. En tillräcklig garanti mot nu påpekade eventuella olägenheter av stadgandet i fråga ligger enligt min mening i den möjlighet till naturalisation i särskilda fall av hustru och barn, ehuru de äro bosatta utomlands, som tredje stycket av 5 § erbjuder.

Beträffande därefter hustrus och barns följande av mannen-fadern i medborgarrättsligt avseende vid dennes förvärv av svensk medborgarrätt genom naturalisation enligt 5 § stadgas i tredje stycket av 6 § i förslaget, i nära anslutning till vad för närvarande gäller i denna del, att om vid naturalisation av en man ej annat uttryckligen bestämmes, mannens naturalisation skall medföra svensk medborgarrätt även för hans hustru och ogifta minderåriga barn i äktenskap. Att på detta sätt, fortfarande som hittills, åt naturalisationsmyndighetens, d. v. s. Kungl. Maj:ts, diskretionära prövning i varje särskilt fall överlämnas frågan, i vilken utsträckning hustru och minderåriga barn skola innefattas i mannen-faderns naturalisation, måste enligt min mening anses välbetänkt.

Innan jag lämnar 6 §, må det tillåtas mig att till behandling upptaga ett spørsmål, som berör icke allenast, om än huvudsakligast, denna paragraf, utan även ett par andra av förslagets lagrum. Frågan gäller, huru de barn, vilka enligt förslaget skola på grund av sin minderårighet betraktas såsom bipersoner till sina föräldrar i fråga om medborgarrätten, lämpligen skola betecknas. I de delegerades svenska förslag angivas nu ifrågavarande barn såsom »minderåriga». Detta uttryck förekommer i lagförslagets 3 § andra stycket, 6 § första, andra och tredje styckena samt 8 §. I 1894 års lag begagnas i stället uttrycket »omyndig».

I de norska och danska förslagen åter sättes på motsvarande ställen viss ålder, i allmänhet aderton år, utom i det norska förslaget § 8, där av viss anledning åldern i stället sättes till tjuguet år.

Orsaken, varför i det svenska lagförslaget använts uttrycket »minderårig», samt en utveckling av, hur detta uttryck där är att förstå, återfinnes i de delegerades motiv (sid. 37) vid behandlingen av 3 § andra stycket, där uttrycket för första gången förekommer. Det heter där: »Med detta uttryck avses barn, som ännu ej uppnått myndig ålder. Det förekommer redan nu i denna betydelse i lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, liksom även lagberedningen i den mening användes samma uttryck i sitt den 30 september 1921 avgivna förslag till lag om förmynderskap m. m. Då Sveriges internationella privaträtt — — — hyllar den s. k. statsborgarskapsprincipen, d. v. s. låter en persons medborgarrätt bli avgörande för frågan om vilket lands rätt skall bli tillämplig på en hel del civilrättsliga förhållanden och bland annat då på spörsmålet om vederbörande uppnått myndig ålder eller icke, är med uttrycket 'minderåriga' att förstå — här i svenska utkastet lika väl som i nyss nämnda 1904 års lag — de barn, som ännu ej uppnått myndig ålder enligt sitt eget lands rätt. Detta innebär ej någon nyhet i förhållande till nuvarande svensk rätt, då uttrycket 'omyndiga' i 1894 års svenska medborgarrättslag torde vara att förstå på samma sätt (jfr 1890 års skandinaviska kommittébetänkande sid. 38). Då fråga är om en person, som tillhör ett land, enligt vars rätt finnas skilda myndighetsåldrar, torde det — enligt det svenska utkastet liksom enligt nu gällande svensk rätt — bli den av dessa åldrar, vilken är att anse som vederbörandes personliga myndighetsålder, som i nu förevarande avseende kommer i betraktande (således t. ex., om fråga är om en dansk, den personliga myndighetsåldern i Danmark, aderton år, och ej den nuvarande fullmyndighetsåldern där, tjugufem år). Då i utländsk rätt vid angivande av de barn, som genom legitimation förlorat sin inländska medborgarrätt, i allmänhet torde, då en gräns i sådant avseende över huvud sättes, komma till användning ett med 'minderåriga' liktydigt uttryck, och gränsen där således oftast ej torde vara satt till viss bestämd ålder, skulle på detta sätt de fall, då svensk medborgarrätt förvärvas genom legitimation, och de fall, då den utländska medborgarrätten härigenom går förlorad, komma att merendels täcka varandra och således för vederbörande undvikas såväl uppkomsten av dubbel medborgarrätt som skapandet av medborgarrättslöshet». Till vad nu sagts beträffande förvärv genom legitimation hänvisas sedermera i motiveringen, då fråga är om medborgarrättsförvärv för minderåriga barn enligt 6 §.

Mot användande i lagförslaget av uttrycket »minderårig» hava flera anmärkningar framställts i de över förslaget avgivna yttrandena. Dessa anmärkningar gå ut därpå, att detta uttrycket måtte på ett eller annat sätt förtydligas: genom användande av annan mera otvetydig beteckning såsom sättandet av viss bestämd åldersgräns — aderton eller tjuguet år — eller ock genom meddelande i lagen av en definition på vad som med detta uttryck är att förstå i detta sammanhang. Den utförligaste motiveringen för ett förtydligande av förslaget i nu ifrågavarande avseende anföres av länsstyrelsen i Stockholms län i dess över förslaget avgivna utlåtande. Efter det länsstyrelsen redogjort för den i de delegerades betänkande presterade motiveringen i nu förevarande del, yttrar länsstyrelsen i sådant avseende följande:

»Länsstyrelsen anser visserligen, att av det anförda framgår, att åt uttrycket 'omyndig' i 1894 års lag bör givas den tolkning, som 1890 års kommitté hävdar, men den frågan framställer sig, huru har vid tillämpningen av nyssnämnda lag omyndighetsfrågan i regel bedömts. För denna frågas besvarande torde det vara nog att undersöka, under vilka betingelser prövningen av medborgarskapet i första hand sker. Denna prövning tillkommer i de flesta fall prästerskapet. Enligt förordningen den 3 december 1915 angående kyrkoböckers förande föreskrives, att i församlingsboken skola bokföras alla, som äro bosatta inom församlingen, och att, beträffande utländska undersåtar, dessa skola, jämte det de bokföras i församlingsboken, antecknas till namn, yrke och födelseår i särskild förteckning i slutet av nämnda bok med hänvisning för en var till det uppslag, där de fullständiga anteckningarna om honom återfinnas. Denna bokföring torde verkställas med ledning av tillgängliga legitimationspapper. Allt detta är endast enkla bokföringsåtgärder, men förhållandet blir ett annat, då anteckning skall göras i församlingsboken med tillämpning av bestämmelserna i 3 § andra stycket eller 4 § andra stycket i lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt. Enligt dessa bestämmelser bliva där avsedda makars omyndiga barn svenska medborgare. Otvivelsaktigt har, i motsats till vad 1890 års kommitterade antagit, myndigheten i dessa fall blivit bedömd efter domicilprincipen, och hänsyn endast tagits till myndighetsåldern enligt svensk rätt. Minderåriga under tjuguet år torde följaktligen i församlingsbok alltid hava antecknats såsom svenska medborgare. Det kan nämligen icke förutsättas, att den prästman, som haft att ansvara för församlingsbokens förande, haft tillgång till 1890 års kommittébetänkande eller ägt tillräckliga kunskaper i internationell rätt för att vid den prövning, han i dylikt fall haft att verkställa, anlägga en annan synpunkt på frågan, än den, som den svenska lagstiftningen erbjuder. Då man måste antaga, att förhållandet även framdeles blir detsamma, är det av vikt, att vid den nu ifrågasatta lagstiftningen uttryck väljas, som icke lämna rum för tvetydighet. — — — Då fråga sålunda uppstår, vilket uttryck i stället skall väljas, torde redan från början böra utsägas att, med hänsyn till vad ovan sagts rörande det nära sambandet mellan kyrkobokföringen och prövningen av medborgarskap, av praktiska skäl den s. k. statsborgarskapsprincipen bör i detta fall lämnas åsido. Man äger då frihet att i stället för uttrycket 'minderårig' i

3 och 6 §§ insätta någon viss ålder. Härvidlag anser länsstyrelsen endast två åldersbestämningar kunna komma ifråga: tju guett år såsom varande myndighetsåldern enligt svensk rätt eller aderton år. Länsstyrelsen anser den senare böra föredragas. De norska och danska förslagen hava denna åldersbestämning i 3 och 6 §§ i de fall, då det svenska förslaget där använder uttrycket 'minderårig', oaktat i Norge likasom i Sverige myndighetsåldern inträder vid tju guett år. Införes samma åldersbestämning i den svenska lagen, skulle därigenom tillgodoses den enhetlighet i lagstiftningen på ifrågavarande område, som lärere hava åsyftats med de delegerades samarbete. Det torde därejämte böra beaktas, att även i gällande svensk lagstiftning adertonårsåldern i flera fall är av rättslig betydelse.»

Sedan exempel härpå lämnats fortsätter länsstyrelsen:

»I sista punkten av 8 § förekommer uttrycket 'minderårigt barn'. Mindrerårigheten här har, teoretiskt sett, det vill säga betraktat från statsborgarskapsprincipens synpunkt, samma betydelse som motsvarande uttryck i 3 och 6 §§, men skillnaden är den att i 8 § skall minderårigheten bedömas enligt svensk rätt. Med minderårigt barn förstås sålunda här den, som ej fyllt tju guett år. Denna ålder bör uttryckligen utsättas i överensstämmelse med vad som skett i de norska och danska förslagen, där åldern angives i enlighet med de för respektive länderna gällande myndighetsåldrar. Vidare bör, såsom skett i de norska och danska förslagen, tilläggas, att den omyndiga skall vara ogift.»

Vad länsstyrelsen i Stockholms län sålunda anfört synes mig värt beaktande. Länsstyrelsens beskrivning på hur det i praxis vid kyrkobokföringen hittills tillgått är helt visst överensstämmande med verkliga förhållandet. En liknande oriktig tolkning av den nya lagen torde vara att förvänta från kyrkobokförarnas sida, om åldersgränsen i förekommande fall i lagen uttryckes med barnens betecknande såsom »minderåriga». Jag delar därför länsstyrelsens mening, att praktiska skäl tala för att man i dessa fall, åtminstone i huvudsak, ser bort ifrån vad ett rätt tillämpande av statsborgarskapsprincipen skulle föranleda, och att beteckningen »minderårig» därför bör utbytas mot ett uttryck, angivande viss bestämd ålder.

Länsstyrelsen har i sådant avseende beträffande 3 och 6 §§ föreslagit aderton-års-åldern och icke den svenska myndighetsåldern tju guett år. De skäl länsstyrelsen anfört för detta sitt förslag synas mig dock icke bärande. Det naturligaste synes mig vara, att den personliga myndighetsåldern, d. v. s., såvitt Sverige angår, den ålder, vid vilken barn upphöra att stå under vårdnad, härvidlag blir avgörande. Denna ålder är i Sverige, såvitt angår ogift person, tju guett år och sammanfaller med myndighetsåldern i förmögenhetsrättsligt avseende. I de flesta andra europeiska länder är också myndighetsåldern satt till tju guett år. I mycket få fall torde därför, om åldersgränsen i 3 och 6 §§ sättes till denna ålder, i de uti de delegerades betänkande angivna fall för veder-

börande uppkomma dubbel medborgarrätt eller medborgarrättslöshet. Blir åter åldern satt så lågt som till aderton år, läser ej så sällan medborgarrättslöshet bli följden för de vederbörandes barn, som hava en ålder mellan aderton år och ifrågavarande utländska lands — högre — myndighetsålder, nämligen i de fall, då det främmande landets lag stadgar att, om en landets undersåte förvärvar medborgarrätt i ett annat land, samtliga hans omyndiga barn i äktenskap därigenom förlora sin inländska medborgarrätt. Att i de norska och danska förslagen åldersgränsen i 3 och 6 §§ satts till aderton år torde ej böra tillerkännas avgörande betydelse. Att så skett i Danmark har ju sin naturliga förklaring däri, att den personliga myndighetsåldern där vid tiden för avgivandet av de delegerades betänkande var aderton år. Vid denna ålder upphör fortfarande föräldramyndigheten enligt den »Lov om Umyndighed og Værgemaal», som utfärdats den 30 juni i år, ehuru de grader i den förmögenhetsrättsliga myndigheten, som förut funnits, bortfallit och som myndighetsålder i förmögenhetsrättsligt avseende stadgats tjuguet år. Vad åter Norge beträffar, ligger visserligen förhållandet där i nu förevarande avseende något annorlunda, men i detta land har dock icke, såsom fallet varit i Sverige, myndighetsåldern — i praxis, på sätt förut nämnts, vanligen tolkad såsom den svenska myndighetsåldern tjuguet år — under långliga tider varit bestämmande, då det gällt att draga åldersgränsen mellan huvudpersoner och bipersoner i medborgarrättsligt avseende. Enligt norsk rätt betraktas nämligen såsom »umyndig» allenast den, som ej fyllt aderton år. Den, som fyllt aderton men ej tjuguet år, står såsom minderårig under kuratel. Att märka är emellertid, att även i det norska förslag till »lov om vergemaal for umyndige», som tillkommit under samarbete med de övriga skandinaviska länderna, dessa grader i myndigheten bortfallit och såsom myndighetsålder föreslagits tjuguet år.

Enligt min mening bör alltså det i 3 § andra stycket, 6 §:s tre stycken samt 8 § förekommande uttrycket »minderårig» utbytas mot »under tjuguet år» eller en däremot svarande beteckning. Emellertid är att uppmärksamma, att den i tredje stycket av 6 § givna regeln — beträffande bipersoners följande av en man i medborgarrättsligt avseende vid dennes naturalisation — icke är ovillkorlig. Den är ju allenast subsidiär, det vill säga skall tillämpas endast för den händelse ej vid naturalisationen annorlunda bestämmes. Intet skulle sålunda med den av mig förordade formuleringen hindra, att man, för att undvika uppkomst av dubbel medborgarrätt, i förekommande fall uttryckligen inskränkte naturalisationen till att omfatta allenast barn med en lägre ålder än tjuguet år.

7 §.

I förslaget 7 § givas regler för samtliga de fall — med undantag av dem, då fråga är om legitimation enligt 3 § andra stycket —, då minderåriga barn rätta sig efter sin moder i fråga om medborgarrätten. Den enda bestämmelse, som i gällande rätt finnes stadgad i nu förevarande avseende, utgöres av andra punkten i 9 § i 1894 års lag, där det föreskrives, att barn utom äktenskap i fråga om medborgarrätten följer modern i alla de fall, då enligt samma lag barn i äktenskap följer fadern.

I 7 § av förslaget bestämmes nu i förevarande avseende till en början, att vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvat svensk medborgarrätt tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder. Av lätt insedda skäl har dock från regelns tillämpningsområde undantagits det fall att fadern har vårdnaden om barnet och han ej är svensk medborgare.

Emellertid har den i 7 § sålunda givna regeln utsträckts till att gälla även andra fall, då på grund av vårdnadens befintlighet hos modern barnets följande av henne i medborgarrättsligt hänseende måste betraktas såsom det enda naturliga. Sålunda har regeln i 7 § av denna grund gjorts tillämplig även å förhållandet mellan barn i äktenskap och moder, som är änka, samt mellan sådant barn och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

Mot nu ifrågavarande stadgande har ej framställts annan anmärkning än att av en av de i ärendet hörda myndigheterna gjorts gällande, att bestämmelsen i 7 § om förhållandet i nu förevarande avseende mellan barn i äktenskap och moder, som är hemskild, bör utgå. Som skäl härför anför nämnda myndighet, att en hemskild hustru enligt förslaget ej skulle kunna självständigt förvärva svensk medborgarrätt och att det förutsatta fallet således i verkligheten icke skulle kunna inträffa. Detta är emellertid ett misstag. Alldeles frånsett den möjligheten till dispens från stadgandet i andra stycket av 5 §, som tredje stycket av samma paragraf erbjuder, kan en hemskild hustru även i andra fall — om än allenast undantagsvis — självständigt vinna svensk medborgarrätt såväl automatiskt enligt 4 § som ock på egen ansökan genom naturalisation enligt 5 §. Förutsättningen härför är emellertid den att mannen redan äger svensk medborgarrätt. Detta sistnämnda kan vara förhållandet på den grund att den hemskilda hustrun vid en mannens tidigare naturalisation som svensk medborgare blivit undan-

tagen. Ett annat exempel härpå erbjuder det fall att ett par svenskfödda makar vid tiden för återförvärvet av sin svenska medborgarrätt enligt 4 § äro hemskilda. Den hemskilda hustrun återvinner då vid den tidpunkt, varom fråga är, *själständigt* svensk medborgarrätt. Från stadgandet i 4 § undantages nämligen allenast kvinna, som är gift med *utländsk* medborgare, men i nu föreliggande fall upphör mannen ju att vara utlänning i och med sitt återvinnande av den svenska medborgarrätten.

8 §.

I 8 § av förslaget givas bestämmelser om förlust av medborgarrätt såsom följd av förvärv av annan medborgarrätt. Motsvarande stadganden i nu gällande rätt återfinnas i 5 § första stycket och 6 § i 1894 års lag.

Beträffande en svensk kvinnas förlust av sin medborgarrätt genom giftermål gäller för närvarande, att hon förlorar sin svenska medborgarrätt genom äktenskap med utländsk man även för det fall att hon ej genom äktenskapet förvärvar mannens medborgarrätt. Och detsamma är förhållandet med de makarnas omyndiga barn, som genom dylikt äktenskap bliva legitimerade. I övrigt gäller för närvarande i nu förevarande avseende, att svensk medborgarrätt städse förloras av den, som bliver medborgare i annat land. Det är således likgiltigt, på vilket sätt vederbörande blir utländsk medborgare, och likaledes, om han förblir boende i Sverige eller icke.

I 8 § av förslaget har som första huvudregel fastslagits den redan nu gällande bestämmelsen att svensk medborgarrätt förloras av den, som blir medborgare i annat land. I denna regel har dock i andra punkten av paragrafen gjorts den — särskilt för det fall att förvärvet av den utländska medborgarrätten skett utan vederbörandes egen vilja — ganska betydelsefulla modifikationen att den, som ej har sitt hemvist i det land, där han blivit medborgare, går sin svenska medborgarrätt förlustig först när han där tager sitt hemvist. Från denna begränsning stadgas i sista punkten av paragrafen två undantag, nämligen för kvinna, som blir utländsk medborgare genom äktenskap med utländsk man, och för minderårigt barn, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap. I dessa två fall inträder således förlusten av den svenska medborgarrätten alldeles oavsett om vederbörande vid tidpunkten i fråga är bosatt i det land, där han blivit medborgare eller icke.

Såsom 8 § i förslaget är formulerad skulle en svensk kvinna icke, såsom enligt nu gällande rätt, undantagslöst förlora sin svenska medborgarrätt genom giftermål med en utlänning, utan som en förutsättning

härför är — liksom flerstädes i utländsk rätt — stadgat, att hon genom giftermålet verkligen förvärvar annan medborgarrätt. Även för förlust av medborgarrätt som följd av legitimation genom föräldrarnas äktenskap är i förslaget som en ovillkorlig förutsättning uppställt, att vederbörande barn genom legitimationen förvärvar annan medborgarrätt. Nu förevarande fordringar — varigenom skulle undvikas att en svensk kvinna och hennes barn i vissa fall göras medborgarrättslösa — hava hälsats med tillfredsställelse särskilt av Fredrika-Bremerförbundets styrelse. Ändringsförslagen i denna del måste också enligt min mening anses som avgjorda förbättringar. Sin mest praktiska betydelse torde de få för det fall att en svenska utomlands gifter sig med en förutvarande svensk, som förlorat sin svenska medborgarrätt enligt 7 § i 1894 års lag.

Beträffande det närmare utformandet av bestämmelsen i andra punkten av 8 § föreligger en olikhet mellan det svenska förslaget, å ena sidan, och de norska och danska förslagen, å andra sidan. I det svenska förslaget fordras, såsom förut redan nämnts, för att förlust av den svenska medborgarrätten skall inträda som följd av förvärv av annan medborgarrätt, att vederbörande har eller tager sitt hemvist *just i det land, där han blivit medborgare*. I de norska och danska förslagen åter fordras för sådan förlusts inträde allenast att vederbörande flyttar ut ur landet, det må nu vara till vilket utländskt land som helst. I sistnämnda två förslag uppställas emellertid som ytterligare förutsättning för att en utflyttning skall hava en dylik verkan, att utflyttningen sker, då fråga är om hustru, medan äktenskapet består, och då fråga är om minderåriga barn, innan dessa fyllt tjuguettt resp. aderton år. Någon motsvarande inskränkning finnes ej i det svenska förslaget.

I denna fråga hava de myndigheter och andra, som yttrat sig över förslaget, så gott som enhälligt ställt sig på det svenska förslagets ståndpunkt. Med avseende å skälen till att stadgandet i fråga lämpligen bör få den avfattning, som det erhållit i det svenska förslaget, torde det tillåtas mig att hänvisa till de delegerades motiv (sid. 81). Här vill jag endast påpeka, att bakom den svenska ståndpunkten stå förutnämnda norska folkrättssakkunniga, som enligt uppdrag föreslagit de ändringar i det norska lagförslaget, som kunna motiveras av ett eventuellt tillträdande från Norges sida av de s. k. Haagkonventionerna rörande den internationella privaträtten, något som måste tillmätas en viss vikt för Sverige, som ju redan tillträtt dessa konventioner. Att den svenska ståndpunkten i förevarande fall får särskild betydelse, när en hustru eller hennes minderåriga barn, ehuru kvarboende här i landet, mot sin vilja med mannen förvärvat medborgarrätt i annat land, har

framhållits i motiven. Det vore väl alldeles orimligt, om t. ex. en i Sverige bosatt svensk gift kvinna, som med mannen förvärvat medborgarrätt i exempelvis en utomeuropeisk stat, skulle, om hon därefter flyttade från Sverige till Norge, gå sin svenska medborgarrätt förlustig och från svensk sida bliva att i medborgarrättsligt avseende betrakta såsom medborgare allenast i nämnda utomeuropeiska stat. Att för förlust av medborgarrätt genom förvärv av annan medborgarrätt fordra, att förvärvet av den främmande medborgarrätten har det reella underlag, som en bosättning just i det land, där medborgarrätten förvärvas, måste anses utgöra, synes i särskilt hög grad motiverat i länder, sådana som Sverige, vilka principiellt erkänna varje förvärv av annan medborgarrätt, hur främmande detta än må förefalla för det egna landets rättsuppfattning, som förlustgrund med avseende å den egna medborgarrätten, och således ej för sådan förlust fordra, att förvärvet av den utländska medborgarrätten sker frivilligt. Jag tänker därvid på sådana förvärv som t. ex. för en änkas barn genom hennes omgifte med medborgare i viss främmande stat, för myndigt barn till följd av legitimation genom moderns giftermål med barnets utländska fader o. s. v.

En myndighet, länsstyrelsen i Stockholms län, förordar en kombination mellan de svenska och norsk-danska ståndpunkterna så tillvida, att för förlust av medborgarrätt genom förvärv av annan väl skulle fordras, att vederbörande toge sitt hemvist just i det land, där han blivit medborgare, men att man skulle beträffande hustru och barn fordra, för att ett dylikt hemvisttagande skulle hava en sådan påföljd, att detta skedde, vad hustrun anginge, under äktenskapets bestånd och, vad barn anginge, medan dessa vore minderåriga. Orsaken varför för det svenska förslagets del ej föreslagits en dylik kombination framgår av motiven (sid. 81 och 82). Där framhålles — såsom det förefaller med rätta — att, när hustru och barn, låt vara först efter längre tids förlopp, taga sitt hemvist just i det land, i vilket de med mannen blivit och fortfarande äro medborgare, man torde kunna utgå ifrån, att detta har sin grund däri, att sammanlevnaden mellan mannen och hans familj återupptagits, samt att i det säkerligen ganska sällsynta fall, att så ej är förhållandet, en förlust av den svenska medborgarrätten dock bör vara att föredraga framför att den svenska medborgarrätten bibehålles jämsides med den i det andra landet förvärvade.

Mot viss del av den föreslagna 8 § har Fredrika-Bremerförbundets styrelse framställt en anmärkning. Styrelsen framhåller, att i vissa fall ganska stora olägenheter kunna uppstå för en svensk kvinna därigenom

att hon genom gifte med en utländsk medborgare förlorar sin svenska medborgarrätt. I detta avseende yttrar styrelsen i huvudsak:

»Mer eller mindre torde olägenheter och svårigheter uppkomma för henne för så vitt makarna bosätta sig i hennes hemland. Hon har icke förlorat samhörigheten med sitt fosterland, men hon berövas sin rösträtt, hon blir ogynnsammare ställd i beskattningshänseende, hon är utesluten från den hjälp det allmänna kan giva vid sjukdom, vid behov av understöd från fattigvården m. m., och hon blir i flera viktiga avseenden underkastad främmande lag, vilket för henne ofta nog kan komma att medföra väsentliga svårigheter. Detta senare framhålles i motiven såsom skäl för att svensk kvinna ej bör förlora sin svenska medborgarrätt vid hennes mans förvärv av utländsk medborgarrätt förrän hon tager sitt hemvist i dennes nya hemland. Med aldeles särskild styrka har under krigsåren framträtt de svårigheter av olika slag, som drabba en gift kvinna med annan medborgarrätt än det lands, varest hon har sitt hemvist. Oaktat hon varit född i landet och alltid bott därstädes, har hon till exempel på grund av sitt genom äktenskap förvärvade utländska medborgarskap blivit internerad, om hon ej lyckats fly till det för henne främmande landet, och utsatts för svåra obehag. På grund av dessa genom kriget vunna erfarenheter framstå kvinnornas krav därpå, att de först genom tagande av hemvist i det land, varest de genom sitt äktenskap med utländsk man förvärva medborgarrätt, skulle förlora sin förutvarande medborgarrätt, såsom fullt berättigade. Vi anse, att det naturliga är, att makar hava samma medborgarrätt, men de olägenheter, som kunna uppstå genom skild medborgarrätt, synas oss vara mindre väsentliga än de, som uppkomma genom ett förvärv av utländsk medborgarrätt under kvarboende i hemlandet. Ofta nog torde, om makarna bliva varaktigt bosatta i hustruns hemland, mannen genom naturalisation förvärva medborgarrätt i hennes land. Det kan då göras gällande, att hennes svårigheter bliva av övergående natur, men enligt vår åsikt kan å andra sidan anföras, att det ej över huvud taget förefinnes anledning till hennes förlust av medborgarrätt.

Vi inse till fullo svårigheterna att få dessa principer genomförda. De stå i strid med gammal hävd och gällande lag. Därtill kommer, att innan andra länders lagstiftning reformerats i samma anda, dubbla medborgarskap kunna uppstå, som kunna medföra svårigheter. Dessa torde dock vara mindre än de olägenheter för individen, som uppkomma därav, att denne påtvingas en annan medborgarrätt än det lands, där han är bosatt och där han från födseln haft medborgarrätt.

Sverige har på skilda områden visat sig vara ett föregångsland, när det gällt att tillmötesgå kvinnornas krav. Vi behöva härvidlag endast hänvisa till kvinnornas myndighetsförklaring, rätt för dem att avlägga mogenhetsexamen och studera vid rikets universitet samt nu senast vår nya giftermålsbalk. Det skulle vara i god överensstämmelse med den ställning den svenska kvinnan numera intager, att lagstiftaren även tillgodosåge hennes krav på bibehållande och återförvärv av medborgarrätt. Vi våga hoppas, att om lagstiftningen reformeras i den riktning, varom vi hemställa, det icke skall möta några svårigheter att

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 24 häft. (Nr 29.) 6

genom överenskommelse med andra länder undvika de olägenheter, som kunna uppstå genom befintliga skiljaktigheter i lagstiftningen.

Skulle över huvud taget av det ena eller det andra skälet ej anses lämpligt att svensk kvinna, som ingår äktenskap med utländsk man, utan vidare bibelålles vid sin svenska medborgarrätt så länge hon kvarbor i sitt hemland, kunde frågan möjligen lösas därigenom, att hon finge rätt att genom anmälan före vigseln tillkännagiva sin önskan i detta syfte och därigenom bibehålla sin medborgarrätt. Även om man måste förutsätta, att denna rätt på grund av obekantskap med lagen kanske ej komme att användas av alla som hyste denna önskan och att bestämmelsen sålunda kan komma att bliva av ringa betydelse, kan det ej nekas, att en sådan bestämmelse möjligen är att föredraga, då det kan tänkas fall, då hustrun önskar från och med äktenskapets början bliva medborgare i mannens hemland. I de fall, då äktenskapet väl ingås i Sverige, men makarna omedelbart taga sitt hemvist i utlandet finge man även bestämd tidpunkt för inträdet av hennes nya medborgarrätt.»

Det torde icke kunna nekas till att ganska starka skäl föreligga för en bestämmelse i den riktning Fredrika-Bremerförbundets styrelse föreslagit. För närvarande synas emellertid hinder för meddelandet av ett sådant stadgande föreligga i det förhållandet, att Sverige nog måste anses genom sitt biträdande av vissa Haagkonventioner hava, om också icke uttryckligen, så dock indirekt förbundet sig att ej införa sådana bestämmelser som de, varom här är fråga. Härmed förhåller sig på följande sätt.

Den s. k. 1902 års Haagkonvention rörande bland annat skillnad i äktenskap, vilken konvention biträtts av Sverige och å vilken viss del av 1904 års svenska lag om vissa internationella förhållanden rörande äktenskap m. m. baserar sig, innehåller inga särskilda bestämmelser för det fall att makarna *allt ifrån giftermålet* äro olika staters medborgare. Artikel 8 i konventionen lyder nämligen: »Om makarna icke hava samma nationalitet, skall, såvitt angår tillämpningen av förestående artiklar, *deras sista gemensamma lagstiftning* anses som deras nationella lag.» Denna bestämmelse förutsätter, att makarna städe genom giftermålet erhållit ett gemensamt hemland. Och att uppmärksamma är, att vid konferensen förslag blev från belgisk sida framställt därom, att till artikeln i fråga skulle fogas en tilläggsbestämmelse att, om makarna ej haft någon gemensam lagstiftning, mannens nationella lag skulle bli avgörande. Förslaget togs dock tillbaka, sedan upplysts, att det tänkta fallet — att makarna allt ifrån äktenskapets ingående haft olika medborgarrätt — icke kunde inträffa enligt gällande rätt i någon av de vid konferensen representerade staterna. Vid avfattningen av 1904 års svenska lag gjordes emellertid i 5 kap. 2 § ett dylikt

tillägg. Där har nämligen, efter det bestämts, att fråga, som angår äktenskapsskillnad eller hemskillnad mellan makar, vilka äro undersåtar i olika stater, skall bedömas som om bägge makarna vore undersåtar i den stat, de sist gemensamt tillhört, tillagts orden »— — eller, om de ej hava tillhört samma stat, i den stat, mannen tillhör». Att ett dylikt tillägg gjorts här beror därpå, att åt 1904 års lag givits en allmängiltig innebörd, d. v. s. den avser att meddela regler för lösning av rättskonflikter gentemot lagstiftningarna i alla stater, oavsett om de höra till konventionsstaterna eller icke.

Ej heller i 1905 års Haagkonvention, i vilken konflikter mellan olika länders rätt beträffande bl. a. äktenskaps rättsverkningar avhandlades, träffades några bestämmelser för det fall att makarna redan från början av sitt äktenskap haft olika medborgarrätt. Att så ej skedde berodde säkerligen därpå, att det antagna fallet ej heller då kunde inträffa enligt lagen i något av de länder, som deltog i konventionen. I 1912 års svenska lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar, vilken lag grundar sig på nu ifrågavarande Haagkonvention, hava några bestämmelser icke heller träffats för detta fall. De olika momenten i 1912 års lags 1 § äro endast ett troget återgivande av konventionens bestämmelser. Dessa skola icke heller enligt lagen gälla i förhållande till vilket land som helst, utan endast gentemot sådana länder, i förhållande till vilka Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, förordnat att de skola äga tillämpning.

Såsom framgår av vad nyss sagts, har man således vid slutandet av nu ifrågavarande Haagkonventioner utgått ifrån, att i intet av de länder, som deltagit i konventionerna, finnes någon lag, enligt vilken ett par makar skulle kunna hava olika medborgarrätt alltifrån sitt giftermål. De beslut, som konventionerna innehålla, hava rönt inflytande härav. Man har, med hänsyn till just nämnda sakförhållande, ej i konventionerna inryckt några bestämmelser, som reglera ett fall sådant som det tänkta: att makarna ända från giftermålet äro medborgare i skilda stater. På grund härav synes starkt kunna ifrågasättas lämpligheten, för att icke säga möjligheten, därav att Sverige utan vidare i sin lag inför ett stadgande, som, vad Sverige angår, så att säga undanrycker en av de förutsättningar, varpå konventionsbesluten vila. Att Sverige, alldeles utan samråd med övriga konventionsstater, förändrade sin rätt i nu förevarande avseende skulle väl knappast kunna anses opportunt.

Att märka är emellertid, att nederländska regeringen till konventionsstaterna nyligen utfärdat en inbjudan, som i mars 1921 kom den

svenska regeringen till handa, och i vilken inbjudan den nederländska regeringen föreslog en ny internationell-privaträttslig Haagkonferens, vid vilken skulle till behandling upptagas dels en del frågor tillhörande områden, som icke varit under behandling vid de föregående konferenserna, dels ock — och detta är det beaktansvärda i detta sammanhang — en revision av de föregående Haagkonventionerna. På denna inbjudan har den svenska regeringen den 1 oktober 1921 svarat, att den med glädje hälsar förslaget om återupptagande av Haagkonferenserna rörande internationell privaträtt.

Här erbjuder sig alltså — såsom man väl får hoppas inom en snar framtid — ett osökt tillfälle för den svenska regeringen att söka få undanröjt det hinder för en lagändring i nu ifrågavarande riktning, som de föregående Haagkonventionerna på familjerättens område, på sätt nyss nämnts, måste anses innebära. Det synes mig, som om den sak Fredrika-Bremerförbundet med sin framställning vill främja — den gifta kvinnans frigörelse i visst fall från sitt beroende av mannen i medborgarrättsligt avseende — skulle bli bättre betjänt därmed, att den på detta sätt bringades inför ett inflytelserikt internationellt forum, än därmed, att Sverige, separat från övriga konventionsstater, införde en bestämmelse, som stode i strid med de grundsatser, varå förutnämnda redan slutna konventioner byggts.

På grund av vad nu sagts torde 8 § i förslaget icke böra undergå annan ändring, än som föranledes därav att, på sätt nämnts redan vid behandlingen av 6 § (sid. 36), uttrycket i nu förevarande lagrum »minderårigt barn» bör utbytas mot »ogift barn under tjuguet år».

9 §.

Förslagets 9 § meddelar bestämmelser om förlust i vissa fall av svensk medborgarrätt på grund allenast av utomlandsvistelse. Dessa bestämmelser motsvara närmast 7 § i 1894 års lag, till vilken 8 § i samma lag ansluter sig.

Stadgandet i 7 § i 1894 års lag bestämmer, att svensk man eller svensk ogift kvinna, som, efter uppnådd ålder av tjuguet år, samt änka, som, efter äktenskapets upplösning, i tio år oavbrutet haft sitt hemvist utom riket, förlorar sin svenska medborgarrätt, såframt ej vinstandet utomlands föranletts av offentligt uppdrag för riket eller ock förbehåll göres om medborgarrättens bibehållande genom en inom nämnda tids utgång hos svensk beskickning eller svenskt konsulat avgiven skriftlig förklaring. En sådan förklaring skall, för att fortfarande äga giltighet, förnyas inom vart tionde års slut. Den kan icke med laga verkan av-

givas av annan än den, som själv utflyttat ur riket, och hans efterkommande i första led samt änka efter sådan person, som nu är nämnd. I 8 § första stycket av samma lag stadgas vidare, att den, som enligt bestämmelserna i 7 § förlorat svensk medborgarrätt och icke blivit medborgare i annat land, återvinner medborgarrätten, då han tager hemvist i riket, eller ock Konungen medgiver, att medborgarrätten därför utan återvinnas må.

Bestämmelserna i 7 § av 1894 års lag — den s. k. tioårslagen — hava som bekant varit synnerligen impopulära särskilt bland dem, som de närmast gälla, utlandssvenskarna. Det var också mot nu förevarande stadganden i vår nuvarande rätt, som riksdagen främst riktade sig i sin förutnämnda skrivelse år 1912. I förslaget hava ifrågavarande bestämmelser också ersatts med stadganden av helt annan innebörd. Enligt de föreslagna nya stadgandena skall svensk medborgarrätt, på grund allenast av utomlandsvistelse, gå förlorad först för den andra utom riket födda generationen. Det stadgas nämligen där, att svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig bott här i Sverige, och vars *båda* föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född utom riket, skall förlora sin svenska medborgarrätt vid uppnådd ålder av tjugutvå år.

Att förslaget på detta sätt helt bryter med den hittills gällande och, enligt vad erfarenheten givit vid handen, ytterst olyckliga principen om automatisk förlust av svensk medborgarrätt efter tio års vistelse utom riket, för så vitt icke viss formell föreskrift blivit av vederbörande iakttagen, måste enligt min mening hälsas med den största tillfredsställelse. Förslaget i denna del har också i huvudsak vunnit enhälligt gillande av de myndigheter och andra, som yttrat sig över detsamma. Särskilt är detta fallet med ett flertal av Sveriges ministrar och konsulär i utlandet samt med styrelsen för Nationalföreningen mot emigrationen och arbetsutskottet i Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet. Det sistnämnda betecknar den föreslagna ändringen i nu förevarande avseende som en »ovärderlig och genomgripande förtjänst» hos förslaget.

I stort sett har också det sätt, varpå nu förevarande stadgande utformats i detalj, vunnit godkännande hos dem, som yttrat sig över detsamma. Från några håll hava dock framställts förslag om en modifiering av stadgandet i visst avseende. Så anse en del myndigheter och andra, som uttalat sig i ärendet, att på något sätt bör beredas möjlighet för utlandssvenskar att även i senare generationer bevara sin svenska medborgarrätt. Fall finnas, framhålles det, då det kan vara billigt, ja

rent av för de ifrågavarande personerna en livsfråga och samtidigt jämväl för Sverige fördelaktigt, att en utlandssvensk även i tredje eller än senare släktled får behålla sin svenska medborgarrätt. Detta gäller, påpekas det, alldeles särskilt personer, bosatta bland folk av en i förhållande till den svenska mycket skiljaktig ras och med väsentligt olikartad kultur, såsom fallet är med vissa asiatiska, afrikanska och jämväl östeuropeiska stater. Svenskar, som äro bosatta i dylika stater, torde i regel, även om deras förfäder i flera generationer vistats där, varken kunna eller vilja bliva medborgare i dessa länder. Med stöd härav och då ett bibehållande av svensk medborgarrätt i nu ifrågavarande fall måste anses vila på väsentligt olika grund än en naturalisation, ifrågasättes på vissa håll en tilläggsbestämmelse, enligt vilken det skulle ankomma på Konungen att efter ansökan i särskilda fall medgiva, att en utomlands bosatt svensk finge utan hinder av den föreslagna huvudregeln bibehålla sin svenska medborgarrätt.

I de delegerades motiv har framhållits att, om undantagsvis beträffande någon, som enligt nu ifrågavarande stadgande i de delegerades förslag gått sin medborgarrätt förlustig, särskilda skäl skulle föreligga för att han fortfarande finge behålla denna rätt, den utvägen alltid skulle enligt förslaget stå vederbörande till buds att söka återförvärva medborgarrätten genom naturalisation (jfr 5 § tredje stycket). Även om intet hinder skulle kunna anses möta mot att fatta ett dylikt naturalisationsbeslut — som då skulle gå ut på den svenska medborgarrättens bibehållande — redan innan vederbörande förlorat sin medborgarrätt enligt 9 §, torde dock ej kunna nekas till att åtskilligt talar för att, på sätt i nyssnämnda utlåtanden föreslagits, en särskild bestämmelse meddelas för nu ifrågavarande fall. Till första stycket av 9 § torde därför lämpligen böra fogas en bestämmelse, enligt vilken huvudregeln där skulle bli tillämplig allenast för den händelse att ej Konungen, på ansökan, för särskilt fall medgivit att medborgarrätten må av vederbörande bibehållas. Att märka är att, om en dylik ansökan av en utlandssvensk, tillhörande den andra utom riket födda generationen, bleve före den stadgade tidens utgång bifallen, samma utväg att genom särskilt tillstånd få behålla sin svenska medborgarrätt skulle förefinnas för dennes barn o. s. v., generation efter generation. Och skulle vederbörande försumma att till Konungen ingiva en ansökan av nu ifrågavarande slag i så god tid, att den hunne bliva bifallen före sökandens uppnående av tjugutvå års ålder, skulle i allt fall för honom förefinnas den möjlighet till medborgarrättens återvinande, som dispensbestämmelsen i tredje stycket av 5 § skulle erbjuda.

I 9 § har använts uttrycket »bott» och ej »haft sitt hemvist».

Genom att här välja det förra, mindre stränga uttrycket hava de delegerade, enligt vad de uppgivit i sina motiv (sid. 89), velat undvika, att medborgarrätten skulle på grund av förevarande stadgande gå förlorad för en utomlands född svensk, som under sin uppväxttid för vinnande av svensk uppfostran vistats en tid i Sverige, även om han fortfarande måste anses hava under samma tid haft sitt hemvist utom riket. I ett par av de avgivna utlåtandena har ifrågasatts, huruvida ej det sålunda valda uttrycket vore alltför obestämt för att utan närmare förklaring täcka alla de fall, som borde dit hänföras. Särskilt har i sådant avseende framhållits, att den, som fullgjort sin värnplikt här i riket eller uppehållit sig här en längre tid för studieändamål eller ock en eller flera gånger tillbragt sin sommar hos släktingar eller bekanta här i Sverige, bör anses hava vistats i Sverige under sådana förhållanden, att han ej bör på grund av 9 §:s bestämmelse förlora sin svenska medborgarrätt.

Vad sålunda anmärkts har synts mig värt beaktande. Som ett andra stycke i 9 § synes mig därför böra införas en bestämmelse därom, att även den, vilken vistats här i landet för fullgörande av sin värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på hans samhörighet med Sverige, skall anses hava bott här i riket i den mening, som avses i 9 § första stycket.

Beträffande avfattningen i övrigt av första stycket av 9 § torde det tillåtas mig att hänvisa till de delegerades motiv (sid. 88 och 89).

I paragrafens sista stycke stadgas, att förlust av medborgarrätt enligt första stycket för man skall medföra förlust av sådan rätt även för hans hustru och barn i äktenskap samt att motsvarande regel skall gälla i förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap (jfr andra stycket av 7 § samt andra punkten av 9 § i 1894 års lag).

10 §.

Denna paragraf motsvarar andra stycket i 5 § av 1894 års lag. Det föreslagna nya stadgandet skiljer sig från regeln i den nu gällande lagen så tillvida, att i detsamma uttryckligen utsäges, att medgivande till utträde ur det medborgarrättsliga förhållandet kan erhållas även i det fall, att vederbörande redan är medborgare i annat land.

11 §.

I 11 § av de delegerades förslag har införts en föreskrift, enligt vilken svenskar, som förlorat sin svenska medborgarrätt på grund av 7

§ i 1894 års lag, skulle kunna på ett enkelt sätt — utan att, såsom enligt nu gällande rätt, behöva därom ansöka hos Konungen — återförvärva sin svenska medborgarrätt. Det stadgas nämligen där, att en sådan person åter blir svensk medborgare genom att skriftligen anmäla sin önskan därom för svensk beskickning eller svenskt konsulat å den ort i utlandet, där han är bosatt. Som förutsättning för att en sådan anmälan skall hava en dylik verkan stadgas dock, att anmälaren icke skall hava förvärvat medborgarrätt i annan stat och att ej heller förutsättningarna för förlust av medborgarrätt enligt 9 § i förslaget äro förhanden. I andra och tredje styckena av paragrafen föreskrives vidare, dels att en sådan anmälan ej skall med laga verkan kunna avgivas av kvinna, som är gift med utländsk man, eller av den, som ej fyllt tjuguet år, dels ock att, när någon blir svensk medborgare på grund av förevarande stadgande, bestämmelserna i 6 § första och andra styckena samt 7 § i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse.

Av liknande skäl, som anförts för motsvarande ändring i 4 § (se sid. 23), torde i fjärde stycket av 11 § uttrycket »kvinna, som är gift med utländsk *man*» böra utbytas mot uttrycket »kvinna, som är gift med utländsk *medborgare*».

Enligt nu gällande rätt återvinner den, som förlorat medborgarrätten på grund av stadgandet i 7 § av 1894 års lag, sin svenska medborgarrätt även genom att taga sitt hemvist i Sverige. Någon motsvarande bestämmelse erfordras ej i nu förevarande 11 §, enär en sådan person, på sätt redan förut framhållits, faller in under det redan i första stycket av 4 § givna stadgandet i sådan riktning. I de delegerades förslag har emellertid — i de två sista punkterna av första stycket — med personer, om vilka nu varit fråga, likställts den, som väl ej förut ägt svensk medborgarrätt, men skulle varit svensk medborgare på grund av födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om utom äktenskap född person, hans moder gått sin svenska medborgarrätt förlustig på grund av stadgandet i förutnämnda 7 § av 1894 års lag.

Med person, som i första stycket av 11 § nämnts, bör enligt min mening även likställas kvinna, som varit svensk medborgare på grund av födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i 1894 års lag förlorat sin svenska medborgarrätt därigenom att hon gift sig med en man, som gått sin svenska medborgarrätt förlustig på grund av 7 § i samma lag.

I övrigt torde förslagets 11 § ej böra undergå annan ändring, än att dels torde böra föreskrivas, att anmälan, som där sägs, skall avgivas i enlighet med de närmare bestämmelser, som av Konungen meddelas,

dels ock stadgandet, inför vilken diplomatisk eller konsulär myndighet en dylik anmälan bör äga rum, lämpligen bör förtydligas i visst avseende. I sammanhang med införandet av den av mig föreslagna tilläggsbestämmelsen i 11 § torde i paragrafen även böra, för vinnande av större överskådlighet, vidtagas den formella ändringen, att densamma avdelas i flera skilda stycken.

Slutbestämmelser.

I en övergångsbestämmelse, införd efter paragrafföljden, var i de delegerades förslag infört ett stadgande därom, att bestämmelsen i första stycket av 9 § skulle äga tillämpning även på den, som *före* lagens ikraftträdande fyllt tjugutvå år. Tidpunkten för förlustens inträde var i detta fall satt till lagens ikraftträdande. Ett par av de i ärendet hörda myndigheterna hava i anledning av denna övergångsbestämmelse ifrågasatt, huruvida det vore påkallat eller lämpligt att i det fall, att en svensk bibehållit sin svenska medborgarrätt antingen genom avgivande av sådan tioårsförklaring, som i 7 § av 1894 års lag omförmäles, eller ock genom att han erhållit sådant medgivande av Konungen, som i 8 § av samma lag sägs, utan vidare beröva honom medborgarrätten vid lagens ikraftträdande, och om en dylik svensk icke borde få behålla sin svenska medborgarrätt åtminstone till dess att tio år förflutit från det han sist gjort sådan anmälan eller erhållit dylikt medgivande. Det har framhållits, att en bestämmelse sådan som den av de delegerade föreslagna skulle kunna lända till allvarligt förfång för ett — om än icke särdeles betydligt — antal personer, vilka ansett sig genom en dylik förklaring eller ett sådant medgivande, som nyss sagts, tryggade i sin medborgarrättsliga ställning. Särskilt skulle, påpekas det, härav kunna drabbas vissa svenskar, som äro eller varit bosatta i Ryssland, enär där under den forna regimen på grund av svårigheten att bliva upptagen till rysk undersåte den Konungen tillerkända diskretionära myndigheten kommit till relativt vidsträckt tillämpning på avkomlingar till svenskar i fjärrare led. Påföljden av det föreslagna stadgandet skulle för dessa kunna visa sig bl. a. däri, att de till äventyrs skulle gå miste om det stöd, de eljest möjligen kunde påräkna för sina ersättningsanspråk vid en kommande uppgörelse med sovjetregeringen.

De sålunda mot den i de delegerades förslag införda övergångsbestämmelsen framställda anmärkningarna synas mig hava fog för sig. En svensk, som vid lagens ikraftträdande redan fyllt tjugutvå år, men med avseende å vilken i övrigt förutsättningarna för förlust av med-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 24 häft. (Nr 29.) 7

borgarrätten enligt 9 § i förslaget äro för handen, då lagen träder i kraft, kan icke vara i besittning av sin svenska medborgarrätt på annan grund, än att — jag tänker därvid allenast på personer, som fötts i äktenskap — han själv, hans fader och hans farfader i erforderlig utsträckning avgivit sådan tioårsförklaring om den svenska medborgarrättens bibehållande, som omnämnes i första stycket av 7 § i 1894 års lag, eller ock vederbörande på ansökan erhållit sådant medgivande av Konungen till medborgarrättens återvinnande, som i första stycket av 8 § i samma lag sägs. Den frågan framställer sig då, om det verkligen kan anses föreliggande tillräckliga skäl till att låta en svensk, som genom dylika tioårsförklaringar eller medgivanden av Konungen fått sin svenska medborgarrätt bevarad, förlora sin svenska medborgarrätt vid lagens ikraftträdande. På denna fråga synes mig böra givas ett nekande svar. I de antagna fallen måste vederbörande, enligt min mening, anses hava visat sådan samhörighet med Sverige, att han ej skäligen bör utan vidare berövas sin svenska medborgarrätt. Att märka är i detta sammanhang, att ett medgivande av Konungen att behålla medborgarrätten ju även enligt den nya lagen — nämligen enligt det tillägg till första stycket av 9 §, som jag förut förordat — skulle rädda vederbörandes svenskhet, och och detta icke blott för viss kortare period utan för vederbörandes hela livstid.

På grund av vad nu sagts bör övergångsbestämmelsen i de delegerades förslag därom, att personer, med avseende å vilka förutsättningarna för förlust av medborgarrätten enligt 9 § äro inne, och vilka redan fyllt tjugutvå år, skola förlora sin svenska medborgarrätt vid lagens ikraftträdande, enligt min mening helt och hållet utgå. En följd härav skulle bliva den, att dylika vid lagens ikraftträdande ännu svenska personer skulle utan vidare få behålla sin svenska medborgarrätt, till dess att de eventuellt förvärvade annan medborgarrätt, och att 9 §:s förlustregler alltså skulle bli tillämpliga först på sådana personers barn.

Emellertid torde rörande 9 § lämpligen böra givas ett annat övergångsstadgande, avseende dem, som vid lagens ikraftträdande ännu ej fyllt tjugutvå år. Det synes mig nämligen, som om dels för att den nya lagens bestämmelser i nu förevarande avseende skola hinna bliva tillräckligt kända, innan verkningarna av dem inträda, dels ock för att vederbörande skall få viss tid på sig att, om de så vilja, hos Konungen söka sådant medgivande till den svenska medborgarrättens bibehållande som det, vartill den av mig förordade tilläggsbestämmelsen till första stycket av 9 § skulle bereda möjlighet, viss övergångstid bör stadgas, innan förlust av medborgarrätten inträder på grund av bestämmelserna

i 9 §. Hur lång denna övergångsperiod bör sättas är i viss mån en smaksak. Det synes mig dock, som om en tid av tre år skulle vara tillräcklig för ändamålet. I slutet av lagen — efter stadgandet om lagens ikraftträdande den 1 januari 1924 — torde därför böra införas bestämmelser därom, att för person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1924—1926, förlust av medborgarrätten skall under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1926.

Vad i övrigt angår slutbestämmelserna efter paragrafföljden synes mig lämpligast, att till dessa överflyttas stadgandet i 12 § i de delegerades svenska förslag om vilka författningar skola upphävas genom den nya lagen.

Sedan föredraganden därefter uppläst i enlighet med förut angivna grunder och ändringsförslag inom departementet upprättat förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt, vilket såsom bilaga finnes detta protokoll bifogat, hemställer föredraganden, att lagrådets utlåtande över nämnda förslag måtte, för det ändamål § 87 regeringsfomen omförmäler, inhämtas medelst utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Arvid Torold.

Förslag

till

Lag**om förvärvande och förlust av medborgarrätt.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Svensk medborgarrätt förvärvas, på grund av födsel, av barn i äktenskap, vars fader har svensk medborgarrätt. Vad nu sagts gälla dock icke barn, som födes efter faderns död och vars moder vid barnets födelse är utländsk medborgare.

Svensk medborgarrätt förvärvas, på grund av födsel, jämväl av barn i äktenskap, vars moder har svensk medborgarrätt, såframt fadern ej har medborgarrätt i något land, eller ock barnet födes efter faderns död.

Barn utom äktenskap, vars moder är svensk medborgare, förvärvar genom födseln svensk medborgarrätt.

Barn, som anträffas här i riket, utan att kunskap om dess ställning i avseende å medborgarrätten vinnes, anses, intill dess annat utrönes, som svensk medborgare.

2 §.

Utländsk man eller utländsk ogift kvinna, som är född här i riket och oavbrutet här haft sitt hemvist intill uppnådd ålder av tjugutvå år, blir svensk medborgare, såframt han eller hon icke under sista året hos Konungens befallningshavande skriftligen av sagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarrätt i annat land. Rätt till avsägelse, som nu är nämnd, tillkommer ej den, vars fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, moder själv begagnat sig av sådan rätt.

3 §.

Utländsk kvinna, som gifter sig med svensk medborgare, förvärvar genom äktenskapet svensk medborgarrätt.

Hava makarna barn samman före äktenskapet, blir jämväl barnet svensk medborgare, såframt det är ogift och ännu ej fyllt tjuguet år.

4 §.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men förlorat sin svenska medborgarrätt utan att bliva medborgare i annat land, återvinner svensk medborgarrätt genom att taga sitt hemvist här i riket.

Den, som, på grund av födseln, varit svensk, men sedermera blivit annat lands medborgare, återvinner svensk medborgarrätt, såframt han, efter förlust av den utländska medborgarrätten, tager sitt hemvist här i riket, eller ock, medan han har sitt hemvist här i riket, går sin utländska medborgarrätt förlustig.

För kvinna, som är gift med utländsk medborgare, inträder icke förvärv av svensk medborgarrätt enligt första eller andra stycket, så länge äktenskapet består.

Konungen äger med avseende å viss främmande stat förordna, att medborgare i den staten, som förut, på grund av födseln, varit svensk, och som själv är född här i riket, eller vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född här i riket, skall återvinna svensk medborgarrätt, då han under de fem sista åren oavbrutet haft sitt hemvist här i riket. På grund av vad nu sagts må medborgarrätt dock icke återvinnas av den, som ej fyllt tjugutvå år, eller av kvinna, som är gift med utländsk medborgare, ej heller av änka eller kvinna, vars äktenskap eljest är upplöst, förr än ett år förflutit efter äktenskapets upplösning. Återförvärv av medborgarrätt enligt detta stycke äge ej heller rum för den, som under sista året hos Konungens befallningshavande skriftligen avsagt sig rättigheten att bliva svensk medborgare och därvid tillika med behörigt bevis styrkt sig äga medborgarrätt i annat land.

Vad i denna paragraf stadgats gälle ej den, som är anställd i främmande stats tjänst.

5 §.

Konungen äger, på ansökan, till svensk medborgare upptaga (naturalisera) utlänning, som

1. fyllt tjuguettt år;
2. sedan fem år har sitt hemvist här i riket;
3. under sin vistelse här i landet fört en hederlig vandel; samt
4. har utväg att försörja sig och sin familj.

Gift kvinna må ej upptagas till svensk medborgare, med mindre mannen redan har svensk medborgarrätt.

Har utlänning förut ägt svensk medborgarrätt, eller föreligga eljest synnerliga

skäl för hans upptagande till svensk medborgare, må svensk medborgarrätt honom beviljas utan hinder av här ovan stadgade villkor.

Träder ej sökanden enligt rätten i det land, han tillhör, i och med sin naturalisation som svensk medborgare ut ur sitt medborgarrättsliga förhållande till det landet, utan fordras härför medgivande av landets regering eller annan myndighet därstädes, vare, i händelse av bifall till ansökningen, som villkor för medborgarrättens förvärvande stadgat, att sökanden skall, inom tid och inför myndighet Konungen bestämmer, styrka, såframt sådant ej redan skett, att dylikt medgivande lämnats. Kan sökanden ej förete bevis härom, må, där synnerliga skäl äro, medborgarrätt honom ändock av Konungen beviljas.

Närmare bestämmelser angående ansökan om medborgarrätt och den utredning, som erfordras för prövningen av sådan ansökan, givas av Konungen.

6 §.

Vinner utländsk man svensk medborgarrätt enligt 2 eller 4 §, tillkommer sådan rätt jämväl hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år.

Vad i första stycket sägs gälle ej hustru eller barn, som vid den tidpunkt, varom fråga är, icke har sitt hemvist här i riket, ej heller hemskild hustru eller, vid hemskillnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, barn, som står under moderns vårdnad. Tager sedermera hustrun, under äktenskapets bestånd, eller barn, som ännu är ogift och under tjuguet år, under faderns livstid, sitt hemvist här i riket, eller varder hemskillnaden hävd, vinner hustrun eller barnet svensk medborgarrätt, om mannen då fortfarande är svensk medborgare.

Varder utländsk man enligt 5 § upptagen till svensk medborgare, medför detta, om därvid ej annorlunda bestämts, svensk medborgarrätt även för hans hustru och ogifta barn i äktenskap under tjuguet år.

7 §.

Vad i 6 § är stadgat därom, att barn i äktenskap förvärvar svensk medborgarrätt tillsammans med fadern, skall äga motsvarande tillämpning å förhållandet mellan barn utom äktenskap och barnets moder, såframt ej fadern har vårdnaden om barnet och han icke är svensk medborgare, mellan barn i äktenskap och moder, som är änka, samt mellan sådant barn och moder, vars äktenskap eljest är upplöst eller som är hemskild, såframt barnet står under moderns vårdnad.

8 §.

Svensk medborgarrätt förloras av den, som blir medborgare i annat land. Har han ej sitt hemvist i det land, där han blivit medborgare, går han dock

sin svenska medborgarrätt förlustig först när han där tager sitt hemvist. Vad sist är sagt gälla likväl icke kvinna, som blir utländsk medborgare genom äktenskap med utländsk man, eller ogift barn under tjuguet år, som blir utländsk medborgare genom föräldrarnas äktenskap.

9 §.

Svensk man eller svensk ogift kvinna, som är född utom riket och aldrig bott här, och vars båda föräldrar eller, då fråga är om utom äktenskap född person, moder är född utom riket, förlorar sin svenska medborgarrätt vid uppnådd ålder av tjugutvå år, såframt ej dessförinnan Konungen, på ansökan, för särskilt fall medgivit, att medborgarrätten ändock må bibehållas.

Bott här i riket skall även den anses hava, vilken vistats här i landet för fullgörande av sin värnplikt eller för deltagande i undervisningen vid svensk läroanstalt eller ock eljest under förhållanden, som tyda på hans samhörighet med Sverige.

Förlust av medborgarrätt enligt denna paragraf för svensk man medför förlust av sådan rätt även för hans hustru samt barn i äktenskap. Vad nu är sagt äge motsvarande tillämpning å förhållandet mellan en kvinna och hennes barn utom äktenskap.

10 §.

Vill någon, som är eller önskar bliva utländsk medborgare, erhålla medgivande till utträde ur sitt medborgarrättsliga förhållande till Sverige, göra därom ansökning hos Konungen. Bifalles dylik ansökning, vare, om sökanden ej redan är utländsk medborgare, som villkor stadgat, att sökanden inom viss utsatt tid skall hava förvärvat medborgarrätt i annat land.

11 §.

Den, som förlorat svensk medborgarrätt på grund av stadgandet i 7 § av lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt, men icke förvärvat medborgarrätt i annan stat, äger, såframt förutsättningarna för förlust av medborgarrätt enligt 9 § i denna lag icke äro för handen, återvinna svensk medborgarrätt genom att, i enlighet med de närmare bestämmelser som av Konungen meddelas, för svensk beskickning i det land eller svenskt konsulat i det konsulatdistrikt, där han är bosatt, skriftligen anmäla sin önskan att åter bliva svensk medborgare.

Genom anmälan, som i första stycket sägs, förvärvas, under enahanda villkor, som där stadgas, svensk medborgarrätt

dels av kvinna, som förvärvat svensk medborgarrätt genom födseln, men enligt stadgandet i första stycket av 6 § i lagen den 1 oktober 1894 förlorat med-

borgarrätten därigenom att hon gift sig med en man, som redan före äktenskapets ingående gått sin svenska medborgarrätt förlustig enligt 7 § i samma lag,

dels ock av den, som väl ej förut ägt svensk medborgarrätt, men skulle varit svensk medborgare på grund av födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om utom äktenskap född person, hans moder förlorat sin svenska medborgarrätt enligt nyssnämnda 7 § i lagen den 1 oktober 1894.

Å person, som sist sagts, skall vad i 4 § första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Anmälan, som i denna paragraf sägs, kan ej med laga verkan göras av kvinna, som är gift med utländsk medborgare, ej heller av den, som ej fyllt tjuguetå år.

När någon blir svensk medborgare enligt denna paragraf, skola stadgandena i 6 § första och andra styckena samt 7 § i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1924, då förordningen den 27 februari 1858 angående ordningen och villkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare och lagen den 1 oktober 1894 om förvärvande och förlust av medborgarrätt skola upphöra att gälla.

För person, som i första stycket av 9 § sägs, och som uppnår tjugutvå års ålder under något av åren 1924—1926, skall förlust av medborgarrätten under de i 9 § stadgade förutsättningar inträda först med utgången av år 1926.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 november 1922.

Närvarande:

justitierådet SUNDBERG,
regeringsrådet THULIN,
justitierådet STENBERG,
justitierådet KÖERSNER.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 27 september 1922, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas över ett inom departementet upprättat förslag till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av statssekreteraren och expeditionschefen Sven Hagströmer.

I anledning av förslaget avgåvos följande yttranden av lagrådet eller dess särskilda ledamöter.

Sundberg, Thulin och Stenberg:

Vid en fullständig omarbetning av lagstiftningen om svensk medborgarrätt, på sätt med det föreliggande förslaget avses, framstår såsom synnerligen betydelsefullt spörsmålet, huruvida den samhörighet i medborgarrättsligt hänseende emellan äkta makar, som för närvarande hos oss gäller såsom regel, bör bibehållas eller gift kvinna bör i större eller mindre mån härutinnan frigöras från beroende av mannen. I riksdagens skrivelse av den 17 maj 1912, varigenom givits uppslag till omarbetningen, ifrågasattes ej i detta avseende någon ändring i gällande bestämmelser; och under förarbetena till förslaget synes frågan icke hava tillräckligt beaktats, i ty att man, då densamma vid speciella stadganden kommit på tal, huvudsakligen nöjt sig med att betona vikten av att familjens enhet upprätthölls. Detta skäl har emellertid i ej obetydlig grad förlorat sin bärande kraft genom den väsentliga förändring den gifta kvinnans rättsliga ställning efter tillkomsten av sagda riksdagsskrivelse undergått. Under de senare åren har nämligen i de flesta

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 1 saml. 24 häft. (Nr 29.) 8

stater, och framför allt i vårt eget land, den gifta kvinnan från att hava stått i avsevärt beroende av mannen nått fram till en långt gående emancipation. På det offentlighetsrättsliga området har sålunda i åtskilliga länder kvinnan vunnit likställighet med mannen beträffande politisk och kommunal valrätt och valbarhet; och även i fråga om anställning i statens tjänst har likställighet flerstädes genomförts, medan i andra länder spörsmålet härom är aktuellt. I privaträttsligt hänseende har den gifta kvinnans osjälvständighet efter hand alltmera undanröjts genom eftergifter till förmån för hennes personliga självbestämningssätt och för hennes rätt att själv omhändervä sin egendom och i övrigt förvalta sina angelägenheter; helt har denna den gifta kvinnans frigörelse i personligt och förmögenhetsrättsligt avseende genomförts här i Sverige genom den nya äktenskapslagstiftningen, som avskaffat mannens målsmanskap, och i våra grannländer föreligga lagförslag i samma riktning. Med hänsyn till dessa förändringar lär det ej kunna undgås, att frågan om gift kvinnas medborgarrättsliga ställning nu upptages till omprövning.

Därvid torde, då de nämnda genomgripande förändringarna i kvinnans rättsliga ställning kunnat komma till stånd i trots av hänsynen till familjens enhet, ur denna synpunkt ännu mindre kunna resas avgörande hinder mot kvinnans frigörelse beträffande hennes statsborgarskap. I själva verket synes med det kvinnan numera tillerkända rättsliga oberoendet den ståndpunkt 1894 års lag och, i stort sett, även det föreliggande förslaget intager beträffande medborgarrätt för gift kvinna knappast vara förenlig. Att en svensk kvinnas giftermål med en utlänning i och för sig skall medföra, att hon förlorar sin svenska medborgarrätt, måste numera framstå såsom en obehörig inskränkning i kvinnans självbestämningssätt, en inskränkning, som ter sig särskilt orättmätig för sådant fall, att kvinnan kvarbor i sitt gamla hemland, varest hon före giftermålet idkat näring eller innehaft medborgerliga uppdrag eller anställning, som kräver svenskt statsborgarskap. Därmed att kvinnan frivilligt trätt i gifte är ej sagt, att hon velat avstå sin förutvarande medborgarrätt; ej så sällan torde kvinnans intresse för det gamla hemlandet föga förringas av giftermålet. Hårt synes jämväl vara, att en svensk kvinna, som gift sig med utländsk man men kvarbor här i landet, icke skall, då hon bliver änka eller eljest kommer att sakna mannens stöd, kunna påräkna sitt forna hemlands skydd och ej ens hava ovillkorlig rätt att där vistas. Å andra sidan finnes för Sverige föga anledning att omhändertaga en i utlandet med svensk man gift utländsk kvinna, som efter ett kort äktenskap blivit änka eller vars

äktenskap eljest blivit upplöst, utan att makarna här i landet tagit hemvist. Och någon naturlig rätt synes icke föreligga för en utländsk kvinna, som vid eller efter sitt giftermål inflyttat till Sverige, att omedelbart allenast till följd av giftermålet bliva delaktig av en svensk medborgares politiska rättigheter.

Ett frångående av nu gällande huvudregel i förevarande hänseende medför icke, att kravet på bevarande av familjens enhet behöver lämnas å sido. Detta krav kan i allt fall i stor utsträckning tillgodoses genom lättnader i de allmänna reglerna om naturalisation och om befrielse från svenskt statsborgarskap, då av äkta makar den ena är svensk, men den andra icke har samma statsborgarskap. Införas vissa lättnader därutinnan, må det för visso kunna antagas, att makar, som ej vilja bibehålla en var sin nationalitet, i allmänhet skola med användande av naturalisationsinstitutet och reglerna om förlust av svensk medborgarrätt utan avsevärd tidsutdräkt ernå samma statsborgarskap och att sålunda framdeles familjens enhet med avseende å medborgarrätten i väsentlig mån kommer att bibehållas. Och om undantagsvis så ej bleve händelsen, utan det mot äktenskapets väsen helt visst stridande förhållandet inträffade, att allenast den ena av makarna hade ovillkorlig rätt att vistas i Sverige, torde häri ej ligga någon avsevärd fara för familjens splittring genom utvisning av den andra maken, därest tillbörligen beaktas den föreskrift lagen angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas den 14 september 1914 innehåller därom att vid bedömande, huruvida utvisning bör äga rum, skälig hänsyn skall tagas till utlännings levnads- och familjeförhållanden samt till längden av den tid utlänningen vistats här i riket. Att sådan splittring skulle behöva förekomma på grund av stadgandena i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 torde, med hänsyn till den prövningsrätt, som enligt lagens 61 § 2 mom. skall äga rum, och bestämmelsen i 3 mom. av samma §, ej heller vara att befara.

Till stöd för den nu rådande ordningens bibehållande kan anföras, att densamma är ägnad att förhindra uppkomsten av dubbel medborgarrätt och skapandet av medborgarrättslöshet.

De olägenheter, som i dessa hänseenden skulle följa av kvinnans medborgarrättsliga frigörelse, torde dock ej vara av beskaffenhet att verka hindrande därför. Medborgarrättslöshet skulle — fränsett det säkerligen mycket sällsynta fall, att svensk hustru självständigt förlorar sitt statsborgarskap utan att bliva medborgare i annat land — uppkomma, då utländsk kvinna gifter sig med svensk man och kvinnan genom äktenskapet förlorar sitt förut innehavda utländska stats-

borgarskap. Hurusom denna olägenhet kan avhjälpas genom förut antydda lättnader i de allmänna reglerna om naturalisation torde icke vara av nöden att här vidare utveckla. Dubbel medborgarrätt åter skulle huvudsakligen uppstå, då svensk kvinna gifter sig med utländsk man och därigenom, jämte det hon behåller sitt svenska statsborgarskap, erhåller utländskt sådant. Så länge då kvinnan därefter har sitt hemvist i Sverige, där hon kanske idkar näring eller innehar anställning, torde hennes dubbla statsborgarskap ytterst sällan vara någon tunga för henne; olägenheten av en dylik dubbelställning synes i allmänhet vara ej så litet överskattad och är i allt fall av väsentligt mindre betydelse för kvinnan än för mannen. För övrigt skulle det uppkomna missförhållandet, där det i visst fall kändes för kvinnan besvärande, lätt nog kunna rättas, om, på sätt förut antytts, genom jämkning i reglerna om förlust av medborgarrätt kvinnan tillerkännes rätt att bliva befriad från sitt svenska, och därmed sitt dubbla, statsborgarskap. Skulle åter en med utländsk man gift svensk kvinna följa sin man till ett främmande land, där hon äger statsborgarskap, ter sig frågan om hennes svenska medborgarrätt något annorlunda. Ej så sällan torde kunna inträffa, att kvinnan skulle hava vissa fördelar av att äga rätt bibehålla densamma, särskilt för det fall att hon framdeles skulle vilja åter bosätta sig här i landet. En sådan rätt för kvinnan skulle emellertid innebära avvikelse från den i 8 § av förslaget angående förlust av medborgarrätt givna allmängiltiga regel, att svensk medborgarrätt förloras av den, som blir medborgare i annat land och där tager sitt hemvist; och ett undantag från denna regel, vilket i och för sig är föga tilltalande, blir synnerligen betänkligt i betraktande därav att densamma icke gärna kan inskränkas till att gälla det fall, att svensk kvinna är gift med utlänning, utan rimligen måste utsträckas att omfatta åtskilliga andra, lika behjärtansvärda fall, och att gälla såväl för man som för kvinna. Ifrågasätts kunde ett allenast temporärt undantag sålunda, att kvinnan under viss tid efter bosättningen i det främmande landet behölle sin svenska medborgarrätt men, därest hon icke inom denna tid återflyttat hit, förlorade densamma. Ett undantag i sålunda modifierad form skulle väl ej möta lika stora betänkligheter som ett till tiden obegränsat, men synes dock ej heller vara att förorda; bäst torde vara, att nämnda regel om förlust av svensk medborgarrätt upprätthålles även beträffande kvinna, som är gift med utländsk man.

En i viss mån självständig medborgarrättslig ställning skulle kunna åtgärdas på sådant sätt, att visserligen fortfarande finge gälla, att hon vid ingående av äktenskap med en man av annan nationalitet

erhölle dennes statsborgarskap, men tillika medgåves kvinnan rätt, därest hon så önskade, att behålla sitt förutvarande statsborgarskap. Denna lösning av det föreliggande spørsmålet synes oss dock vara mindre tillfredsställande, då därigenom kvinnan ej bleve tillerkänd den fulla självständighet, vi anse stå i överensstämmelse med hennes rättsliga ställning i övrigt.

Att en lagstiftning, varigenom kvinnan frigöres från medborgarrättsligt beroende, måhända komme att strida mot det stora flertalet andra länders lagstiftningar får ej tillmätas avgörande betydelse; och någon anledning torde ej förefinnas för Sverige att härutinnan ställa sig avvaktande, tills frågan vunnit sin lösning i andra länder.

De olägenheter, som i nu förevarande avseende äro förbundna med en ändring av vår medborgarrättslag, komma också att minskas eller helt försvinna i den mån även andra länder övergå till en lagstiftning, som mer eller mindre fränkänner äktenskapet betydelse i fråga om kvinnans statsborgarskap. Ett stort steg i denna riktning är redan taget därigenom att, enligt hit ingånget meddelande, Amerikas förenta stater, med vilket lands folkelement Sverige står i synnerligen intim beröring, såsom lag antagit det av föredragande departementschefen omförmälda förslaget, som i huvudsak vilar på grundsatsen om gift kvinnas självständighet i medborgarrättsligt avseende. Även Belgien äger numera en medborgarrättslag, vars stadganden uttryckligen angiva ett fall, då man och kvinna icke vid äktenskaps ingående erhålla gemensamt statsborgarskap. Om, såsom för oss vore synnerligen önskvärt, Danmark och Norge erhålla medborgarrättsliga lagar, som tillerkänna kvinnan en mera självständig ställning än förhållandet nu är, komma de för oss kvarstående olägenheterna av den ifrågasatta lagändringens genomförande knappast att vara av avsevärd betydelse.

Vid förslagets remitterande till lagrådet har departementschefen visserligen uttalat sympati för en av Fredrika-Bremerförbundets styrelse påyrkad ändring i gällande lag därhän, att svensk kvinna, som ingår äktenskap med utländsk man, bibehålles vid sin svenska medborgarrätt, så länge hon kvarbor i sitt hemland, men tillika förklarat sig ej för närvarande kunna förorda ändringens genomförande, enär Sverige genom sitt biträdande av de s. k. Haagkonventionerna av år 1902 och 1905 åtminstone indirekt förbundit sig att icke på sådant sätt förändra sin lagstiftning, att man och kvinna vid äktenskaps ingående bibehölle förutvarande olika medborgarrätt.

Denna departementschefens uppfattning av konventionerna kunna vi ej dela. Vål förhåller det sig så, att man vid de konferenser, som

föregingo nämnda konventioner, utgick därifrån att i alla de länder, som komme att biträda konventionerna, i och med giftermål mellan personer av olika nationalitet kvinnan förvärvade mannens statsborgarskap och att således gemensamt statsborgarskap alltid existerade mellan makarna åtminstone vid äktenskapets början. Av denna anledning blev också vid 1900 års konferens i det förslag, som kom att ligga till grund för 1902 års konvention, icke intagen en ifrågasatt bestämmelse, avsedd att reglera det fall, att giftermål inginges utan att kontrahenterna genom detsamma erhöle gemensamt statsborgarskap. Men förhandlingarna vid konferensen giva ingen antydning om principiellt ogillande av den ifrågasatta bestämmelsen, enligt vilken i det förutsatta fallet lagen i mannens hemland skulle tillämpas. Tvärtom kan såväl av förhandlingarna som av åtskilliga i konventionen ingående stadganden slutas till att bestämmelsen stod i full överensstämmelse med samma konventions innehåll och anda. Den ansågs endast för tillfället obehövlig. När fördenskull Sverige skulle i sin internationella privaträtt införa för biträdandet av 1902 års konvention nödiga regler, mötte ingen betänklighet mot att fullständiga denna lagstiftning med stadgande icke blott för det i konventionen förutsatta fallet, att makarna under äktenskapet finge olika statsborgarskap, utan även för det beträffande stater, som icke biträtt konventionen, tänkbara fallet, att olika statsborgarskap existerat alltifrån äktenskapets början; dylikt stadgande blev infört i 5 kap. 2 § av lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap den 8 juli 1904 och läser, där så skulle visa sig erforderligt, utan vidare äga tillämpning även beträffande konventionsstater. De kompetenskonflikter åter, som avses i 1905 års konvention, blevo i svensk lagstiftning i avvaktan på den pågående revisionen av den svenska familjerätten blott provisoriskt ordnade; och därvid antogos genom lagen om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar den 1 juni 1912 endast sådana bestämmelser, som stodo i direkt samband med de fall, vilka regleras i konventionen. Den svenska rätten saknar i följd härav uttrycklig regel för det fall, att kompetenskonflikter uppkomma i fråga om rättsverkningarna av ett äktenskap, där makarna från början hava olika medborgarrätt. Helt säkert kommer denna lucka att fyllas, när 1912 års provisoriska lag utbytes mot en definitiv lagstiftning. Intill dess har man att tillämpa rådande allmänna rättsgrundsatser på den internationella privaträtts område; och att dessa leda till att vid nämnda konflikter lagen i mannens hemland skall tillämpas läser, på grund av vad ovan sagts, ej vara tvivel underkastat. Vi hålla således före, att i Haagkonventionerna icke ligger något hinder

för Sverige att i sin medborgarrättslagstiftning införa de bestämmelser i förevarande ämne, som finnas nödiga och lämpliga. I sinom tid må därefter påkallas de ändringar i eller tillägg till konventionerna, som anses önskvärda med anledning av de nya bestämmelserna, eller ock må, därest önskvärda ändringar eller tillägg icke antagas kunna inom rimlig tid komma till stånd, tillgripas utvägen att uppsäga konventionerna, vilket synes kunna ske beträffande 1902 års konvention senast den 30 november 1923 med upphörande den 1 juni 1924 och beträffande 1905 års konvention senast den 22 februari 1927 med upphörande den 23 augusti samma år.

I betraktande av den livliga förbindelse, som råder emellan Amerikas förenta stater och de flesta andra länder, har tillkomsten i Förenta staterna av ovanberörda lag skapat ett allmänt behov att lämpa den internationella privaträtten efter möjligheten av att kompetenskonflikter kunna uppkomma med avseende å äktenskap mellan personer, som alltifrån äktenskapets början hava olika nationalitet; och för konventionsstaterna, till vilka Sverige särskilt har att taga hänsyn, lära icke uppstå ökade svårigheter härutinnan, om i de skandinaviska länderna eller något av dem lagstiftningen ändras sålunda, att den åt gift kvinna skänker medborgarrättslig självständighet.

På grund av vad nu anförts hemställa vi, att det remitterade förslaget omarbetas i syfte: att kvinnans statsborgarskap icke må undergå ändring allenast på grund därav att hon ingår äktenskap med en man, som icke innehar samma statsborgarskap, eller att mannens statsborgarskap under äktenskapet förändras; att även gift kvinna må kunna självständigt förvärva eller förlora svenskt statsborgarskap; att gift svensk kvinna, vars man icke är svensk medborgare, tillerkännes rätt att bliva befriad från sitt svenska statsborgarskap; samt att uttryckligt stadgande införes därom att det för naturalisation av utlänning i allmänhet uppställda villkoret, att sökanden sedan viss tid har hemvist i Sverige, må kunna eftergivnas i det fall, att sökanden är gift med svensk medborgare.

Oavsett vilken ståndpunkt medborgarrättslagen intager i fråga om gift kvinnas beroende av mannen, kunna i en sådan lag icke saknas stadganden till reglerande av i vad mån barn såsom bipersoner beröras av förändring i det statsborgarskap, som tillkommer föräldrarna eller endera av dem. Huvudregeln härutinnan är för närvarande, att barn i äktenskap följer fadern och barn utom äktenskap modern. Denna ståndpunkt intager även förslaget, och stadgande i annan riktning lär ej heller kunna ifrågasättas såsom huvudsaklig regel.

Av lagen måste naturligtvis framgå, intill vilken levnadsålder en person är ställd i medborgarrättsligt beroende av sina föräldrar. Tydligt är härvid till en början, att så ej kan vara förhållandet med den, som uppnått myndighetsåldern och således icke längre står under annans vårdnad; utan är denne städse att betrakta såsom fullt självständig i förevarande hänseende. Ifrågasätts kan emellertid, om icke befrielse från dylikt beroende må ske redan före uppnåendet av nämnda ålder. Ofta nog är dessförinnan barnets uppfostran avslutad, det har valt sin levnadsbana och börjat självständigt försörja sig; att det under sådana förhållanden skall stå i medborgarrättsligt beroende av annan synes ej vara tillfredsställande.

Den svenska lagstiftningen har också i flera hänseenden givit barn en viss självständighet redan före uppnåendet av myndighetsåldern. Enligt ärvdabalken 19 kap. 1 § äger den, som fyllt 15 år, råda över vad han kan förvärva och enligt 5 § i lagen om barn i äktenskap den 11 juni 1920 må barn, som fyllt 18 år, själv taga tjänst eller annat arbete; samma lag förutsätter i 13 §, att föräldrarnas underhållsskyldighet under vissa förhållanden kan upphöra, när barnet fyllt 16 år, och i 3 § av lagen om barn utom äktenskap den 14 juni 1917 föreskrives, att för sådant barn rätten till underhåll ej upphör förr än barnet fyllt 16 år och ej heller i regel senare än det fyllt 18 år; lagen om adoption den 14 juni 1917 stadgar i 5 §, att den, som fyllt 12 år, ej må adopteras utan eget samtycke, och förordningen angående antagande av släktnamn den 5 december 1901 föreskriver i 7 §, att anmälan eller ansökan beträffande person, som fyllt 18 år, ej må upptagas med mindre den är av honom biträdd. Det må vidare erinras därom att kvinnans giftermålsålder är 18 år och att dispens för yngling att ingå äktenskap före 21 års ålder plägar beviljas för såvitt sökanden uppnått en ålder av 18 år ävensom att i strafflagen 5 kap. 2—4 §§ 18-årsåldern fastslås såsom gräns för inträdande av kriminell fullmyndighet.

Av nu anförda och av andra stadganden framgår, hurusom i svensk rätt i åtskilliga fall en relativt stor självständighet tillerkännes den, som ännu icke uppnått den ålder, då han upphör att stå under annans vårdnad. Det vill därför synas, som om något hinder ej bör möta mot att även för vinnande av självständigt statsborgarskap sänka gränsen under myndighetsåldern. Huru långt man därvid må sträcka sig är en lämplighetsfråga. Måhända kunde man, med hänsyn till berörda stadganden, gå ned till en ålder av 15 eller 16 år, en gräns, som antagligen skulle nära överensstämma med här i landet tillämpad praxis rörande utfärdande av självständigt flyttningsbetyg. Vi anse emellertid icke tillrädligt, att

ifrågavarande gräns bestämmes så lågt, utan hålla före, att den lämpligast bör sättas vid uppnådd ålder av 18 år. Med en dylik gräns kan antagas, att ingen utlänning, som enligt sitt eget lands lag är fullmyndig, här i landet blir i medborgarrättsligt hänseende behandlad såsom biperson till annan. Den synes ock utesluta verkligt behov av särregler i förevarande hänseende för gift person. Och de allra flesta fall, då eljest självständig medborgarrätt bör tillerkännas en omyndig, torde därmed bli tillgodosedda.

Vi tillstyrka fördenskull vidtagande av sådana ändringar i det remitterade förslaget, att den, som fyllt 18 år, icke må i medborgarrättsligt hänseende anses såsom biperson till annan.

Vad angår de personers medborgarrättsliga ställning, som, ehuru de uppnått lagstadgad myndighetsålder, äro omyndiga på grund av domstols därom meddelade beslut, torde nu gällande medborgarrättslag vara så att förstå, att det där använda uttrycket omyndiga icke omfattar nämnda, till myndig ålder komna personer; och om, såsom i förslaget skett och jämväl av oss ausetts lämpligt, sagda uttryck ej vidare begagnas, utan viss åldersgräns utsättes, har därmed blivit fullt klart, att de omyndigförklarade icke äro underkastade någon lagstadgad inskränkning i sin medborgarrättsliga självständighet.

Bifall till vad sålunda hemställts i fråga om medborgarrätt för gift kvinna och omyndiga skulle kräva de ändringar i det remitterade förslaget, att

det i 2 § givna stadgandet göres tillämpligt å utländsk kvinna, vare sig hon är gift eller ogift;

i 3 § första stycket utgår samt i andra stycket förutsättningen att barnet skall vara ogift borttages och i stället för åldersbestämmelsen 21 år insättes 18 år;

i 4 § tredje stycket utgår och ur fjärde styckets andra punkt borttagas bestämmelserna rörande kvinna;

i 5 § åldersgränsen i första stycket 1. nedsättes till 18 år och andra stycket uteslutes samt bland omständigheter, som innefatta synnerliga skäl för dispens från villkoret om viss tids vistelse i Sverige, nämnes sökandens äktenskap med svensk medborgare;

i 6 och 8 §§ samtliga stadganden, som avse förändring av kvinnas medborgarrätt, utgå samt för barn villkoret att vara ogift borttages och åldersgränsen bestämmes till 18 år;

i 9 § förutsättningen i första stycket för kvinna att hon skall vara ogift borttages samt i tredje stycket vad som rör hustru uteslutes;

i 10 § svensk kvinna, som trätt i äktenskap med utländsk medborgare, berättigas att på anmälan bliva löst från sitt svenska statsborgarskap; samt

11 § fjärde stycket omarbetas i enlighet med vad som anmärkts beträffande 6 och 8 §§.

Av nu ifrågavarande anledning erfordras däremot icke nedsättning av de åldersgränser, som angivas i 2, 4 och 9 §§.

Köersner:

Gent emot den gifta kvinnans fordran på medborgerlig självständighet gör sig med synnerlig styrka gällande kravet på familjens enhet. Om man också enligt min mening på giltiga skäl tillgodosett kvinnans individuella rättsställning i andra avseenden, så synes man göra sig skyldig till ett alltför abstrakt betraktelsesätt, då man i fråga om giftermål mellan man och kvinna av olika nationalitet ger fordran på kvinnans bibehållande av det gamla statsborgarskapet ovillkorligt företräde framför kravet på att undvika den splittring mellan makar och, icke minst, mellan makar och barn, som blir en följd av att olikheten i nationalitet upprätthålles.

I åtskilliga fall finnas givetvis mycket starka skäl för kvinnorna att icke bliva berövade sin medborgarrätt blott och bart genom giftermålet. Men såsom regel torde det överensstämma med kvinnans egen önskan och sakens natur, att, när hon ingår äktenskap med en utländsk man, med honom flyttar till utrikes ort och där får sina livsintressen, hon också blir delaktig av hans statsborgarskap och i det nya landet får sina medborgerliga plikter och rättigheter. Detta utesluter icke, att hon behåller en viss samhörighet med sitt gamla hemland; och av denna anledning bör hon också hava möjlighet att, om bandet med det nya landet skulle slitas genom äktenskapets upplösning och hon önskar återförening med det gamla hemlandet, under lätta former återvinna sitt forna statsborgarskap. Men i regel synes man kunna antaga, att hustrun efter giftermålet blir med de starkaste banden fästad vid sin makes och sina barns medborgarland.

Jämväl för den händelse, att mannen under äktenskapet förändrar sitt statsborgarskap, torde man kunna utgå från att i de flesta fall det är med hustrus och minderåriga barns intresse och vilja överensstämmande, att förändringen automatiskt omfattar även dem. Också här kunna dock mycket beaktansvärda omständigheter föranleda, att hustrun icke bör beröras av förändringen.

Nu gällande rätt i flertalet stater, liksom även det remitterade

förslaget, har otvivelaktigt väl ensidigt tillämpat principen om familjens enhet. Men fråga är, om och i vilken utsträckning man kan på beakostnad av denna ernå beaktande av kvinnans individualitet.

Man kan härvid tänka sig olika utvägar. En är, att man som regel uppställer, att kvinnans statsborgarskap icke bör i och för sig röna något inflytande av giftermålet, så att det alltså ankommer på kvinnan själv att avgöra, om hon vill för familjens enhet offra sitt statsborgarskap. Det blir i sådant fall genom naturalisation och genom utverkande av befrielse från det gamla statsborgarskapet, som familjeintresset bevaras. Där icke anledning för den gifta kvinnan föreligger att sålunda genom särskilda åtgärder påkalla förändring, behåller hon sitt förutvarande statsborgarskap.

En annan väg är den motsatta. Man utgår från att i allmänhet den gifta kvinnans huvudintresse är familjeenhetens bevarande och behåller således gällande princip, att giftermålet, respektive förändring i mannens statsborgarskap under äktenskapet, regelmässigt medför, att familjen följer mannen. Men därjämte bereder man kvinnan tillfälle att få behålla sin medborgarrätt för de fall, då hon anser sig hava anledning att bevara densamma eller särskilda omständigheter tala för att förändring i mannens medborgarställning icke bör ha inverkan på hennes.

Amerikas förenta stater synas i sin nya lagstiftning, vars motiv dock ännu icke äro kända, hava valt den förra utvägen. Ett steg i den andra riktningen är däremot Belgiens nya medborgarlag av den 15 maj 1922. I denna lag har som huvudregel behållits, dels att en utländsk kvinna, som ingår äktenskap med en belgisk medborgare, genom giftermålet förvärvar belgisk statsborgarrätt samt att utländsk gift kvinna, vars man under äktenskapet i viss ordning förvärvar statsborgarskap i Belgien, medföljer mannen som biperson, och dels att en belgisk kvinna, som ingår gifte med utländsk medborgare och enligt mannens lag genom giftermålet förvärvar dennes medborgarrätt eller vilken på grund av mannens nationalitetsförändring såsom biperson erhållit dennes nationalitet, därmed också förlorar sitt belgiska statsborgarskap. Men såsom en modifikation i sistberörda regel har stadgats, att en genom födseln belgisk kvinna (Belge d'origine) kan bevara sin belgiska medborgarrätt (conserver la qualité de Belge) genom anmälan, som skall i viss ordning göras inom sex månader från dagen för giftermålet, respektive den dag mannen upphört att vara belgisk medborgare. I anslutning härtill har också införts en bestämmelse, som tillerkänner gift kvinna av belgisk härkomst, vilken före lagens ikraftträdande genom giftermål eller mannens

nationalitetsförändring förlorat sin belgiska nationalitet, rätt att under sex månader efter sagda tidpunkt genom liknande anmälan återvinna (*recouvrer*) sin belgiska medborgarrätt. Vid lagförslagets andra läsning i *Chambre des Représentants* föreslog den belgiska regeringen, med anledning av vad som förekommit under parlamentsdebatten, en tilläggsbestämmelse, som för reciprocitets vinnande avsåg att giva utländsk kvinna en motsvarande rätt att vid sitt giftermål med belgisk medborgare eller vid mannens övergång till belgisk nationalitet genom viss anmälan till belgisk myndighet undgå att förvärva belgiskt statsborgarskap. Då betänkligheter ur konstitutionell synpunkt uttalades mot att på detta sena stadium upptaga nämnda tilläggsförslag till behandling, blev detsamma emellertid av justitieministern återtaget. Det bör antecknas, att från ett par talare gjordes gällande, att tilläggsförslaget i fråga innebar en för stor avvikelse från principen om familjens enhet.

Helt visst kan man tänka sig åtskilliga andra sätt att tillgodose den gifta kvinnans självständighet. Man kan sålunda i anslutning till Fredrika-Bremerförbundets framställning inskränka sig till de kvinnor, som behålla sitt hemvist här, samt tillerkänna dem rätt att utan anmälan behålla sitt statsborgarskap. Eller man kan, som samma förbund alternativt föreslagit, låta den svenska kvinna, som vill behålla sin svenska medborgarrätt, därom göra förbehåll före giftermålet.

Såsom av motiven till lagförslaget framgår och lagrådets övriga ledamöter påvisat, hava de olika utvägarna var och en sina fördelar och sina olägenheter, och särskilt när det nu gäller att bryta med en bestående ordning, är det ej lätt att finna en lösning, som mildrar de svårigheter, som säkerligen komma att göra sig gällande, till dess staterna i allmänhet anslutit sig till reformen. Jag håller det därför för synnerligen lämpligt, att frågan underkastas en förnyad allsidig prövning, därvid våra beskickningar och konsuler få tillfälle att yttra sig angående olika möjligheter för frågans lösning. Av stor betydelse synes det mig också vara, att om möjligt enighet uppnås om en likformig lagstiftning för de nordiska länderna. Med hänsyn till frågans internationella beskaffenhet anser jag det också för oundgängligt, att underrättelser anskaffas om frågans läge i olika länder, om vad som föranlett den nya lagstiftningen i Amerikas förenta stater, om förarbetena till den belgiska lagen och om innehållet i de lagförslag, som möjligen framkommit i andra stater. Det kan till och med ifrågasättas, om icke spørsmålet är av den delikata natur, att detsamma helst borde upptagas å en internationell konferens.

Jag delar väl den av lagrådets övriga ledamöter uttalade uppfattningen, att Sveriges biträdande av de s. k. Haagkonventionerna icke utgör

hinder för att vidtaga förändringar i lagen i syfte att tillgodose den gifta kvinnans självständighet. Men jag håller dock före, att ifrågavarande spörsmål helst icke bör definitivt lösas förr än efter en utredning om möjligheten av en revision av gällande internationellt privaträttsliga regler beträffande den gifta kvinnan. Redan den självständighet, som kvinnan hos oss genom den nya giftermålsbalken erhållit i internt privaträttsligt hänseende, synes påkalla en dylik utredning.

Nu gällande, på den s. k. nationalitets- eller statsborgarprincipen grundade regler hava givetvis sitt fulla berättigande, för såvitt man utgår från det normala fallet, att makarna efter giftermålet taga hemvist i mannens statsborgarland. Detta kan även i viss mån sägas vara förhållandet med den subsidiära regeln, att mannens nationalitetslag är normerande vid bedömandet av rättsförhållanden, som hänföra sig till nupturienter eller makar med olika statsborgarskap. Möjligen har mannens utslagsrätt härvid dock huvudsakligen påverkats av hans hittillsvarande målsmansrätt i äktenskapet, vilken i sin tur sammanhängt med att den i regel existerande förmögenhetsgemenskapen i äktenskapet krävde, att familjens angelägenheter blevo enhetligt förvaltade men också bedömda av en enda lag. Det torde emellertid kunna åtminstone sättas i fråga, om det är förenligt med den nya ordningen, att t. ex. i Sverige bosatta och där gifta makar, av vilka mannen är österrikare, skola i fråga om äktenskapet bedömas enligt österrikisk rätt, eller att dansk rätt skall reglera rättsverkningarna av ett äktenskap mellan en dansk man, som aldrig bosatt sig i Sverige, och en svensk kvinna, vilken efter giftermålet fortfarande har hemvist här i riket. En dylik sakernas ordning synes knappast överensstämma med kvinnans äktenskapsrättsliga självständighet. Motsvarande spörsmål kunna även uppställas i fråga om vissa successionsrättsliga regler. Redan nu läser väl domicilprincipen stundom få träda i stället för nationalitetsprincipen, t. ex. då mannen är medborgarrättslös. Huruvida det är möjligt att åstadkomma ytterligare jämkningar till förmån för domicilet i vissa fall, där statsborgarskapet nu är ensamt avgörande, eller om man åtminstone i något undantagsfall skulle kunna tillgripa den i och för sig kanske otillfredsställande utvägen att i stället för att upprätthålla fordringen på en enhetlig lag tillämpa svarandens *lex civitatis*, därom vågar jag icke uttala mig. Jag har endast ansett mig skyldig göra gällande, att i detta hänseende åtminstone en undersökning synes vara en nödig konsekvens av den nya äktenskapslagstiftningen. Något nödvändigt samband mellan medborgarrättslagens föreskrifter och den internationella privaträttens normer läser väl ej föreligga. Men så tillvida torde en dylik undersökning böra vara en

förutsättning för den ifrågasatta reformen av medborgarlagstiftningen, att denna till sitt praktiska värde är beroende av undersökningens resultat. Visar det sig möjligt att vid olika medborgarrätt åstadkomma en med kvinnans självständighet mera förenlig grundval för bedömandet av de äktenskapliga rättsverkningarna och andra hithörande internationellt privaträttsliga konflikter än mannens statsborgarskapslag, tillkommer ett alldeles särskilt skäl för att i hela dess vidd genomföra kvinnans emancipation även på statsborgarområdet. För sådan händelse kan man nämligen antaga, att kvinnan nästan undantagslöst skulle begagna sig av en rätt att t. ex. genom anmälan bevara sin medborgarrätt, om man inskränkt sig till att i medborgarlagstiftningen giva kvinnan en dylik, för undantagsfall dock avsedd befogenhet. Och under sådana förhållanden skulle det därför vara naturligare att på en gång övergå till att föreskriva, att kvinnans statsborgarskap icke alls skulle påverkas av hennes giftermål.

På grund av det nu anförda torde snarast möjligt en fullständig utredning böra verkställas i nu berörda avseenden. En sådan utredning, i vad avser den internationella privaträtten, synes i övrigt erforderlig i och för Sveriges deltagande i den ifrågasatta nya Haagkonferensen. Eventuellt kan utredningen även leda till en uppsägning av gällande Haagkonventioner.

Något hinder för att det remitterade förslaget utan avvaktan på denna utredning framlägges till antagande föreligger dock icke enligt min mening. Det är dessutom ej lämpligt, att de intressen, som ursprungligen föranlett lagarbetet, undanskjutas, därför att förändringar i lagen med största sannolikhet mycket snart måste åvägbringas. För övrigt anser jag ej heller, ehuru den av mig önskade allsidiga utredningen därigenom möjligen föregripes och till sina riktlinjer bindes, något avgörande hinder föreligga mot att, i anslutning till den av lagrådets övriga ledamöter i fråga om 8 § i förslaget uttalade uppfattning, redan nu en lagstiftning genomföres, enligt vilken svensk kvinna, som gifter sig med utländsk medborgare och genom giftermålet förvärvar mannens nationalitet, får behålla sin svenska medborgarrätt, intill dess att hon tager hemvist i mannens hemland.

Jag biträder vad lagrådets övriga ledamöter föreslagit beträffande barn, som fyllt 18 år, utom i följande hänseende.

Då det i Sverige på grund av meddelad dispens och utomlands på grund av lägre giftermålsålder förekommer, att giftermål ingås av den, som ej fyllt 18 år, samt dylik gift person icke längre står under

annans vårdnad, bör han genom giftermålet också bliva i förhållande till föräldrarna självständig i medborgarrättshänseende. Det kan för övrigt i fråga om kvinnan tänkas, att hon genom giftermålet erhållit ny nationalitet. Jag anser därför, att lagförslagets bestämmelse om att endast ogifta barn såsom bipersoner förvärva eller förlora medborgarrätt bör bibehållas.

Lagrådet:

Ej sällan erbjuda reglerna om förvärvande och förlust av medborgarrätt betydande svårigheter vid tillämpningen. Det kan vara vanskligt att fastställa, huruvida förutsättningarna för ett förvärv eller en förlust av medborgarrätt äro för handen; och med nutidens livliga förbindelser mellan folken kunna de mest invecklade förhållanden med avseende å viss persons medborgarrätt uppstå. I tvistiga fall vore det uppenbarligen för den enskilde av stort värde, om han av svensk statsmyndighet kunde erhålla bindande förklaring, vilken medborgarrättslig ställning han här i landet har. Tillfälle härtill gives icke för närvarande. Därest frågan om hans medborgarrätt är av betydelse för avgörandet av något judiciellt eller administrativt ärende, blir densamma visserligen föremål för prövning i detta ärende; men vad därvid utsäges får endast karaktären av motiv för beslut i ärendet och kan icke återopas såsom ett för andra fall bindande avgörande om tillvaron av svensk medborgarrätt; i annat ärende kan prövningen leda till motsatt resultat.

Berörda olägenhet torde i väsentlig mån bliva avhjälpt, om åt den, som är i tvekan om sin medborgerliga ställning, tillerkännes rätt att, efter hänvändelse till Kungl. Maj:t, erhålla bindande förklaring därom att han är svensk medborgare. Sådant förklarande, som givetvis endast kunde hänföra sig till den närvarande tiden och alltså icke hade retroaktiv verkan, skulle vara grundat på utredning, förebragt av sökanden och eventuellt fullständigad genom yttranden av hörda myndigheter eller på annat sätt. Då en dylik anordning utgjorde ett naturligt komplement till bestämmelserna om naturalisation, torde icke mot densamma böra möta betänklighet på den grund, att den av administrativ myndighet verkställda prövning, varå medborgarförklarandet komme att vila, är av rättslig natur, så mycket mindre som Kungl. Maj:t icke lär underlåta att i särskilt tvivelaktiga fall inhämta högsta domstolens yttrande i ärendet. Tydligt är, att ett avslag å gjord ansökning vore utan avgörande betydelse för frågan om sökandens medborgarrätt.

På grund av det nu anförda förordar lagrådet, att i förslaget upp-

tages en bestämmelse av innehåll, att, om någon vill erhålla förklarande att han är svensk medborgare, han må därom göra ansökan hos Konungen, som, därest förhållandet utredes, meddelar dylikt förklarande. Stadgandet torde lämpligen få sin plats vid slutet av förslaget.

1 §.

Lagrådet:

De specialbestämmelser, som givits rörande postuma barn, synas böra vinna tillämpning jämväl beträffande barn, som avlats i äktenskap men icke fötts förr än äktenskapet gått åter eller blivit upplöst genom skilsmässa.

Med stadgandet angående barn, som anträffas här i riket utan att kunskap om dess ställning i avseende å medborgarrätten vinnes, åsyftas, efter vad av förslagets motivering framgår, s. k. hittebarn. Som emellertid de begagnade ordalagen medgiva en tolkning, enligt vilken stadgandet skulle omfatta även andra än hittebarn, synes denna term böra komma till användning i lagtexten.

Det torde bidraga till större överskådlighet, om — fränsett stadgandet om hittebarn — paragrafen uppställes sålunda, att i ett *första stycke* meddelas de allmänna reglerna, att svenska medborgare i och med födseln bliva dels barn i äktenskap, därest fadern är svensk medborgare eller ock fadern ej har medborgarrätt i något land men modern är svensk medborgare, och dels barn utom äktenskap, därest modern är svensk medborgare, samt att därefter i ett *andra stycke* med avseende å barn i äktenskap, som födes efter faderns död eller sedan äktenskapet gått åter eller upplösts genom äktenskapsskillnad, gives den speciella regeln, att sådant barn erhåller svensk medborgarrätt endast i fall antingen modern är svensk medborgare eller ock modern ej har medborgarrätt i något land men fadern vid äktenskapets upplösning var svensk medborgare.

2 §.

Lagrådet:

Stadgandet i sista punkten om undantag i vissa fall från rätten att genom avsägelse hindra uppkomsten av statsborgarskap torde böra jämkas sålunda, att avsägelserätt förklaras icke tillkomma i första punkten avsedd utlänning, därest den av hans föräldrar, vars medborgarrätt vid hans födsel var bestämmande för hans egen medborgarrätt, själv utövat rätt till avsägelse enligt paragrafen.

Såväl i denna § som i fjärde stycket av 4 § föreskrives, att

utlänning, som under angivna förutsättningar äger bliva svensk medborgare, kan under året närmast före det medborgarrätten skulle uppkomma hos Konungens befallningshavande avsäga sig ifrågavarande rättighet, varvid han skall med behörigt bevis styrka, att han äger medborgarrätt i annat land. Med den avfattning, nämnda föreskrifter erhållit, torde det icke åligga Konungens befallningshavande att underkasta inkommen avsägelse någon prövning utan allenast att mottaga densamma till den verkan den må hava. Då det emellertid för vederbörande är av vikt att erhålla säkerhet därom att han med avsägelsen vunnit det åsyftade resultatet, synes till berörda lagrum böra fogas en bestämmelse, att Konungens befallningshavande skall pröva, huruvida avsägelse är behörigen gjord, och därom meddela beslut. Att dylikt beslut skulle kunna i vanlig ordning överklagas följer av gällande bestämmelser om besvär i administrativa mål.

Avsägelse bör ske, om vederbörande har sitt hemvist i Stockholm, hos överståthållarämbetet och eljest hos Konungens befallningshavande i det län, där hemvistet är. Detta framgår emellertid ej med erforderlig tydlighet av lagtexten vare sig i 2 § eller i 4 § fjärde stycket.

3 §.

Sundberg, Thulin och Stenberg:

Skulle vår förut gjorda hemställan om gift kvinnas frigörelse från medborgarrättsligt beroende av mannen icke vinna bifall, synes i allt fall första stycket av förevarande § böra ändras sålunda, att den utländska kvinnans förvärv av svensk medborgarrätt genom äktenskap med svensk medborgare göres beroende av att hon har eller efter äktenskapets ingående tager sitt hemvist i Sverige. Endast om hon sålunda blir på ett mera stadigvarande sätt bunden vid mannens hemland, torde tillräckliga skäl föreligga att medgiva henne de förmåner och iklåda henne de förpliktelser, som den svenska medborgarrätten medför.

4 §.

Lagrådet:

Första och andra styckena torde lämpligen kunna sammandragas till en bestämmelse av innehåll att den, som i och med födseln blivit svensk medborgare men förlorat sin svenska medborgarrätt, återvinner densamma genom att taga sitt hemvist här i riket, dock att, därest han blivit medborgare i annat land, den svenska medborgarrätten ej återvinnes förr än den utländska förlorats.

I fråga om prövning av gjord avsägelse och tydligare angivande av myndighet, hos vilken avsägelse skall ske, hänvisas till vad vid 2 § blivit anmärkt.

Skulle det ej anses lämpligt, att en definitiv prövning av avsägelsen verkställas och ej heller lagrådets förut gjorda hemställan i fråga om fastställande av svenskt statsborgarskap vinner beaktande, synes för tillämpning av fjärde stycket i förevarande § oundgängligt, att den tidpunkt, då vederbörande skall anses hava tagit hemvist här i riket, tydligt fixeras. En betänklig rättsosäkerhet skulle eljest kunna uppkomma i fråga om avsägelse, gjord av person, som uppnått 22 års ålder innan han oavbrutet under fem år här haft sitt hemvist. För bestämmande av sagda tidpunkt torde, då ordnad registrering av utlänningar ej är införd i vårt land, kyrkobokföringen vara bäst lämpad att tjäna såsom grundval sålunda, att personen i fråga skall anses hava tagit hemvist här i riket, då han härstädes varder kyrkobokförd.

Behov av att få tidpunkten för tagande av hemvist i Sverige fixerad gör sig för övrigt gällande, om ock ej med samma styrka, på grund av åtskilliga andra stadganden i förslaget. Bäst synes vara, om i förslaget kunde inrymmas en regel, varigenom sagda tidpunkt bleve generellt bestämd; och därvid borde, av nyss anfört skäl, kyrkobokföringen bliva avgörande.

Stadgandet i femte stycket, att paragrafen ej gäller med avseende å den, som är anställd i främmande stats tjänst, synes böra utgå såsom överflödigt. Dess bibehållande skulle även kunna föranleda oriktiga antaganden, att enahanda undantag ej skulle iakttagas beträffande andra delar av lagen.

5 §.

Lagrådet:

Såsom under förarbetena till förslaget framhållits, må bestämt hinder för naturalisation av utlänning icke resas av varje klandervärdt förhållande, vartill han under vistelse här i riket gjort sig skyldig, huru långt tillbaka i tiden det än förekommit. Å andra sidan kan naturligtvis, därest vistelsen här i landet varat allenast en jämförelsevis kort tid, hänsyn tagas jämväl till sökandens uppförande, innan han hit inkom. Till undvikande av missförstånd härutinnan synes åt första stycket 3. böra givas en ändrad avfattning, förslagsvis genom att efter förebild i en del andra författningar i fråga om hederlig vandel fordra, att sökanden »gjort sig känd för» sådan.

Sundberg, Thulin och Stenberg:

Att i fråga om de villkor, lagen uppställer för utövaude av Konungens befogenhet att naturalisera utlänning, tillerkänna Konungen en dispensrätt, som endast är bunden vid den allmänt hållna förutsättningen att synnerliga skäl för dispens föreligga, bör från principiell synpunkt undvikas, i den mån ej verkligt praktiskt behov av sådan rätt kan påvisas.

Dylikt behov får väl anses vara för handen beträffande villkoret, att sökanden skall hava hemvist i Sverige och hava bott här sedan fem år; anledningarna till dispens från detta villkor kunna vara av mycket skiftande art. De torde, med iakttagande jämväl av vad i annat sammanhang erinrats rörande dispens för sökande, som är gift med svensk medborgare, lämpligen kunna i lagen angivas sålunda, att naturalisation må utan hinder av villkoret äga rum, därest det finnes medföra gagn för riket eller sökanden förut ägt svensk medborgarrätt eller är gift med svensk medborgare eller eljest med hänsyn till sökandens förhållanden synnerliga skäl för hans upptagande till svensk medborgare föreligga.

Att längre utsträcka Konungens dispensrätt synes däremot ej vara erforderligt. Dispens i särskilt ömmande fall och med hänsyn till billighetens fordringar från det under 4. uppställda villkoret, varom talats under förarbetena till förslaget, torde regelmässigt innebära att giva svensk medborgarrätt åt en utlänning just emedan han saknar utväg att försörja sig och sin familj och för att bereda honom försörjning genom pensionering eller fattigvård, alltså i uppenbar strid mot det ifrågavarande stadgandets anda och mening; dylika fall få också helt visst icke sin rätta behandling såsom spørsmål om medborgarrätt, utan böra hänvisas till den sociala lagstiftningens område. Beträffande villkoret om viss uppnådd ålder må erinras, hurusom behov av dispens därifrån antagligen endast i sällsynta oväsentliga undantagsfall skulle yppas, därest, på sätt förut hemstälts, denna ålder bestämmes till allenast 18 år; och även om 21-års åldern bibehålles såsom villkor, torde de fall, då det kunde anses synnerligen önskvärt att medgiva naturalisation av yngre person utan samband med naturalisation av hans föräldrar, bliva alltför sällan förekommande för att förtjäna särskilt beaktande i lagstiftningen. Dispens från det under 3. upptagna villkoret torde, särskilt om det erhåller den av lagrådet föreslagna ändrade avfattningen, näppeligen kunna sättas i fråga. Vi tillstyrka alltså, att tredje stycket omarbetas i nu angivet syfte.

Köersner:

I de av lagrådets övriga ledamöter framställda erinringar förenar jag mig utom så tillvida, att jag anser, att Kungl. Maj:t bör äga dispensrätt även beträffande villkoret om viss ålder. Behovet av att tillgodose familjens enhet kräver nämligen enligt min mening, att svensk medborgarrätt på ett mycket tidigt stadium kan medgivas t. ex. utländska barn, som adopteras av svenska föräldrar, och barn i ett tidigare äktenskap med utländsk medborgare, som en utländsk kvinna medför till Sverige vid omgifte med svensk man. I fråga om adopterade barn synes det vara av vikt, att de så snart som möjligt vinna fullständig samhörighet med det land, där de skola uppfostras. Samma synpunkter göra sig gällande i fråga om de i en svensk familj inkomna utländska styvbarnen. Enligt lagen den 11 juni 1920 om makes underhållsskyldighet mot andra makens barn har ju den svenska styvfadern underhållsskyldighet emot de barn, som hustrun medför i äktenskapet och har under sin vårdnad, och emot en önskan att knyta banden med familjen fastare genom att få barnen upptagna i familjens nationalitet synes ej lagen böra uppställa hinder.

Thulin, Stenberg och Köersner:

Det bevis om befrielse från utländskt statsborgarskap, som enligt 1858 års naturalisationsförordning i regel skall företes hos myndighet, inför vilken tro- och huldhetsed avlägges, prövas givetvis till sin behörighet av myndigheten, innan naturalisationssökanden tillåtes avlägga eden. Om, såsom nu föreslås, fordran å såväl ed som trohetslöfte uppgives, bör i de visserligen mera sällsynta fall, då enligt förslaget fordras bevis att sökanden utträtt ur medborgarrättsligt förhållande till främmande stat, prövning av beviset ändock ske hos den myndighet, som, efter villkorligt beviljande av naturalisation, har att mottaga detsamma. Efter sådan prövning bör myndigheten meddela beslut, som, därest det innefattar godkännande av beviset, konstituerar tidpunkten för den svenska medborgarrättens uppkomst. Då efter edens avskaffande personlig inställelse inför myndigheten icke erfordras, torde sökandens bekvämlighet ej vidare påkalla, att, såsom nu stundom sker, sökanden hänvisas att ingiva ifrågavarande bevis till domaren i orten, utan lärer Konungens befallningshavande alltid bliva den myndighet, som för ändamålet bestämmes.

Med hänsyn till vad sålunda erinrats hemställa vi, att fjärde stycket av förevarande § ändras sålunda, att Konungens befallnings-

havande angives såsom den myndighet, hos vilken bevis i nämnda hänseende skall företes, samt att i samma stycke införes bestämmelse att Konungens befallningshavande skall pröva, huruvida behörigt bevis företetts, och därom meddela beslut.

Genom administrativa föreskrifter lärer bliva sörjt för att vederbörande kyrkobokförare underrättas om skedd naturalisation, såväl när den omedelbart kommit till stånd genom Konungens utan villkor givna resolution som när den fullbordats genom Konungens befallningshavandes beslut angående företett bevis om frihet från främmande medborgarskap.

Sundberg:

Det i fjärde stycket upptagna, från gällande lag hämtade förfarandet med villkorliga naturalisationsmedgivanden är i och för sig föga tilltalande och synes så mycket hellre böra undvikas i det föreliggande förslaget, som efter trohetsedens borttagande svårighet kan uppstå att i ett förekommande fall bestämma tiden för inträdet av den svenska medborgarrätten. Ett enklare och fullt tillfredsställande förfarande torde kunna åstadkommas därigenom att för bifall till ansökningsen uppställs det villkor, att därvid fogas bevis rörande det uti ifrågavarande stycke omförmälda medgivande av det främmande landets regering eller annan myndighet därstädes. Proceduren skulle då bliva den, att, om sökanden ej ingivit dylikt bevis, prövning finge ske, huruvida sökanden för sin underlåtenhet härutinnan haft fog; och där så befunnes, kunde, med stöd av den i sista punkten av stycket Konungen medgivna rätt, ansökningsen oakadt nämnda ofullständighet vinna bifall, eljest bleve den avslagen. Med en dylik anordning kan visserligen vara tänkbart, att dubbel medborgarrätt uppkomme i fall, där den undvekes med det i förslaget beskrivna förfarandet. Men då det väl endast ytterligt sällan skulle inträffa, att den naturaliserade av eget intresse sökte bibehålla jämväl medborgarrätten i sitt forna hemland; då övervägande flertalet främmande stater lära beträffande förlust av medborgarrätt hava enahanda stadgande, som återfinnes i förslagets 8 §; och då bestämmelser i vår medborgarrättslagstiftning av sådant innehåll att för förlust av svensk medborgarrätt förutsättes förvärv av medborgarrätt i annat land och för förvärv av svensk medborgarrätt förutsättes förlust av innehavd främmande medborgarrätt skulle omöjliggöra all reciprocitet mellan Sverige och andra stater, synes antydda olägenhet icke böra utgöra hinder för att vid naturalisation tillämpa det förenklade förfarande, som ovan nämnts.

6 och 7 §§.

Sundberg, Thulin och Stenberg:

I annat sammanhang hava yttranden avgivits rörande frågorna om gift kvinnas medborgarrättsliga beroende av mannen och om medborgarrätt för barn, som uppnått en ålder av 18 år. I övrigt finna vi vid ifrågavarande §§ anledning till följande erinringar.

Fullt riktigt och i god överensstämmelse med gällande lagar om barn i äktenskap och om barn utom äktenskap synes vara att från huvudregeln därom att i fråga om medborgarrätt barn i äktenskap följer fadern och barn utom äktenskap modern göra undantag med hänsyn därtill att barnet helst bör hava samma medborgarrätt som den av föräldrarna, under vars vårdnad det står; och de skäl, som tala härför, få ökad betydelse, därest, på sätt vi hemställt, gift kvinna fullständigt frigöres från medborgarrättsligt beroende av mannen. Viss begränsning av undantagets omfattning är emellertid erforderlig. Behov därav föreligger icke för det i 6 § andra stycket omförmälda fall, att barnet vid den tid, då fadern vinner svensk medborgarrätt, ej har hemvist i Sverige; bortsett från det inflytande, som bör tillmätas domicilprincipen, må nämligen i detta fall antagas, vare sig barnets moder är här i riket bosatt eller icke, att barnet på sådant sätt är undandraget faderns vårdnad, att varje anledning saknas låta det med fadern förvärva svensk medborgarrätt. Men har vid nämnda tidpunkt såväl barnet som dess moder hemvist här i riket, ter sig saken annorlunda. Då nämligen barnet icke kan underkastas förändring i sin medborgarrätt allteftersom än fadern, än modern har det i sin vård, utan det gäller att fastställa dess medborgarrätt efter omständigheterna vid en viss tidpunkt, måste tillses, att icke rent tillfälliga omständigheter få bliva avgörande. Den faktiska vårdnaden vid denna tidpunkt läres således icke kunna tagas för god, utan avseende torde böra fästas allenast vid vårdnad, som rättsligen utövas utav endera av föräldrarna. Men där vårdnad av dylik beskaffenhet äger rum, bör, särskilt i betraktande av stadgandena i lagen om barn i äktenskap, densammans inverkan på frågan om barnets medborgarrätt icke, såsom förslaget i sagda stycke innehåller, vara inskränkt att gälla vid hemskillnad eller efter äktenskaps återgång eller äktenskapsskillnad, utan vårdnaden vara bestämmande i varje fall, således även beträffande bestående äktenskap, där separation ej förekommer.

Om barnet tager hemvist här i riket först efter det fadern blivit svensk medborgare, torde lätt nog inträffa, att vårdnaden om detsamma

icke är bestämd genom svensk lag eller av svensk domstol. För sådan händelse synes lämpligast, att i det säkerligen ganska sällsynta fall, att modern faktiskt har barnet under sin vård, men detta faktiska förhållande icke grundas på sådana omständigheter, som kunna likställas därmed att vårdnaden här blivit rättsligen bestämd, barnet erhåller faderns förut förvärvade svenska medborgarrätt.

I våra lagar om barn i äktenskap och barn utom äktenskap användes ordet vårdnad såsom avseende just den rättsligen bestämda vårdnad, varom nu talats, utan angivande i lagtexten av dess rättsliga natur. Denna omständighet torde dock ej utgöra hinder för att i förevarande lag, som berör internationella förhållanden, för tydlighetens skull begagna termen rättslig vårdnad. Något missförstånd är därav näppeligen att befara.

Vi hemställa förty, att 6 § andra stycket och 7 § måtte få undergå jämkning i syfte att vad i första stycket av 6 § sägs ej må gälla barn i äktenskap, som vid tiden för faderns förvärv av svensk medborgarrätt icke har sitt hemvist här i riket, och ej heller barn, som då rättsligen står under moderns vårdnad, att om barnet efter sagda tidpunkt tager sitt hemvist här i riket, det skall vinna svensk medborgarrätt, såframt fadern då ännu är svensk medborgare samt barnet icke rättsligen står under moderns vårdnad, samt att vad i 6 § är stadgat därom att barn i äktenskap förvärvar svensk medborgarrätt tillsammans med fadern skall äga motsvarande tillämpning å förhållandet mellan barn i äktenskap och dess moder, därest barnet rättsligen står under hennes vårdnad, och å förhållandet mellan barn utom äktenskap och dess moder, såframt ej fadern rättsligen har vårdnaden om barnet.

Lagrådet:

Enligt det i 6 § tredje stycket intagna stadgandet, vars innehåll huvudsakligen överensstämmer med nu gällande lag, kan naturalisation komma att omfatta barn, kända och okända, och utan hänsyn till huruvida de hava hemvist här i riket eller icke. Detta synes icke vara tillfredsställande, utan torde i stället för åstadkommande av reda och god ordning böra givas en regel av det innehåll, att naturalisation må omfatta jämväl den naturaliserades barn under 18 år, i den mån Konungen bestämmer, samt att vid meddelande av förklaring härutinnan barnens namn och ålder uttryckligen skola angivas. Med uppställande av en dylik regel läser hinder ej möta mot att, där omständigheterna så påkalla, förklaring i förenämnda hänseende meddelas först efter naturalisationen och utan omedelbart samband med denna.

8 §.

Lagrådet:

Den huvudregel, förslaget vill uppställa i fråga om förlust av svensk medborgarrätt genom förvärv av medborgarrätt i främmande stat, nämligen att dylikt förvärv i förening med hemvist i den främmande staten medför förlust av svensk medborgarrätt, synes ej, såsom i förslaget skett, böra splittras genom uppdelning i två regler, av vilka den ena modifierar den andra, utan komma till naturligare uttryck genom ett stadgande att svensk medborgarrätt förloras av den, som blir medborgare i annat land och där har eller efter förvärvet av medborgarrätten tager sitt hemvist.

Sundberg, Thulin och Stenberg:

Även om förslaget i fråga om gift kvinna icke kommer att undergå ändring, på sätt vi i vårt yttrande angående förslagets allmänna grunder hemställt, torde i allt fall av skäl analoga med dem, som ligga till grund för vår vid 3 § gjorda hemställan, stadgandet i tredje punkten av förevarande §, såvitt det rör kvinnor, böra uteslutas.

Justitierådet *Köersner* åberopade beträffande tredje punkten av paragrafen sitt i den allmänna inledningen havda yttrande.

9 §.

Lagrådet:

Då enligt allmänt språkbruk ej torde kunna uppdragas någon bestämd skillnad mellan uttrycken *bo* och *hava hemvist* samt det ej kan vara tillfredsställande att, på sätt i andra stycket av förevarande § skett, åt uttrycket *bo* förläna viss särskild, för tillämpningen av första stycket gällande betydelse, synas nämnda båda stycken böra underkastas någon jämkning i avfattningen till avlägsnande av antydda olägenhet. Den tanke, som ligger till grund för stadgandet i andra stycket, torde måhända kunna bättre förverkligas på det sätt, att med begagnande i första stycket av det eljest i förslaget använda uttrycket *hava hemvist*, därmed till sin verkan likställes vistelse här i landet under de i andra stycket angivna förhållanden.

11 §.

Thulin, Stenberg och Köersner:

I 8 § av 1894 års medborgarrättslag stadgas, att den, som i följd av bestämmelserna i lagens 7 § förlorat svensk medborgarrätt och icke

blivit medborgare i annat land, återvinner medborgarrätten, då han tager hemvist i Sverige. Den sålunda medgivna rätten att återvinna svenskt statsborgarskap bör givetvis kvarstå i obegränsad omfattning, sedan förlustbestämmelserna i 7 § upphävts genom den nya lagen. Att detta också är avsett, framgår av motiven till det föreliggande förslaget. Så som förslagets 4 och 11 §§ blivit avfattade, skulle emellertid möjligheten för personer i den angivna ställningen att genom bosättning här i landet återvinna svensk medborgarrätt bliva begränsad till dem, vilkas förutvarande svenska medborgarrätt uppkommit i och med födseln. Då sålunda en allmän regel i berörda hänseende erfordras, synas de i 11 § av förslaget innefattade bestämmelserna med avseende å förhållanden, som uppkommit i följd av stadgandena i 7 § av 1894 års lag, böra inledas med en föreskrift, att den, som förlorat svensk medborgarrätt till följd av nämnda stadganden och icke blivit medborgare i annat land, återvinner medborgarrätten genom att taga sitt hemvist här i riket, även om sådant icke skulle följa av vad som bestämmes i första stycket av förslagets 4 §; och torde härtill kunna anknytas ett med förslagets innebörd överensstämmande stadgande, att den, som skulle blivit svensk medborgare i och med födseln, såframt ej dessförinnan hans fader eller, då fråga är om barn utom äktenskap, hans moder förlorat sin svenska medborgarrätt till följd av bestämmelserna i 7 § av 1894 års lag, vinner svensk medborgarrätt genom att vid nya lagens ikraftträdande hava eller därefter taga hemvist i Sverige.

Härefter lära böra följa stadganden angående förvärv av svensk medborgarrätt genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet. Sådant förvärv skulle, i enlighet med förslaget, stå öppet för *dels* dem, som skulle kunna vinna samma rätt genom bosättning i Sverige, *dels* ock kvinna, som blivit svensk medborgare i och med födseln men till följd av stadgandet i 6 § första stycket av 1894 års lag förlorat medborgarrätten genom gifte med en man, som före äktenskapet gått sin svenska medborgarrätt förlustig enligt 7 § i samma lag.

Vad förslaget i övrigt innehåller rörande ifrågavarande anmälan föranleder ej annan erinran än att det, till lättnad för vederbörande, torde böra stå dem fritt att med anmälan vända sig till svensk beskickning eller svenskt konsulat även utanför bosättningsorten; genom administrativa föreskrifter lära kunna ordnas så att beskickningen eller konsulatet i nämnda ort alltid erhåller kännedom om gjord anmälan. I enahanda ordning torde även böra föreskrivas, att hos någon central myndighet i Sverige, exempelvis justitiedepartementet, skall föras register över samtliga anmälningar.

Sundberg:

Vid avfattningen av första och andra styckena synes hava förbi-setts, hurusom 8 § i 1894 års lag äger tillämpning jämväl å den, vars förutvarande svenska medborgarrätt icke uppkommit i och med födseln, utan först sedermera. Någon jämkning av förslaget i dessa hänseenden torde alltså vara erforderlig.

Lagrådet:

Vad förslaget velat uttala därmed att de i femte stycket avsedda stadgandena skola lända till efterrättelse allenast »i tillämpliga delar» lära vara, att det i 6 § andra stycket stadgade undantaget med avseende å hustru och barn, som vid utländsk mans förvärv av svensk medborgarrätt icke hava hemvist här i riket, ej skall gälla för det fall, att medborgarrätt vinnes genom anmälan hos svensk myndighet i utlandet. Till förtydligande härav synes någon jämkning i avfattningen böra vidtagas.

Lagrådet:

Enär, på sätt föredragande departementschefen erinrat, Sverige i förevarande ämne med vissa främmande stater ingått traktater, som äga gällande kraft, och innehållet i dessa traktater icke synes i allo överensstämma med vad det remitterade förslaget innehåller, torde försiktigheten bjuda att vidtaga den inskränkning i den föreslagna lagens giltighet, att, om bestämmelse i traktat, som vid lagens ikraftträdande är gällande, står i strid mot vad i samma lag är stadgat, den bestämmelse skall lända till efterrättelse.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26
januari 1923.*

Närvarande:

Statsråden LINDQVIST, THORSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, ÖRNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Åkerman anmäler lagrådets den 28 november 1922 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 27 september 1922 remitterade förslaget till lag om förvärvande och förlust av medborgarrätt.

Efter att hava redogjort för innehållet i lagrådets utlåtande anför föredraganden:

»Beträffande den av lagrådet i dess utlåtande först behandlade frågan om den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning samt de förslag, som lagrådets särskilda ledamöter därutinnan framställt, vill jag nämna följande.

Enligt nu gällande 1894 års medborgarrättslag tillerkännes gift kvinna i regel samma medborgarrättsliga ställning som hennes man. Sålunda stadgas där (i 3 §), att utländsk kvinna, som gifter sig med svensk medborgare, genom äktenskapet förvärvar svensk medborgarrätt, samt (i 6 §) att svensk kvinna, vilken gifter sig med den, som ej är svensk medborgare, genom äktenskapet förlorar sin svenska medborgarrätt. Kvinnan går i sistnämnda fall förlustig sin svenska medborgarrätt även för det fall, att hon ej genom äktenskapet förvärvar annan medborgarrätt. Jämväl när mannen under äktenskapet förändrar medborgarrätt, låter den nuvarande svenska rätten hustrun i regel bliva delaktig av denna mannens förändrade medborgarrättsliga ställning. Sålunda stadgas (i 4 §), att naturalisation av utländsk man medför, om därvid ej annorlunda bestämts, svensk medborgarrätt även för hans hustru. I vissa fall följer dock enligt vår nuvarande rätt hustrun ej sin man, då denne får sin medborgarrättsliga ställning ändrad. Förlorar sålunda en svensk man sin svenska medborgarrätt därigenom att han (enligt 5 § första stycket) — genom naturalisation eller eljest — blir medborgare i annat land, går hans hustru därigenom förlustig sin svenska med-

borgarrätt allenast under förutsättning att jämväl hon blir delaktig av mannens nya medborgarrätt (huvudregeln i 5 § första stycket är nämligen tillämplig även på henne). Vid förlust för svensk man av hans svenska medborgarrätt på grund av viss tids oavbrutet hemvist utomlands undantages vidare hustrun från att omfattas av förlusten för det fall att hon blir i riket kvar (7 § andra stycket). Och för ett särskilt fall av svensk mans återvinnande av svensk medborgarrätt undantages under viss förutsättning hustru, som ej är bosatt här i riket, från att omfattas av mannens medborgarrättsförvärv (8 § tredje stycket).

I det till lagrådet remitterade lagförslaget hava, i enlighet med de skandinaviska delegerades betänkande, föreslagits en del ändrade bestämmelser, ägnade att i vissa avseenden tillerkänna den gifta kvinnan en från mannen mera oberoende ställning i medborgarrättsligt avseende. Sålunda har i 8 § av detta förslag åt de där meddelade bestämmelserna om förlust av svensk medborgarrätt givits en sådan affattning, att en svensk kvinna, som gifter sig med en utländsk man, ej genom giftermålet förlorar sin svenska medborgarrätt under annan förutsättning än att hon därigenom blir annat lands medborgare. Vidare har för de fall av automatiskt förvärv av svensk medborgarrätt, som förslaget stadgar (2 § och 4 §, jfr 11 §), från regeln om hustrus följande av mannen i medborgarrättsligt avseende stadgats undantag för sådana fall, då bandet mellan mannen och hustrun kan förutsättas vara slitet. Från att omfattas av mannens förvärv av svensk medborgarrätt i dessa fall undantagas nämligen (i 6 § andra stycket) hustru, som icke har sitt hemvist här i riket eller som är hemskild.

I lagrådets yttrande över det till detsamma remitterade förslaget hava lagrådets flesta ledamöter uttalat sig för principen om den gifta kvinnans oberoende av mannen i medborgarrättsligt avseende. De hålla före, att en reform i denna riktning bör fullt ut genomföras, med allenast den begränsningen, att svensk kvinna, som gifter sig med en utlänning och på grund av äktenskapet förvärvar annan medborgarrätt, skall förlora sin svenska medborgarrätt, om hon vid äktenskapets ingående har eller sedermera tager sitt hemvist i det främmande land, där hon sålunda blivit medborgare. En av lagrådets ledamöter har däremot funnit en ytterligare utredning av förevarande fråga erforderlig, särskilt med hänsyn till dess sammanhang med vissa internationellt privaträttsliga regler, men likväl ansett avgörande hinder ej möta mot antagande redan nu av en regel, enligt vilken svensk kvinna, som gifter sig med utländsk medborgare och genom giftermålet förvärvar mannens nationalitet, får behålla sin svenska medborgarrätt, dock — på sätt lagrådets majoritet

föreslagit — allenast intill dess hon tager sitt hemvist i mannens hemland.

Med avseende å de ändringsförslag, som sålunda framställts av lagrådets särskilda ledamöter, vill jag till en början påminna om att, på sätt jag omnämnt vid förevarande lagstiftningsfrågas anmälan inför Kungl. Maj:t den 27 september 1922 (sid. 41), Fredrika Bremerförbundets styrelse i det yttrande, som förbundet avgivit över de skandinaviska delegerades betänkande i ämnet, beträffande den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning föreslagit allenast den ändring, att en svensk kvinna, som gifter sig med en utlänning, skulle, även om hon genom äktenskapet förvärvade annan medborgarrätt, behålla sin svenska medborgarrätt, så länge hon kvarbodde i Sverige. Alternativt har styrelsen ifrågasatt, att åt en dylik kvinna skulle tillerkännas rätt att före vigseln göra förbehåll om bibehållande av sin svenska medborgarrätt, så länge som hon hade sitt hemvist här i landet.

Vid nyssnämnda tillfälle den 27 september 1922 gjorde jag gällande, att ganska starka skäl förefinnas för en bestämmelse i den riktning Fredrika Bremerförbundets styrelse sålunda föreslagit. Med hänsyn till vad som förekommit i samband med tillkomsten av ett par av Sverige tillträdde så kallade Haagkonventioner på den internationella privaträttens område ifrågasatte jag emellertid (sid. 43), huruvida det kunde anses opportunt, att Sverige alldeles utan samråd med övriga konventionsstater, förändrade sin rätt i nu förevarande avseende. Jag påpekade emellertid det tillfälle att bringa förevarande spörsmål inför ett inflytelse-rikt internationellt forum, som yppade sig därigenom, att svenska regeringen antagit en från nederländska regeringen ingången inbjudan till en ny internationell-privatrettslig Haagkonferens för bland annat revision av redan slutna Haagkonventionerna.

Lagrådets ledamöter hava av skäl, på vilka jag nu ej behöver närmare ingå, enhälligt gjort gällande, att nyssnämnda av mig anförda opportunitetshänsyn ej kunna anses utgöra hinder för Sverige att redan nu i sin medborgarrättslagstiftning införa de bestämmelser i förevarande ämne, som kunna finnas lämpliga. Vid sådant förhållande och då starka skäl givetvis tala för att frågan, i vilken utsträckning den gifta kvinnan bör frigöras från sitt beroende av mannen i medborgarrättsligt hänseende, blir föremål för en uttömmande behandling i samband med nu förevarande revision av medborgarrättslagstiftningen i övrigt, anser jag mig oförhindrad att nu underställa detta spörsmål Kungl. Maj:ts förnyade prövning.

Vad då först beträffar frågan om svensk kvinnas förlust av sin

svenska medborgarrätt genom giftermål med utländsk man, anser jag mig kunna ansluta mig till det av lagrådets majoritet föreslagna och av dess förut omförmälda skiljaktige ledamot biträdda förslag att göra huvudregeln i 8 § tillämplig jämväl på en dylik kvinna. En svensk kvinna, som gifter sig med utländsk medborgare och genom giftermålet förvärvar mannens medborgarrätt, skulle alltså gå sin svenska medborgarrätt förlustig, allenast om hon vid giftermålets ingående har eller senare tager sitt hemvist i mannens hemland. Enligt Fredrika Bremerförbundets i första hand framställda förslag skulle en dylik kvinna behålla sin svenska medborgarrätt endast så länge hon hade sitt hemvist här i landet. Till att för detta särskilda fall av förvärv av annan medborgarrätt — för kvinna genom giftermål — giva en särskild regel av nyssnämnda innebörd torde emellertid ej föreligga tillräcklig anledning. Samma skäl, som tala för att man ej låter i andra fall ett förvärv av annan medborgarrätt medföra förlust av den svenska medborgarrätten under annan förutsättning än att detta förvärv har det faktiska underlag, som en bosättning i vederbörande utländska land måste anses innebära, göra sig — om än ej alltid med samma styrka — gällande även här. Olägenheterna därav, att genom den av lagrådet föreslagna och av mig nu förordade regeln skulle — åtminstone temporärt — i ganska stor omfattning uppkomma dubbel medborgarrätt för svenska gifta kvinnor, torde i detta fall icke böra tillmätas allt för stor betydelse. De med innehav av dubbel medborgarrätt förbundna nackdelarna äro, då det gäller kvinnor, vilka ju icke åligger någon värnplikt, att betrakta som långt mindre, än då fråga är om män. Lagrådsmajoritetens i detta sammanhang framställda förslag om tillerkännande åt svensk kvinna, som är gift med utländsk medborgare, av en ovillkorlig rätt att genom allenast anmälan bli löst från sitt svenska medborgarskap finner jag varken påkallat eller lämpligt. Stadgandet i förslaget 10 § är enligt min mening tillfyllest även för nu ifrågavarande fall.

Det av lagrådsmajoriteten framförda förslaget att ur lagförslaget måtte utgå den redan nu gällande bestämmelsen i första stycket av 3 §, att utländsk kvinna, som gifter sig med svensk medborgare, skall genom äktenskapet förvärva svensk medborgarrätt, kan jag ej biträda. Vad som främst föranleder mig att intaga denna ståndpunkt är, att genom en dylik ändring skulle i stor utsträckning uppkomma medborgarrättslöshet för med svenska män gifta utländska kvinnor. Saknaden av varje medborgarrätt med den i flera viktiga avseenden rättslösa ställning, som därmed är förbunden — avsaknad av rätt att vistas i visst land, till skydd i utlandet, till erhållande av pass o. s. v. — är att betrakta

som en olägenhet för vederbörande av vida större betydelse än innehav av dubbel medborgarrätt. Enligt lagrådsmajoritetens förevarande förslag skulle för en utländsk kvinna, som gifter sig med en svensk man, uppstå medborgarrättslöshet i alla de fall, då kvinnan är från ett land, enligt vars rätt en inländsk kvinnas giftermål med en utländsk man medför förlust av den inländska medborgarrätten, även om hon ej genom giftermålet förvärvar mannens nationalitet. Att märka är, att en dylik regel för närvarande gäller i de flesta europeiska stater och bland dem i sådana för Sverige i nu förevarande avseende betydelsefulla länder som Danmark, Tyskland, Österrike och Storbritannien. Det samma torde vara förhållandet med Finland, ehuru någon uttrycklig bestämmelse i ämnet ej där finnes.

Att jag med min nu angivna ståndpunkt ej heller kan ansluta mig till ett av lagrådets majoritet alternativt framfört förslag om att göra en utländsk kvinnas förvärv av svensk medborgarrätt genom äktenskap med svensk medborgare beroende därav, att hon har eller efter äktenskapets ingående tager sitt hemvist här i landet, torde vara uppenbart. De med medborgarrättslöshet förknippade olägenheterna för nu förevarande gifta kvinnor framträda givetvis störst i de fall, då de hava sitt hemvist utom mannens hemland Sverige.

Sedan ett så betydande land som Amerikas förenta stater nyligen (se sid. 17 och 61) antagit en ny medborgarrättslag, enligt vilken en utländska ej genom giftermål med amerikansk man förvärvar amerikansk medborgarrätt, är det visserligen möjligt, att de europeiska länderna komma att i större utsträckning än hittills skett, som förutsättning för förlust av medborgarrätt för kvinnor genom giftermål med utländsk man stadga, att hon genom giftermålet förvärvar mannens nationalitet, åtminstone intill dess detta skett, måste emellertid, på nyss anförda skäl, bibehållandet av den nuvarande svenska ståndpunkten om en utländskas förvärv av svensk medborgarrätt genom giftermål med svensk medborgare vara att föredraga framför lagrådsmajoritetens förslag i denna del. Nämnas kan, att några regler sådana som de, vilka av lagrådsmajoriteten i nu förevarande avseende — i första hand eller alternativt — föreslagits, icke heller, så vitt inhämtade upplysningar giva vid handen, för närvarande finnas antagna i något europeiskt land.

Lagrådsmajoritetens förslag om sådan ändring i förslaget bestämmelser att hustru ej skulle ens i den utsträckning, lagförslaget stadgar, följa mannen i medborgarrättsligt hänseende, då denne under äktenskapet förvärvar svensk medborgarrätt, anser jag mig ej heller kunna förorda. Det naturliga måste i regel vara, att mellan tvenne makar upprätt-

hålles enhet i medborgarrättsligt avseende. Att bibehållandet i vår rätt av denna princip som huvudregel skulle leda därtill, att svensk medborgarrätt kommer att förvärfvas av kvinnor, beträffande vilka ej här för kunna anses förefinnas tillräckliga skäl, torde icke vara att befara. Erforderliga garantier häremot torde ligga dels, så vitt angår förvärv genom naturalisation, i den Konungen tillerkända rätten att, om så finnes lämpligt, undantaga en sökandes hustru att omfattas av mannens naturalisation, dels ock, vad beträffar en mans automatiska förvärv av svensk medborgarrätt — främst för förutvarande svenska medborgare enligt 4 § —, i stadgandet i andra stycket av 6 §, att ett dylikt förvärv av svensk medborgarrätt för en man ej skall omfatta hustru, som ej har sitt hemvist här i riket eller som är hemskild.

Av den omständigheten att jag sålunda ej anser mig kunna ansluta mig till nu nämnda av lagrådets flesta ledamöter framställda förslag, följer, att jag ej heller kan biträda vissa andra av dessa ledamöter i samband härmed framförda ändringsyrkanden, å vilka jag ej nu torde behöva närmare ingå.

Ett av lagrådet behandlat spörsmål, som har avseende å ett flertal bestämmelser i lagförslaget, är frågan hur åldersgränsen bör dragas mellan barn, vilka äro att betrakta som bipersoner till sina föräldrar i medborgarrättsligt avseende, och barn, med avseende å vilka så ej är förhållandet. Lagrådet har föreslagit, att nämnda åldersgräns måtte sättas till aderton i stället för till tjuuguett år, såsom i nära överensstämmelse med nuvarande svensk rätt skett i det till lagrådet remitterade förslaget. Ehuru jag fortfarande (jfr sid. 35 och 36) anser, att vissa skäl tala för fasthållandet i nu förevarande avseende vid tjuuguettårsåldern, anser jag mig dock böra ansluta mig till vad lagrådet sålunda föreslagit. Som en fördel med denna ändring är givetvis att betrakta, att genom densammas vidtagande större överensstämmelse vinnes med de danska och norska förslagen.

Lagrrådet har föreslagit, att jämväl den i 5 § stadgade åldern för vinnande av självständig naturalisation måtte sättas till aderton i stället för tjuuguett år. Frågan om hur åldern i 5 § bör bestämmas sammanhänger enligt min mening med spörsmålet om Kungl. Maj:t bör erhålla rätt att dispensera från förevarande åldersbestämmelse eller icke. Vill man, såsom lagrådets majoritet föreslår, ej giva Kungl. Maj:t dylik dispensrätt, torde det lämpligaste vara att åldern även i 5 § sättas till aderton år. Vill man däremot, i överensstämmelse med vad föreslagits i det till lagrådet remitterade förslaget och i det följande kommer att

förordas, tillerkänna Kungl. Maj:ten en dylik dispensrätt, måste det enligt min mening betraktas som naturligtast att som förutsättning för vinnande av självständig naturalisation som regel stadga, att vederbörande skall hava uppnått den svenska myndighetsåldern. I det norska förslaget har också åldern i 5 § satts till tjuguet år, ehuru gränsen mellan huvud- och bipersoner eljest där i allmänhet bestämts till aderton år. I 11 § synes åldern däremot lämpligen kunna sättas till aderton år.

Lagrådets förslag till stadgande av visst förfarande, varigenom en person skall kunna i tvivelaktiga fall få på auktoritativt sätt konstaterat, att han är svensk medborgare, synes mig hava goda skäl för sig. En bestämmelse av det innehåll lagrådet i detta avseende föreslagit torde därför böra införas i slutet av lagen såsom en ny 12 §.

Utöver vad nu sagts hava av lagrådet eller vissa av dess ledamöter framförts en del förslag till ändringar i det remitterade förslagets särskilda paragrafer. Vid den överarbetning, som nämnda förslag underkastats i anledning av lagrådets i ämnet avgivna utlåtande, hava vissa av dessa ändringsförslag följts. Då grunderna för de sålunda vidtagna ändringarna framgå av vad som blivit i lagrådet anført, torde jag kunna i huvudsak inskränka mig till en kort redogörelse för dessa ändringar. Därjämte torde det tillåtas mig att angiva de skäl, på grund av vilka jag ansett vissa inom lagrådet gjorda erinringar icke böra föranleda ändring i förslaget.

De av lagrådet mot 1 §:s avfattning framställda erinringarna hava vid överarbetningen vunnit beaktande.

Lagrådets förslag till viss ändring av den i sista punkten av 2 § införda bestämmelsen om begränsning av den förut i paragrafen stadgade befogenheten för vederbörande att avsäga sig rätten att bliva svensk medborgare, har jag ej ansett tillräckligt motiverat. Alldeles bortsett ifrån att ändringen skulle i hög grad försvåra bestämmelsens tillämpande, torde för stadgandets syfte — förhindrandet därav att en utlänning, tillhörande den andra inom riket födda generationen, håller sig utanför det svenska medborgarrättsliga förhållandet — vara fullt tillräckligt, att vid bestämmelsens avfattande allenast tages hänsyn till huvudreglerna i 1 §, enligt vilka barn i äktenskap rätta sig efter fadern och barn utom äktenskap följa modern i medborgarrättsligt hänseende. Vad lagrådet i övrigt anført vid 2 § har föranlett vissa jämkningar i paragrafens avfattande.

En sammandragning, på sätt lagrådet ifrågasatt, av de två första

styckena av 4 § till ett stycke har jag ej ansett mig kunna förorda, då bestämmelserna därigenom, enligt min mening, skulle förlora i tydlighet.

Lagrådets förslag om prövning av gjord avsägelse och tydligare angivande av den myndighet, hos vilken avsägelse skall ske, hava här vid 4 §, liksom förut vid 2 §, vunnit beaktande. Likaså har jag funnit goda skäl tala för bifall till lagrådets förslag om att paragrafens sista stycke måtte utgå.

Däremot har jag ej ansett mig kunna förorda lagrådets vid 4 § framställda förslag därom, att beträffande tidpunkten, när en person skall anses hava tagit sitt hemvist här i riket, måtte meddelas en generell regel därom, att kyrkobokföringen härutinnan skall bli avgörande. Erfarenheten synes mig giva vid handen, att vid bedömandet av detta spörsmål det faktiska hemvisttagandet ensamt bör vara bestämmande. I andra lagar, där begreppet hemvist jämväl förekommer, såsom i 1904 års lag om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap, har ej heller meddelats någon särskild definition å detta begrepp.

Ehuru jag, på sätt förut nämnts, ej i allo anslutit mig till lagrådsmajoritetens ståndpunkt beträffande gifta kvinnors medborgarrättsliga ställning, har jag dock ansett mig böra förorda dess förslag om utslutande av den som tredje stycke i 4 § i det remitterade förslaget intagna föreskriften att för kvinna, som är gift med utländsk medborgare, förvärv av svensk medborgarrätt enligt första eller andra stycket i samma paragraf icke skall inträda, så länge äktenskapet består. Vad som härvidlag främst varit för mig bestämmande har varit, att på detta sätt svensk medborgarrätt skulle, allenast genom hemvisttagande här i riket, återvinnas av en svenskfödd kvinna, som efter tillkomsten av förutnämnda nya nordamerikanska lag gift sig med en nordamerikansk medborgare och härigenom — enligt nu gällande svensk rätt — blivit medborgarrättslös.

De av lagrådets ledamöter framställda erinringarna mot bestämmelserna i 5 § om förutsättningarna för vinnande av naturalisation samt om den Konungen tillkommande rätt att dispensera från de sålunda uppställda villkoren härför har jag ej ansett böra föranleda någon annan ändring i förslaget av saklig natur, än att andra styckets bestämmelser om viss förusättning för gift kvinnas självständiga naturalisation uteslutits. Vad särskilt angår anledningen därtill, att å dispensföreskriften bör givas den allmänna innebörd förslaget utvisar, torde det tillåtas mig att hänvisa till vad de skandinaviska delegerade i sådant avseende anfört i sitt betänkande (sid. 51, 53, 55 och 57). Vad lag-

rådets ledamöter yttrat i denna del har ej kunnat rubba mig i min övertygelse om lämpligheten därav att, på sätt redan nu är fallet i Norge, förevarande dispensföreskrift erhåller en mera generell avfattning. Lagrådets förslag att åt dispensföreskriften giva en, formellt sett, fylligare utformning har jag emellertid accepterat. Att därvid bland dispenssskäl ej särskilt nämnts den omständigheten, att sökanden är gift med svensk medborgare, sammanhänger med den ståndpunkt jag, enligt vad förut nämnts, intagit till lagrådsmajoritetens förslag om den gifta kvinnans medborgarrättsliga ställning.

En av lagrådets flesta ledamöter gjord hemställan, att fjärde stycket av 4 § måtte ändras så, att Kungl. Maj:ts befallningshavande angives såsom den myndighet, hos vilken där omnämnt bevis skall företes, samt att i samma stycke införes bestämmelse om att befallningshavanden skall pröva, huruvida behörigt bevis företetts, har vid förslaget överbetning vunnit beaktande.

Vad lagrådet eller särskilda dess ledamöter, utöver vad förut nämnts, anfört mot avfattningen av 6 och 7 §§ har ej föranlett någon ändring i förslaget. Det har, utan det av lagrådets majoritet ifrågasatta förtydligandet, synt mig klart, att uttrycket »vårdnad» här, lika väl som då det förekommer i vissa av våra nya lagar på familjerättens område, betyder rättslig och ej endast faktisk vårdnad. Att, på sätt lagrådsmajoriteten hemställt, när det gäller att bestämma, vilka barn skola följa fadern vid dennes automatiska förvärv av svensk medborgarrätt, låta vårdnaden bli avgörande även för det fall att fråga är om bestående äktenskap, där separation ej förekommer, så att från förvärv av medborgarrätt tillsammans med fadern skulle undantagas barn, som enligt bestämmelserna i 8 och 9 §§ i 1920 års lag om barn i äktenskap kunna vara ställda under moderns vårdnad, har jag, särskilt med hänsyn till det försvårande av stadgandets tillämpning, som därav skulle bli en följd, icke ansett lämpligt. Vad angår lagrådets förslag att sista stycket av 6 § måtte så omändras, att en naturalisation komme att omfatta allenast de sökandens barn, Kungl. Maj:t vid naturalisationens meddelande uttryckligen till namn och ålder angiver, torde en dylik anordning stöta på praktiska svårigheter av, enligt min mening, avgörande art. Dessa svårigheter sammanhänga därmed, att på grund av den mycket omfattande utredning rörande sökandens vistelse och förhållanden å olika orter inom riket, som ofta måste i naturalisationsärenden förebringas, ej sällan måste förflyta avsevärd tid — stundom nära ett år eller mera — från den tidpunkt, då ansökningen ingives och utredningen om sökandens barn förutsättes bliva förebragt, och till den tidpunkt, då

medborgarrätten av vederbörande förvärfvas. Denna tidrymd komme att än mera förlängas i de ingalunda få fall, då som villkor för medborgarrättens förvärfvande skulle komma att stadgas, att vederbörande inom viss tid hos Kungl. Maj:ts befällningshavande företer bevis om att han är löst från sitt utländska medborgarskap. Lagrådet synes mena, att Kungl. Maj:t senare skulle kunna förklara, att en viss naturalisation skall omfatta även ett sökandens barn, som fötts först under nämnda tid. Alldeles bortsett från, att det synes mig tvivelaktigt, om ett dylikt förklarande verkligen skulle kunna ske utan uttrycklig föreskrift i lagen, förutsätter ett sådant förklarande i allt fall, att anmälan om barnets födelse göres hos Kungl. Maj:t, något som emellertid säkerligen skulle komma att i de flesta fall underlätas. Härtill kommer, att vissa svårigheter även komma att uppstå med avseende å ett sådant sökandens barn, som väl vid resolutionens meddelande ännu ej fyllt aderton år, men som kan väntas uppnå denna ålder inom den tid, som föreskrivits för företeende av bevis av nyss nämnt slag. Syftet med den av lagrådet ifrågasatta ändringen — reda och god ordning — torde kunna i erforderlig mån uppnås, om på administrativ väg meddelas föreskrifter dels om noggrann utredning redan vid ansökningens ingivande om en sökandes alla familjemedlemmar, deras ålder och kyrkoskrivningsort m. m., dels ock därom, att underrättelse om naturalisationen meddelas alla vederbörande kyrkobokföringsmyndigheter. Någon olägenhet av den nuvarande anordningen på nu förevarande område har ej heller mig veterligen förspotts.

Utöver de sakliga ändringar, som 8 §, enligt vad förut nämnts, undergått, har denna paragraf, i enlighet med lagrådets förslag, underkastats jämväl en formell överarbetning. Därvid har, i samband därmed att paragrafens särskilda stadgande om kvinnas förlust av medborgarrätt genom giftermål uteslutits, i förtydligande syfte i början av paragrafen inskjutits orden 'genom naturalisation eller giftermål eller ock eljest'.

I 9 § har vidtagits den jämkning i ordalagen, varom lagrådet gjort hemställan.

Den av lagrådets ledamöter påpekade oegentligheten att, så som 4 och 11 § avfattats i det till lagrådet remitterade förslaget, svensk medborgarrätt ej skulle kunna genom hemvisttagande här i landet återvinnas av viss kategori av dem, som skulle kunna återförvärva dylik rätt genom sådan anmälan, varom nämns i 11 §, har avhjälpits genom att giva tredje stycket en förändrad avfattning. Likaså har jag följt lagrådsmajoritetens förslag om sådan ändring av 11 §, att däri omnämnd

anmälan skulle kunna ske även till annan beskickning eller annat konsulat än å den ort, där vederbörande är bosatt. Lagrådets hemställan om visst förtydligande av paragrafens sista stycke har jämväl vunnit beaktande. Härutöver har 11 § undergått ett par ändringar i avfattningen (början av andra stycket samt fjärde stycket) i syfte att åt en förutvarande svensk kvinna, som enligt nu gällande svensk rätt — första stycket av 6 § i 1894 års lag — blivit medborgarrättslös därigenom att hon gift sig med en utländsk medborgare utan att genom giftermålet förvärva dennes utländska medborgarrätt, bereda möjlighet att allenast genom sådan anmälan, varom här är fråga, återvinna sin svenska medborgarrätt. Betydelsen av en dylik ändring har vunnit i styrka efter tillkomsten av förutnämnda nya nordamerikanska lag (jfr vad förut nämnts vid 4 §).

I överensstämmelse med lagrådets hemställan har sist i lagförslaget införts ett stadgande om den nya lagens förhållande till förut med främmande stater ingångna traktater.

Utöver vad i det föregående nämnts hava därjämte i vissa paragrafer vidtagits några andra jämkningar i redaktionellt hänseende.»

Föredraganden uppläser härefter ett i enlighet med vad sålunda anförts jämkat förslag om förvärvande och förlust av medborgarrätt samt hemställer, att förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tackes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skall till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

N. Cervin.